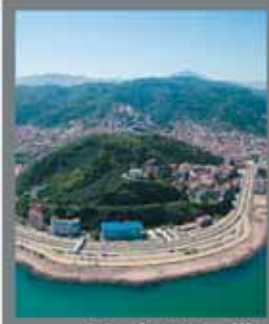

Kemençeyi
Konuşturan Adam:
İmamyar Hasanov

Mavi ve Yeşilin
Memleketi
Giresun

Farklı İşler Yapabilen
Bir Gözlük

Dünyanın
En Büyük Adası,
En Küçük Kıtası...

Yazı; kula,
bir Mevhibe-i İlahî'dir

ALBARAKA TÜRK KATILIM BANKASI

2013 / SAYI 34

Bereket

BDDK Başkanı

Mukim ÖZTEKİN:

BDDK'nın

varlık sebebi

finansal piyasalarda

güven ve istikrarı

sağlamaktır

Mehmet Ali VERÇİN

Genel Müdür Yardımcısı

Dolu Dolu Bir Bereket'le Baş Başa

Her yeni sayıda olduğu gibi bu sayımızı hazırlarken de, size sunacağımız 64 sayfeye neleri yerleştirmemiz gerektiğinin konuşulması ve yer almasına karar verdiğimiz konuların hazırlık telaşı içerisinde geçti günlerimiz.

Bu sayımızda, bankacılık açısından önemli bir konuğumuzu ağırladık. BDDK Genel Başkanı Mukim Öztekin'le, Türkiye'deki bankacılık ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun kuruluşu ve fonksiyonları üzerine yaptığımız konuşmayı ilgi ile okuyacağınıza inanıyoruz.

Albaraka'nın kurucularından ve hepimizin bildiği isim Korkut Özal'ın, Türkiye'nin yakın geçmişteki fırtınalı dönemlerinde olup bitenlere ışık tutan hatıralarını okurken, o dönemleri yaşayanlar, bazı konuların arka planını ilk defa öğrenecekler belki. Tabii ki yeni nesilden olanlar da, ülkemizin yakın geçmişte ne gibi badireler atlattığı konusunda hatırı sayılır bilgilerle karşılaşacak.

Türkiye'de hat ve ebru denilince akla gelen ilk isimlerden Fuat Başar'la yapılan söyleşiyi okurken, geleneksel sanatlarımızın küllerinden yeniden doğuşunun hikâyesine derinlemesine şahit olacaksınız. Fuat Başar'ın tıp fakültesini terk ederek başladığı yolculukta kat ettiği yolları izlerken kah gülümseyecek ve kah hüzünleneceksiniz.

Güney'deki Ülke, Uzak Ülke ya da Avustralya... Kanguruları ve Koalaları ile meşhur, dünyanın en küçük kıtası ve en büyük adası ile ilgili gezi yazısını okuduğunuzda, oraya gitmiş kadar olmasa da, Avustralya dendiği zaman söyleyebilecek çok şeyiniz olduğunu fark edeceksiniz.

Her sayımızda olduğu gibi memleketimizden bir köşenin tanıtılması bu sayımızda da sürüyor. 34. sayımızda Giresun'a doğru uzanıyor ve Karadeniz sahillerinin bu şirin ilini tanıyoruz. İsmi kirazdan alan Giresun'un denizi ve doğası yanında, sahip olduğu tarihî ve kültürel derinlik, sizleri de hayran bırakacak.

Ülkemizin sahip olduğu kültürel zenginliklerin günyüzüne çıkması ve ülkemiz insanı tarafından da tanınması konusunda Albaraka'nın faaliyetleri malumunuzdur. Bu sayıda Albaraka'nın ülkemizin en tanınmış yapım şirketlerinden Kaplan Filmcilik'e hazırlanmakta olduğu ve tamamlandığında büyük ilgi göreceği kesin olan Mevlidhan Belgeseli üzerine, yönetmen Murat Pay'la yapılmış bir konuşma da var.

Annü sütünün mucize olduğunu hepimiz biliriz. Ancak anne sütü üzerine yapılan son araştırmaların ortaya koydukları, bu konuda şaşırabileceğimiz çok şeyler olduğunu ortaya koyar nitelikte. Anne sütü üzerine hazırlanmış dosyamızı okuduğunuzda, siz de şaşırarak ve Cenab-ı Hakk'ın insanlara bahşettiği bu mucize karşısında ne kadar şükretsek az olacağını anlayacaksınız.

Türkiye'nin en iyi katılım bankası olma kararlılığındaki kuruluşumuzun faaliyetlerinden seçilen haberlerin yer aldığı 'Albaraka'dan Haberler' bölümünde, son birkaç ay içerisindeki faaliyetlerimizden bazıları yer alıyor.

Evet, sizi yine dolu dolu bir Bereket'le baş başa bırakıyor ve önümüzdeki Bereket'te buluşmak üzere hoşça kalın diyorum.

6

**BDDK'nın Varlık Sebebi
Finansal Piyasalarda
Güven ve İstikrarı
Sağlamaktır**

58

AVUSTRALYA...
Dünyanın En Büyük Adası,
En Küçük Kıtası...

20

**"Yazı; Kula,
Bir Mevhibe-i İlahî'dir"**

Bereket

Nisan-Mayıs-Haziran 2013

Sahibi

Albaraka Türk Katılım Bankası
A.Ş. adına
Fahrettin Yahşi

Genel Yayın Yönetmeni

Mehmet Ali Verçin

Yazı İşleri Sorumlusu

Melikşah Utku

Editör

Ekrem Şahin

Yayın Kurulu

Nihat Boz
Temel Hazıroğlu
Bülent Taban
Turgut Simitçioğlu
M. Esfa Emek
Ayhan Keser
Hüseyin Tunç
Osman Çelebi
Ömer Lütfi Tama
Salih Uzun
Hasan Altundağ

Danışma Kurulu

Yalçın Öner
Osman Akyüz
Mitat Aktaş

Yapım Editörü

Ekrem Kızıldağ

Grafik Tasarım

Sevil Şener

Basım

Şan Ofset

Çendere Yolu No: 23
Ayazağa / İstanbul
Tel: 0212 289 24 24 Faks: 0212 289 07 87
Sertifika No: 12049

İçerik

Hayat Yayıncılık, İletişim, Yapım,
Eğitim Hizmetleri ve Tic. Ltd. Şti.
Nişancı Mahallesi Davutağa Caddesi
No:26/1 34050 Eyüp- İstanbul
T: 0212 613 11 00 F:0212 613 11 55

Yönetim

Saray Mahallesi Dr. Adnan
Büyükdenez Caddesi No: 6
34768 Ümraniye / İSTANBUL
Tel: 0216 666 01 01

e-mail

bereketdergisi@albarakaturk.com.tr
Üç ayda bir yayınlanır. Yerel, Süreli Dergi

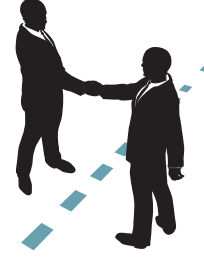
11

Ekonomik Göstergeler

12

Albaraka Buluşmaları

18

"İnsan" Kaynak Değil Değerdir

26

Korkut Özal Anlatıyor:
Türkiye'nin Fırtınalı Yılları...

32

Anne Sütü,
Kelimenin Tam Manasıyla
Bir Mucize!..

34

Şiir, Ciddiyet ve Özen İster

37

Mevlidhan Belgeseli

40

Farklı İşler Yapabilen Bir
Gözlük

42

7'den 77'ye Herkesin
Yapabileceği Bir Spor: TENİS

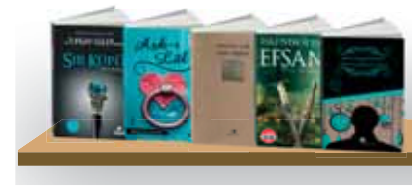
44

Ben Gencim

46

Kemençeyi Konuşturan Adam:
İmamyar Hasanov

50

Kitaplık

Fahrettin YAHŞI
Genel Müdür

Her Geçen Gün Daha Mükemmel Bir Hizmet

Bereket dergimizin yeni bir sayısında daha sizlerle buluşmanın mutluluğunu yaşıyorum.

Albaraka'nın Türkiye'nin en iyi katılım bankası olma kararlılığını biliyorsunuz. Geride bıraktığımız aylarda yaşanıp bir bölümünü derginin sayfeleri arasında haber olarak bulabileceğiniz bazı gelişmeler, bu hedefimizde ne kadar ciddi olduğumuzu ve çalışmalarımızın da bu istikamette ilerlediğini açıkça ortaya koyar nitelikte.

Çalışanlarımızı her geçen gün daha mükemmel hizmetler verir hale getirmek, müşterilerimizin kârlılıklarını sağlamanın yanında ürün gamını geliştirip daha fazla ihtiyaca cevap verebilmek, hisse bazında şirket değerini artırmak, teknolojik altyapı ve marka bilinirliğini daha ileri bir noktaya taşımak konusundaki çabalarımız, her zamanki gibi devam ediyor.

Yakın zamanda ülkemizin çeşitli kuruluşlarının yaptığı değerlendirmeler sonucu, çeşitli kategorilerde layık görüldüğümüz ödüller, Albaraka'nın hedeflerine doğru giderken işi şansa bırakmadığını, hangi

durumda olursa olsun, yürüttüğü faaliyetlerin hemen her yönüne dikkat ettiğini ortaya koyuyor.

Şunu da iftiharla belirtmem gerekir ki, Albaraka Türkiye'nin başarıları, sadece yerli değil yabancı kuruluşların da dikkatini çekmeye başlamış durumda. Financial Times Grubu'na ait dünyanın önde gelen finans yayını olan The Banker dergisi, 16 ülkede faaliyet gösteren faizsiz finans kuruluşları arasında düzenlediği "Islamic Bank of The Year" yarışmasının Türkiye kategorisinde Albaraka'yı Türkiye'nin en iyi katılım bankası seçti.

Yarışma, son 12 aylık dönem içerisinde en hızlı ilerleme kaydetme, ortaklarına sağladığı fayda ve pazar avantajı elde etmekte kullanılan stratejilere göre yapılan değerlendirmeler esas alınarak yapıldı. Kazanılan bu ödül, Albaraka Türk'ün istikrarlı büyümesi, sağlam aktif kalitesi, yüksek özkaynak kârlılığı, piyasa değerindeki yükseliş ve uluslararası bankacılık alanındaki başarılı konumunun global finans dünyası tarafından da tescil edildiğinin göstergelerinden birisi.

Öncelikle kendi içerisinde iyi anlaşılan bir aile olmak ve sonrasında bütün müşterileriyle daha geniş bir aile yapısı oluşturma yönünde attığımız adımlar, her geçen gün neticelerini daha iyi hissettiriyor ve Albaraka, hedefine doğru emin adımlarla ilerliyor. Albaraka'nın çalışmalarının daha da mükemmelleşmesi için başlattığımız SİMURG projesi ile ilgili güzel gelişmeler sürerken, bu defa da çalışanlarımız için Albarak Akademi'yi de hayata geçirmiş bulunuyoruz.

En iyi eğitim imkânlarının, en yeni eğitim teknolojileri kullanılarak tüm personele sunulması kararlılığımızın bir gereği olarak başlattığımız Albaraka Akademi, çalışanlarımızın mesai saatleri dışında faydalanarak kendilerini geliştirebilecekleri ve böylelikle daha iyi hizmet verebilecekleri bir eğitim sistemi olarak tasarlandı ve uygulamaya başlandı.

Bu arada Entegre Bankacılık Otomasyon Sistemi Değişim Projemizi de başlattık ve yakın bir zamanda sistemlerimizin daha mükemmel bir hale gelebilmesi için önemli bir adım atmış olduk.

Albaraka olarak bizi sevindiren bir başka husus da, bir parçası olduğumuz Albaraka Bankacılık Grubu'nun da dünya çapında benzer başarılarla imza atması. ABD'de faizsiz finans konusunun önemli kuruluşlarından birisi olan LARIBA'nın "2012 Başarıda Mükemmeliyet Ödülü"nü Al Baraka Bankacılık Grubu Başkan ve İcra Kurulu Yöneticisi, Arap Bankalar Birliği Yönetim Kurulu Başkanı Adnan Ahmed Yusuf'un almış olması, bizler açısından oldukça sevindirici bir haber oldu.

Evet Albaraka olarak, faizsiz bankacılık ilkelerinden ve tabii ki kaliteli hizmet prensiplerinden zerre kadar taviz vermeden; kurum kârlılığı yanında, birikimlerini bize emanet eden müşterilerimize en yüksek kâr payını sağlayabilmek, hizmet kalemlerinde çeşitlilik, şube ve çalışan sayımızı arttırmak yönündeki faaliyetlerimizi ara vermeden sürdürüyor ve Türkiye'nin en iyi katılım bankası olma konusundaki kararlılığımızı da koruyoruz.

Bu hedefe Albaraka çalışanları ve özellikle de sizlerle beraber yürüyeceğimize, hep beraber daha güzel günler göreceğimize inanıyor, hepinize selam ve hürmetlerimi sunuyorum.

BDDK'nın Varlık Sebebi Finansal Piyasalarda Güven ve İstikrarı Sağlamaktır

Kurum, bankacılık sisteminin düzenlenmesini mi, yoksa denetlenmesini yani tasarruf sahiplerinin menfaatlerinin korunmasını mı esas almaktadır?

Kurumumuzun çalışma esasları 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile belirlenmiştir. Bankacılık Kanunu, finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanmasına, kredi piyasasının etkin bir şekilde çalışmasına ve tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir. Bu çerçevede BDDK'nın temel misyonu; finansal piyasalarda güven ve istikrarı sağlamak, finansal sisteme rekabet gücü kazandırıcı ortamı hazırlamak, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasını temin etmek, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerini korumak, denetime tabi kuruluşların piyasa disiplini içerisinde, sağlıklı, düzenli ve emin bir şekilde çalışmasına yönelik gerekli tedbirleri almaktır. Bankacılık sisteminin düzenlenmesinin, denetlenmesinin ve tasarruf sahiplerinin menfaatlerinin korunmasının ayrılmaz bir bütünü, aynı misyonun farklı yüzleri olduğunu ifade etmek gerekir.

Kurumun kuruluşunda gecikildiğini söylemek mümkün mü? Yani daha evvel böyle bir kurum vazife görüyor olsaydı, mesela 2000'lerin başında bankacılık sahasında yaşanan olaylar belki olmayabilirdi, diyebilir miyiz?

Türk Bankacılık Sektörü için 1990'lı yıllar yüksek dalgalanmaların yaşandığı bir dönem olmuştur. 1994-1999 yılları arasında 11 bankaya el konmuştur. Bu dönemde bankacılık sektörünün düzenlenmesi ve denetlenmesinde parçalı bir yapı bulunmaktadır. Hazine Müsteşarlığı uygulama, düzenleme ve yerinde denetimden sorumlu iken, TCMB de uzaktan gözetim ve TMSF'nin idare ve temsilinden sorumlu olmuştur. Aynı dönemde siyasi yapının parçalı ve kırılgan hali, koalisyon hükümetleri, bankaların kurumsal yapılarının zayıflığı gibi nedenlerin de etkisi ile sektöre ilişkin tek bir bağımsız denetleyici

ve düzenleyici kurumun kurulması kararlaştırılmıştır. Böylece 1999 yılında BDDK'nın kurulmasına karar verilmiş ve Kurum Ağustos 2000'de faaliyetlerine başlamıştır. BDDK'nın kurulması ülkemizin finansal yapısının gelişiminin bir sonucudur. BDDK'nın 2001 krizinden çok daha önce kurulmuş olmasıyla sorunlu bankalarla ilgili aksiyonların daha hızlı ve etkin bir şekilde alınması ve netice itibarıyla 2001 krizinin etkisinin azaltılması ile sonuçlanacağı düşünülebilir.

Türkiye'deki bankacılık sisteminin Avrupa ile mukayese edildiğinde daha sağlam bir yapısı olmasının nedenleri nelerdir? AB müzakereleri sebebiyle yapılan ve yapılacak mevzuat değişikliklerinin, Türkiye'deki bankacılık sisteminde de Avrupa'dakilere benzer sıkıntılar doğurma ihtimali var mıdır?

Yaşamakta olduğumuz küresel finansal kriz temel olarak gelişmiş ülkeleri ciddi şekilde etkilemiştir. Bunda, finansal piyasalarda yüksek kaldıraçlı bankalara sahip olma, finansal derinliğin yüksek olması, düşük sermaye yeterliliği oranları, finansal inovasyona dayalı karmaşık ürünlerin sıkça kullanımı gibi ortak özellikler görülmektedir. Ülkemizde 2001 krizinden edinilen deneyim ile güçlü bir bankacılık sistemi kurulması için kapsamlı bir düzenleme çerçevesi oluşturulmuş ve etkin bir denetim yapısı kurulmuştur. Bankalarımızın yüksek sermaye yeterliliği ve likidite düzeyleri ile çalışması sağlanmış olup, kredilerin takibe dönüşüm oranı oldukça makul düzeydedir. Halihazırda, bankacılık mevzuatımız AB düzenlemeleri ile tam anlamı ile uyumludur. Haziran 2012'den itibaren Basel II düzenlemeleri ülkemizde uygulanmaktadır. Bankacılık sisteminin sağlıklı bir yapı göstermesi, sağlam bir düzenleme çerçevesinin oluşturulması, ihtiyatlı, etkin ve proaktif bir uygulama ve denetim sisteminin kurulması ile ilgilidir. Bu konularda ülkemizde oldukça özenli olduğumuzu ifade etmeliyim.

Bireysel krediler, mortgage, kredi kartı kullanımındaki büyüme, bankacılık sistemi açısından istenen bir durum mudur? Bu durum, bankalar açısından riskleri artırıyor mu?

Ülkemizde bireysel kredi kullanımı esas itibarıyla güncel bir gelişmedir. Bireysel borçluluk oranlarında artış son 10 yılda görülen bir olgudur. Bankalarımız bu konularda oldukça yenilikçi adımlar atmaktadır. Özellikle kredi kartında dünya çapında öncül uygulamalar ortaya konulmuştur. Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki, ülkemizde bireysel borçluluk oranı finansal sistem için önemli düzeyde risk içermeyecek kadar düşüktür. Konut kredileri/GSMH oranı da dünya genelinde en düşük ülkeler arasındadır. Bireysel kredilerde takibe dönüşüm oranları da makul düzeylerde olup kurumumuz tarafından sıkı şekilde takip edilmektedir. Ancak bu olumlu noktalar ihtiyatlı davranmamıza engel değildir. Bu kapsamda özellikle kredi kartı kullanımının daha sağlıklı bir yapıya bürünmesi için geçtiğimiz yıllarda önemli adımlar attık. Asgari ödeme tutarının yükseltilmesi, borcunu ödemeyen müşterilerin kartlarının nakit çekimine kapatılması gibi önlemlerin olumlu sonuçları görülmektedir. Bireysel kredi kullanımını ve bankacılık sistemi üzerindeki riskleri etkin bir şekilde izlediğimizi ve gerekmesi durumunda her türlü önlemi alacağımızı belirtmek isterim.

Türkiye'deki bankaların yabancılar tarafından satın alınması, normal bir durum mudur? Bununla ilgili

makul bir orandan bahsetmek mümkün müdür? Bu durumun avantaj ve dezavantajları nelerdir?

Global finansal sistemin hızlı bir şekilde entegrasyona gittiği görülmektedir. Bazı ülkelerde finans piyasasında yabancı payı %90'ları geçmiş durumdadır. Ülkemizde de ekonomik ve finansal yapının sağlamlığı, ekonomik büyüme potansiyeli, finansal derinliğin düşüklüğü gibi nedenlerle son 10 yılda önemli bir yabancı sermaye ilgisi görülmüştür. Bu kapsamda bazı bankalarımız yabancı ortak edinirken bazı bankalarımız da yabancı sermaye gruplarına satılmıştır. Ülkemizde yabancı sermaye oranı halihazırda makul düzeylerde seyretmektedir. Yabancı sermayenin oldukça baskın hale gelmemesi temel kriter olarak düşünülebilir. Yabancı sermaye girişleri ile ülkemizde finansal ürün çeşitliliği artmış ve finansal kuruluşların kurumsal büyümesini hızlandırmıştır. Bu gelişimle istihdam düzeyi de yükselmiştir. Şunu da özellikle belirtmek gerekir ki, bankacılık, sermaye yoğun bir faaliyettir. Ülkemizde sermaye birikiminin zayıflığı da dikkate alındığında ekonomik büyümenin sürdürülebilirliğinde yabancı sermayenin önemli bir rol oynadığı görülmektedir. İstanbul'un, finans merkezi olması yolunda ülkemize yabancı çalışanın gelmesi de bir artıdır. Ayrıca, yabancı bankaların ülkemize getirdiği bazı teknik altyapı yatırımları da ülkemiz adına bir katma değer oluşturmuştur. Bu bağlamda şu noktayı da belirtmemiz gerekmektedir. BDDK olarak, Türkiye'de yeni bir banka kurmanın en önemli şartını, 300 milyon

USD tutarında sermayenin getirilmesi olarak belirledik. Bu gerçekten çok önemli bir rakam olup sadece bankanın sermaye olarak getirmesi gereken tutardır. Bunun yanında yukarıda da değindiğimiz gibi teknik alt yapı yatırımları için ülkemizde yapılan yatırımlar, harcamalar, bankacılarımız için yeni istihdam alanlarının oluşturulması, bu bankalar üzerinden kullanılacak krediler ile ekonomiye sağlanacak katkı da bu ülke için olumlu etkilerdir. Bankacılık sektörüne yabancı girişlerini değerlendirirken bu artıları da göz önünde tutmalıyız diye düşünüyorum.

Türk bankacılık sisteminde katılım bankalarının payının yükselişini neye bağlayabiliriz ve bu yükseliş bundan sonra da devam eder mi?

2005 yılında kabul edilen Bankacılık Kanunu ile birlikte katılım bankaları için yeni bir dönem başlamıştır. Şu anda katılım bankaları geleneksel mevduat bankaları ile aynı kurallara tabi olarak faaliyetlerini yürütmektedir. Ülkemizde 49 banka bulunmakta olup bunların 4 tanesi katılım bankasıdır. Katılım bankalarının toplam bankacılık sektörü aktifleri içerisindeki payı 2011 yılsonunda %4,6, 2012 yılsonunda %5,1 ve Mart 2013 itibarıyla ise %5,3'tür. Görüldüğü üzere katılım bankalarının sektördeki payı oldukça düşük düzeydedir. Global finansal kriz de ortaya koymuştur ki, katılım bankacılığı modeli geleneksel bankalara göre daha ihtiyatlı bir yöntemdir. Körfez ülkelerindeki sermaye birikimi ve bu sermayenin yatırım alternatifleri aradığı dikkate alınırsa ülkemizde katılım bankalarının payının bir miktar daha artması beklenebilir. Ancak bizim açımızdan önemli olan ban-

kaların sağlıklı bir şekilde büyümeleridir, bu durum mevduat bankaları için olduğu kadar katılım bankaları için de geçerlidir.

Klasik bankalardan bazılarının da katılım bankaları gibi 'faiz yerine kâr payı' modeli ile çalışmak için bazı girişimleri olduğu malum. Bu durum, bankaların faaliyet sahalarını, genişletme arzusu ile mi, yoksa katılım bankacılığı sisteminin kendisine özel şartları ile mi açıklanabilir?

Katılım bankacılığı modeli daha önceden de ifade ettiğimiz gibi daha muhafazakâr bir model olup, temel olarak ticaretin, reel alışverişin, yatırımların finansmanını konu edinmektedir. Ayrıca ülkemizde katılım bankacılığı, potansiyeline göre düşük bir paya sahiptir. Bu noktada diğer bankaların ya da yabancı yatırımcıların katılım ban-

kacılığı pastasından pay almak istemeleri normal bir durumdur. Ancak şunu ifade etmek isterim ki, her lisans başvurusu kurumumuzca tek tek değerlendirilmekte, iş planları ve kanuna uyumu analiz edilmektedir.

Türkiye ekonomisinin özellikle son on yılda gösterdiği başarıda, bankacılık sektörünün önemli bir payı olduğu malum. Ekonominin bundan sonraki akışına yönelik beklenti ve tahminleriniz neler ve bunda bankacılık sisteminin oynayacağı rol hakkında neler düşünüyorsunuz?

Türkiye ekonomisi 2001 krizinden itibaren sağlıklı bir büyüme gerçekleştirmiştir. Bu büyümede bankacılık sektörünün katkısı göz ardı edilemez. Ekonomik istikrarın ve sürdürülebilir büyümenin devamı bankacılık sektörünün sağlıklı gelişiminin yanında birçok etkene de bağlıdır. Kişi başına düşen milli gelirin 10 bin USD'yi aştığını da dikkate aldığımızda, ekonomimizin gelişmiş ülkeler düzeyine çıkarılması için temel yapısal problemlerimizi çözmemiz gerekmektedir. Yurtiçi tasarrufların artırılması, vergi tabanının genişletilmesi, enerjide dışa bağımlılığın azaltılması, yatırım ortamının iyileştirilmesi, katma değeri yüksek stratejik sektörlerin gelişmesi, eğitim kalitesinin artırılması ve nitelikli işgücü, ihracatta pazar çeşitliliği, yargı sisteminin iyileştirilmesi gibi hususlar bu açıdan oldukça önemlidir. Bankacılık alanında ise finansal derinliğin artırılması, finansal erişimin kolaylaştırılması ve genişletilmesi, ürün çeşitliliğinin sağlıklı bir şekilde artırılması gibi hususlar önem arz etmektedir. Önümüzdeki dönemde yapısal reformlarla birlikte sürdürülebilir kalkınmanın devam edeceğini, bankacılık sisteminin de bu kalkınmayı desteklemesini beklemekteyiz.

Kariyerini bankacılık alanında yapan biri olarak, aynı yolu izlemeyi düşünecek gençlere ne gibi tavsiyelerde bulunursunuz?

Son 30 yılda dünya genelinde finans sektörü baş dönürücü bir hızla çeşitlenerek büyümektedir. Türkiye'de de benzeri bir sürecin var olduğunu görüyoruz. Türkiye'de finans sektörü denilince öncelikle bankacılık sektörü aklı gelmektedir. Önemi gittikçe artan, hızla büyüyen ve dinamik bir yapı sergileyen bu sektörün, bu hızlı gelişim sürecinin tamamına yakınında değişik kademelerde görev yaparak yer almamın benim şahsım adına önemli bir kazanım olduğunu düşünüyorum. Bankacılık sektöründeki gelişme nihayete ermiş durumda değildir. İlerleyen dönemlerde de bu yükselen öneminin ve gelişiminin devam edeceğini düşünüyorum. Yoğun çalışmayı, dinamik iş hayatını, hızlı karar vermeyi, ülkesinin sanayisi ve üretiminin gelişmesine katkı sağlamayı düşünen arkadaşlara, bankacılık sektöründe olmayı öneririm.

Teşekkürler.

Ekonomik Temel Göstergeler

TEMEL MAKROEKONOMİK GÖSTERGELER

	2012	2013/03
GSYH (milyar TL)	1,417	358
GSYH (milyar \$)	786	200
Reel GSYH Büyümesi (%)	2,2	3
Kişi Başına Düşen GSYH (\$)	10,504	10,7
İşsizlik (%)	9,2	10,1
Enflasyon (%)	6,2	6,6
İhracat (milyar \$)	152,5	36,5
İthâlât (milyar \$)	236,5	58,8
Ticaret Dengesi (milyar \$)	-84,0	-22,3
Cari Denge (milyar \$)	-46,9	-15,9
Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi (milyar TL)	-28,8	-5,4

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ TEMEL FİNANSAL GÖSTERGELER (milyon TL)

	2012	2013/03	Büyüme
Aktifler	1.370.642	1.427,655	4%
Mevduat	771.884	789,447	2%
Krediler	794.756	833,556	5%
Özkaynaklar	181.822	186,236	2%
Gayrinakdi Krediler	241.016	251,316	4%
Şube (adet)	11.066	11,217	1%
Personel (adet)	201.474	204,434	1%
Ortalama Özkaynak Kârlılığı	14,28%	14,30%	
Ortalama Aktif Kârlılığı	1,83%	1,84%	
Sermaye Yeterliliği Rasyosu	17,86%	17,43%	
Net Kâr	23,649	7,049%	

KATILIM BANKALARI TEMEL FİNANSAL GÖSTERGELER (milyon TL)

	2012	2013/03	Büyüme
Toplam Aktifler	70.293	74,715	6%
Toplanan Fonlar	47.921	51,652	8%
Kullandırılan Fonlar*	47.961	50,801	6%
Özkaynaklar	7.377	7,700	4%
Gayrinakdi Fonlar	26.620	27,475	3%
Şube (adet)	829	836	1%
Personel (adet)	15.356	15,689	2%
Ortalama Özkaynak Kârlılığı	13,63%	13,00%	
Ortalama Aktif Kârlılığı	1,48%	1,38%	
Sermaye Yeterliliği Rasyosu	13,91%	14,32%	
Net Kâr	916	226	

ALBARAKA TÜRK TEMEL FİNANSAL GÖSTERGELER (milyon TL)

	2012	2013/03	Büyüme
Toplam Aktifler	12.328	13,383	18%
Kullandırılan Fonlar*	9.100	9.401	25%
Toplanan Fonlar	9.225	10,096	15%
Özkaynaklar	1.218	1.270	21%
Gayrinakdi Fonlar	6.355	6.452	14%
Şube (adet)	137	137	11%
Personel (adet)	2.758	2.776	6%
Ortalama Özkaynak Kârlılığı	17,02%	17,43%	
Ortalama Aktif Kârlılığı	1,71%	1,74%	
Sermaye Yeterliliği Rasyosu	13,03%	12,82%	
Net Kâr	192	54	

* Kullandırılan fonlara finansal kiralama dâhildir.

Albaraka Buluşmaları'nın ilk konuğu: Şairleri ve Şiirleriyle Süleyman Çelik

Albaraka'nın, çalışanlarına yönelik olarak her ayın ilk Cuma günü düzenlediği ve konusunda uzman bir ismin ağırlandığı "Albaraka Buluşmaları"nın ilk konuğu, Albaraka İnsan Kaynakları Müdürü Süleyman Çelik oldu. "Şairleri ve Şiirleriyle Süleyman Çelik" konu başlığı altında düzenlenen sohbet programı 8 Mart'ta düzenlendi.

Kişisel gelişime katkıda bulunmak ve kurum içi iletişimin güçlenerek daha sağlıklı bir sinerji oluşturmak amacıyla her ayın ilk Cuma günü düzenlenmesi planlanan "Albaraka Buluşmaları"nın ilki olup, "Şairleri ve Şiirleriyle Süleyman Çelik" konu başlığı altında gerçekleştirilen programda Çelik, yakın tarihe derin izler bırakmış şairleri ve şiirlerini her biri özenle seçilmiş şiirsel bir anlatımla katılımcılar ile paylaştı.

Albaraka Buluşmaları

Albaraka Buluşmaları'nın "Yazmakla Yaşamak Arasında" konulu üçüncü toplantısı, Albaraka Genel Müdürlük konferans salonunda gerçekleşti.

Kişisel gelişime katkıda bulunmak ve kurum içi iletişimi güçlendirerek, çalışanlar arasında daha sağlıklı bir iletişim oluşturmak amacıyla her ayın ilk Cuma günü düzen-

lenen "Albaraka Buluşmaları", 3 Mayıs Cuma günü 18:30- 19:30 saatleri arasında Süleyman Çelik'in sunumu ile Osman Bayraktar'ı ağırladı.

Ayrıca Tarık Genç ve Yasin Dedebeğiroğlu da söyledikleri şarkılar ile programa renk kattılar.

4. Albaraka Buluşması...

Albaraka'nın kurum içi iletişimi daha da geliştirmek amacıyla başlattığı Albaraka Buluşmaları'nın 4'üncüsü "Mustafa Çetin'den Şiirler" başlığı altında, Albaraka Genel Müdürlük konferans salonunda yapıldı.

Süleyman Çelik'in sunumuyla gerçekleşen Mustafa Çetin'in şiir dinletisi, katılımcılar için farklı bir deneyim oldu.

Kişisel gelişime katkıda bulunmak ve kurum içi iletişimi güçlendirerek daha sağlıklı bir sinerji oluşturmak amacıyla düzenlenen Albaraka Buluşmaları, her ayın ilk Cuma günü Albaraka Genel Merkez binası salonlarında yapılıyor. Alanlarında uzman kişilerin ağırlandığı ve katılımcıların büyük ilgi gösterdiği Albaraka buluşmalarının bundan sonra da devam etmesi bekleniyor.

The European Property Awards 2012: Albaraka 'En İyi Ofis İç Mimarisi'nde Avrupa'nın En İyisi

Albaraka Türk, Giriş ve Yönetim Katları İç Mimari Projesi ile Avrupa'nın en iyisi seçildi. Albaraka Türk, Avrupa'nın en prestijli gayrimenkul ve mimari ödüllerinden biri olan 'The European Property Awards 2012' ödül töreninde, 5 yıldız alarak "En İyi Ofis İç Mimarisi" kategorisinde "Avrupa'nın en başarılı projesi -Best of Europe" ödülüne layık görüldü.

Avrupa'nın en önemli gayrimenkul ve mimari yarışması olarak kabul edilen 'The European Property Awards 2012'nin sonuçları Eylül ayında Londra'da düzenlenen bir törenle açıklandı.

Türkiye'de katılım bankacılığının öncüsü olan Albaraka Türk, Avrupa'nın en prestijli gayrimenkul ve mimari ödüllerinden biri olan 'The European Property Awards 2012' ödül töreninde, 5 yıldız alarak "En İyi Ofis İç Mimarisi" kategorisinde "Avrupa'nın en başarılı projesi -Best of Europe" ödülüne layık görüldü. Ödül kapsamında Albaraka Türk Giriş ve Yönetim Katları İç Mimari Projesi, 7 Aralık 2012 tarihinde yarışmanın ikinci aşaması olan "Dünyanın En İyisi-World's Best Winners" olma yolunda tekrar değerlendirmeye alınacak.

Ödüle layık görülen Albaraka Türk Giriş ve Yönetim Katları İç Mimari projesi ünlü mimar Mehpare Evrenol'un koordinatörlüğündeki Mimarlar veya yönetimdeki Mimarlar-Workshop tarafından tasarlandı.

Albaraka Türk Giriş ve Yönetim Katları İç Mimari projesinin 2 bin 500 metrekarelik uygulamasında tüm yapıya görsel olarak estetik değer katan ve kullanıcıları için nefes alma alanları sağlayan iç bahçeler, ofis programının teknolojik ve mekânsal olarak günümüz değişen ihtiyaçlarına yanıt veren, bildik kütesel iç mekan çözümlerinden farklı olanaklara sahip yorumu göze çarpıyor. Malzeme seçimlerinden aydınlatma elemanlarına ve mobilyalara kadar eğrisel formların kullanıldığı projede yeşille bütünleşen şeffaf toplantı salonları, bir bahçeye serpiştirilmiş hissini veren ahşap çalışma üniteleri, tasarımı farklı kılan yaklaşımlar arasında.

Albaraka, Yılın En İyi Katılım Bankası

İstanbul Gelişim Üniversitesi tarafından bu yıl ilki düzenlenen "Yılın En'leri" anketinde Albaraka "Yılın En İyi Katılım Bankası" seçildi.

Ödül Töreni'nde konuşma yapan Albaraka Genel Müdür Yardımcısı Mahmut Esfa Emek, Türkiye'nin genç beyinle-

ri, geleceğin liderleri tarafından böyle bir ödüle layık görülmeğe dolaylı gururlu olduklarını söyledi.

Albaraka'nın, Türkiye katılım bankacılığı sektörünün kurucusu ve lideri olarak, yürüttüğü çalışma sistemiyle aynı zamanda dünyanın da örnek aldığı bir çalışma anlayışına sahip olduğuna değinen Mahmut Esfa Emek: "Bu nedenle Albaraka olarak yalnızca bankacılık hizmeti vermiyor, liderliğimizin verdiği tüm sorumlulukları da yerine getirmeye çalışıyoruz. Sürdürülebilir başarı için geleneksel değerlerimizi de yanımıza alarak modern yapı ile en iyi şekilde entegre olmak için çalışıyoruz. Albaraka olarak, bugün dünyanın en iyi katılım bankası olma hedefiyle çalışıyoruz. Geçtiğimiz yıl bu hedefe bizi götüreceğine inandığımız kurum içi bir programa start verdik. Simurg Dönüşüm Programı. Simurg, bankamızın tüm birimlerini kapsayan üç yıllık bir dönüşüm ve gelişim programı olarak, tüm çalışanlarımızın da içtenlikle destek verdiği bir program olarak devam ediyor." dedi.

Bu süreçte alınan her ödülün doğru, yolda olduklarının bir kanıtı olduğunu belirten Albaraka Genel Müdür Yardımcısı Mahmut Esfa Emek, layık görüldükleri ödül-den dolayı öğrencilere teşekkür etti.

Sosyal Güvenlik Haftası'nda SGK'dan Albaraka'ya Teşekkür Belgesi

Çalışanlarına verdiği değer ile adından sıkça söz ettiren Albaraka Türk'e, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından, 2012 primlerini düzenli olarak ödediği ve çalışanlarının haklarının korunması konusundaki üstün başarısından dolayı teşekkür belgesi verildi.

Albaraka Türk'ün kamu kurumları nezdinde olumlu imajının belgelenmesi anlamına gelen teşekkür belgesi, Sosyal Güvenlik Haftası münasebetiyle Albaraka Türk'ü ziyaret eden Ümraniye Sosyal Güvenlik Merkezi Müdürü Coşkun Bilgin tarafından, Albaraka İnsan Kıymetleri Müdürü Süleyman Çelik'e takdim edildi.

Albaraka 'Simurg Çocukların Firçasından Doğuyor' Yarışması Sonuçlandı

Albaraka tarafından 'Albaraka çalışanlarının çocuklarını resim sanatı ile tanıştırmak ve hobi edinmelerini sağlamak amacıyla' düzenlenen "SİMURG ÇOCUKLARIN FIRÇASINDAN DOĞUYOR" konulu resim yarışmasının heyecanla beklenen sonuçları açıklandı.

Tanınmış ressamlarımızdan Ahmet Güneştekin'in jüri üyeliğini üstlendiği yarışmada her kategoriden ilk dört yarışmacı dereceye girerken, ikişer yarışmacıya da mansiyon ödülü verildi.

2-6 yaş, 7-11 yaş ve 12-17 yaş olmak üzere üç farklı kategoride gerçekleşen yarışmada toplam 95 eser değerlendirilmeye alındı.

27 eserin sergilenmek üzere seçildiği yarışmanın ödül töreni uygun bir tarihte düzenlenecek.

Tüm katılımcılara Albaraka Genel Müdürü Fahrettin Yahşi ve Ressam Ahmet Güneştekin imzalı birer sertifika verilecek.

2-6 Yaş Birincilik Ödülü
Tuana Tokul

6-11 Yaş Birincilik Ödülü
Ayşe Mahlika Altınok

1. KATEGORİDEN SERGİLENECEK ESERLER

Ahmet Eymen Sivri
Ayşe Mahlika Altınok
Abdullah Asım Kaya
Burak Seymen
FeYZanur Ünal
Tuana Tokul

2. KATEGORİDEN SERGİLENECEK ESERLER

Aslıhan Silahtaroğlu
Oğuz Mutcalı
Zehranur Ünal

7-11 Yaş Birincilik Ödülü
Aslıhan Silahtaroğlu

6-11 Yaş Birincilik Ödülü
Aslıhan Silahtaroğlu

1. KATEGORİDE DERECEYE GİREN ESERLER

Kağan Silahtaroğlu
1.'lik Ödülü

Ahmet Emir Yeten
2.'lik Ödülü

Saltuk Sarçın
3.'lük Ödülü

Akif Emin Uludağ
4'lük Ödülü

Kerem Aksoy
Özel Mansiyon Ödülü

Burak Efe Çelik
Özel Mansiyon Ödülü

2-6 Yaş Birincilik Ödülü
Kağan Silahtaroğlu

2. KATEGORİDE DERECEYE GİREN ESERLER

Aslı Kınalı

1.'lik Ödülü

Zeynep Ecre Çın

2.'lik Ödülü

Merve Yazar

3.'lük Ödülü

Selman Arslan

4.'lük Ödülü

Eda Özmen

Özel Mansiyon Ödülü

Mine Tuba Erişen

Özel Mansiyon Ödülü

7-11 Yaş Birincilik Ödülü
Aslı Kınalı

3. KATEGORİDE DERECEYE GİREN ESERLER

Melih Şahin

1.'lik Ödülü

Betül Oy

2.'lik Ödülü

Yunus Emre Uzun

3.'lük Ödülü

Eren Baykaldı

4'lük Ödülü

Ebrar Çın

Özel Mansiyon Ödülü

Merve Aycan Ünal

Özel Mansiyon Ödülü

12-17 Yaş Birincilik Ödülü
Melih Şahin

“2012 LARIBA Başarıda Mükemmeliyet Ödülü” Albaraka Bankacılık Grubu’nun

Amerikan Finans Kuruluşu LARIBA tarafından gerçekleştirilen “2012 LARIBA Başarıda Mükemmeliyet Ödülü” Al Baraka Bankacılık Grubu Başkan ve İcra Kurulu Yöneticisi, Arap Bankalar Birliği Yönetim Kurulu Başkanı Adnan Ahmed Yousif’a verildi.

Dünyanın en büyük İslami Bankacılık Grubunun konsolide edilip işletilmesinde ve Al Baraka bankacılık grubu Yönetim Kurulu Başkanı Şeyh Saleh Abdullah Kamel’in başlattığı çığır açan çalışmaların sürdürülmesinde üstlendiği lider

rolü nedeniyle ödüle layık görülen Yousif, ABD’nin Texas eyaletinde Dallas şehrinde gerçekleştirilen Uluslararası İslami Bankacılık ve Finansman Sempozyum’unun ardından düzenlenen törende ödülünü aldı.

Al Baraka Bankacılık Grubu Başkan ve İcra Kurulu Yöneticisi Adnan Ahmed Yousif ödülünü alırken “Bu ödül bize Bahreyn Krallığına ve gerek bölgesel gerekse uluslararası anlamda öncü olduğumuz İslami Bankacılık sektörünün parlak imajını pekiştirme arzusuna yönelik hizmet vermeyi sürdürme istek ve kararlılığını vermekte” açıklamasında bulundu.

Faizsiz yaşam trendi Amerika’da da yükseliyor

Parasal teori alanlarında birçok konu faizsiz ekonomi, faizin diğer inançlarda yasak olması ve inançlı tüm halklar nezdinde özellikle Amerika Birleşik Devletleri’nde faizsiz bir yaşam tarzına popülerlik kazandırılmasına yönelik stratejilerin ele alındığı sempozyumun ardından bir de akşam yemeği düzenlendi. Yemekte kongre temsilcileri, senatörler, bölgedeki şehirlerin belediye başkanları, tüm inançların ruhani liderleri, imamlar ve Müslüman camianın liderleri hazır bulundu.

The Banker Dergisi: Türkiye’nin En İyi Katılım Bankası Albaraka!

TURKEY

Financial Times Grubu’na ait dünyanın önde gelen finans yayını The Banker Dergisi, 16 ülkede faaliyet gösteren faizsiz finans kuruluşları arasında düzenlediği “Islamic Bank of The Year” yarışmasının Türkiye kategorisinde Albaraka’yı Türkiye’nin en iyi katılım bankası seçti.

Son 12 aylık dönem içerisinde en hızlı ilerleme kaydetme, ortaklarına sağladığı fayda ve pazar avantajı elde etmek üzere kullanılan stratejilere göre yapılan değerlendirme sonuçları, The Banker dergisinin Haziran sayısında açıklandı.

Alınan bu ödül, Albaraka Türk’ün istikrarlı büyümesi, sağlam aktif kalitesi, yüksek özkaynak kârlılığı, piyasa değerindeki yükseliş ve uluslararası bankacılık alanındaki başarılı konumunun global finans dünyası tarafından da tescil edildiğini gösterdi.

Ödüller, 11 Kasım’da 2013’te Malezya’nın Kuala Lumpur şehrinde düzenlenecek törenle verilecek.

Türkiye İç Denetim Enstitüsü 'Farkındalık Ödülü' Albaraka'nın!

Türkiye'deki iç denetim uygulamalarının uluslararası standartlara kavuşmasını ve iç denetim mesleğinin faaliyetlerini mükemmelliğe taşımayı hedefleyen Türkiye İç Denetim Enstitüsü'nün (TİDE) İç Denetim Farkındalık Ödülü'ne Albaraka Türk layık görüldü.

"Ülkemizde İç Denetim mesleğinin ihtiyacı olan eğitimli iş gücünün karşılanması, mesleğin gelişimi, tanıtımı ve yaygınlaşması konusunda yaptığı çalışmalar ve göstermiş olduğu işbirliği nedeniyle" Türkiye İç Denetim Enstitüsü (TİDE) Yönetim Kurulu tarafından "İç Denetim Farkındalık" ödülüne layık bulunan Albaraka Türk'ün ödülü, Albaraka Teftiş Kurulu Başkanı İsmail Küçükerdoğan tarafından alındı.

Otomasyon Sistemi Değişim Projesi

Entegre Bankacılık Otomasyon Sistemi Değişim Projesi, Albaraka Genel Müdürü Fahrettin Yahşi ve Albaraka üst yönetiminin de katıldığı bir toplantı ile başlatıldı.

04.06.2013'de İntertech Yönetim Kurulu Üyesi Dilek Duman ve İntertech Genel Müdürü Ömer Uyar'ın katılımıyla yapılan Entegre Bankacılık Otomasyon Sistemi Değişim Projesi başlangıç toplantısına Albaraka Genel Müdürü ve banka üst yönetiminin yanında birim müdürleri ve projede yer alacak tüm personel de katıldı.

Albaraka Genel Müdürü Fahrettin Yahşi ve İntertech Yönetim Kurulu Üyesi Dilek Duman'ın konuşmaları ile başlayan toplantı, Hasan Altundağ ve Ömer Uyar tarafından yapılan proje bilgilendirme sunumları ile devam etti.

Albaraka Cup 2013 Sona Erdi

Albaraka şubeleri arasında yapılan ve 9 hafta süren Albaraka Cup 2013'ün şampiyonu Gebze Organize Sanayi Şubesi oldu.

Bu yıl 23.sü gerçekleştirilen alBaraka Cup 2013 Futbol Turnuvası, aralarında Metin Tekin, Tayfur Havutçu, Yasin Sülün gibi milli oyuncuların da bulunduğu şöhretler maçı ile başarılı bir şekilde sona erdi.

Uzun bir mücadele sonunda 9 Mayıs 2013 tarihinde yapılan final maçını kazanarak şampiyon olan Gebze Organize Sanayi Şubesi'nin şampiyonluk kupasını, Albaraka Genel Müdürü Fahrettin YAHŞI takdim etti.

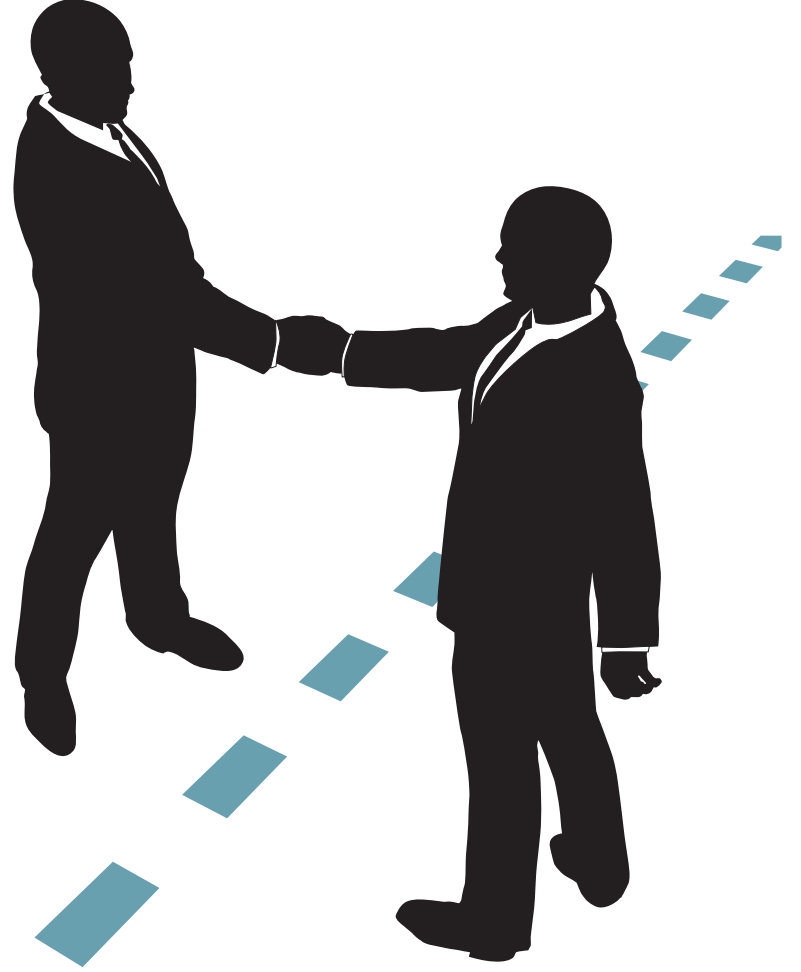
“İnsan” Kaynak Değil Değerdir

Büyük bir değişim içerisindeyiz. Toplum olarak, bireyler olarak, şirketler, organizasyonlar olarak değişiyoruz. Değişimin başını çeken lokomotif teknoloji elbette ama takip eden vagonlar sadece teknoloji ile direkt ilintili olanlar değil. Hayatın bütünü değişiyor; ana hatlarıyla değil, tüm ayrıntılarıyla.

Tüm bu teknolojik gelişmelerin üretimi ve şirketlerin işleyiş biçimlerini etkileyecek olması öngörülebilir bir durum idi. Öngörülmesi zor olan ise bireylerin rollerinde yaşanan değişim. Ebeveynlerin rolleri, yöneticilerin rolleri, çalışanların rolleri artık eskisinden çok daha farklı. Çünkü artık beklentiler farklı. Yüzde yüz koruma sağlayan, her türlü fizyolojik ihtiyacı gideren hatta oğullarına “baba mesleği”ni miras bırakan ebeveynlerin yerini korumadan ziyade özgürlük veren ve seçim hakkı tanıyan ebeveynler aldığı gibi; “uzaktan” yöneten, hiyerarşik sistemin tepesine yerleştirilmiş, hükmeden yöneticilerin yerini, çalışanları ile ekip oluşturabilen, hiyerarşinin zincirlerini esnetmiş (zaman zaman da kırmış) hükmetmek yerine yol gösteren yöneticiler almış vaziyette. Nasıl ki ebeveynlerdeki rol değişimi çocukların ihtiyaçları doğrultusunda gerçekleştiyse, yöneticilerin rol değişimi de çalışanların ihtiyaçlarının, beklentilerinin değişimi ile şekillendi.

Çalışanların tetiklediği bu fitil, yöneticileri etkilediği gibi organizasyonel değişimi de kaçınılmaz kıldı. Bu organizasyonel değişimin kalbinde yatan yapı ise işinin temelini insanı oturtmuş olan, eski adıyla “Personel Yönetimi” yeni ismiyle ise “İnsan Kaynakları” birimi oldu.

İlk olarak Plato’nun bir devletin en az dört ya da beş kişiye ihtiyacı olduğuna dair fikri ile ortaya çıkan iş bölümü (division of labor) düşüncesinin Adam Smith ve Durkheim tarafından yorumlanması ile çok farklı bir hal alması sonucu üretim, basit bir işin üretimi söz konusu olduğunda dahi parçalara ayrıldı. Tek bir ürün için farklı işler yapan birçok çalışanın gerekmesi o zamanki adı ile “personel yönetimi” fonksiyonuna ihtiyaç duyulmasına yol açtı. Özellikle Sanayi Devrimi’nin başlarında, çalışanların yaptıkları işlere yabancılaştırıldığı

üretim tarzını benimsemiş şirketlerde işçilerin istihdamı ve ücretlerinin ödenmesi ile sorumlu olan bu yapı, hizmet sektöründe dahi çok farklı bir işlev görmemekteydi.

O dönemde “personel yönetimi” olarak adlandırılan bu birimin günümüzde “İnsan Kaynakları” ismini almış olması bile tek başına bakış açısındaki ve yaklaşımdaki değişimi gözler önüne sermektedir. Personel kelimesinin yerini alan “insan” kavramı çalışanların artık yalnızca verilen işi istendiği gibi yerine getiren bir işçi olmadığının, aksine kendi fikirleri, tarzı, kendi hayatı olan varlıklar olduğunun kabulünü göstermektedir. Charlie Chaplin’in Modern Zamanlar filminde aynı yöne koşan koyunlar ile fabrikaya giren işçileri aynı karede gösteren sahneyle çok güzel özetlenmiş olan o dönemdeki çalışana yaklaşımın kırılması, değiştirilmesi de personel sözcüğünün yerine koyulan insan ibaresi ile çok güzel ifade edilmiştir. Birey, dünyevi bir yapının hizmetkârı olmaktan da bir kuruluşa mahkûm olmaktan da sıyrılmış ve hak ettiği şekilde, varlıkların en şerefli olarak yaratılmış olan “insan” ifadesini tekrar kazanmıştır.

Bu değişiklik sadece personelin insan olarak ifade edilmesi ile sınırlı kalmamıştır. "Yönetim" de yerini "kaynak"a bırakmıştır. Burada da personel kelimesinin değişimindekine benzer çıkarımlarda bulunulabilir. Değişen bu ifade ile insanın araç olmaktan çıkarıldığı ve süreçlerin olmazsa olmazı haline getirildiği savunulabilir. Fakat madalyonun öbür yüzü çevrildiğinde kaynak ifadesinin insan için kullanımının içerisinde barındırdığı tehlikeler fark edilecektir.

Kaynak kelimesinin kelime anlamına baktığımızda bir mal ve hizmet üretmek amacıyla ürünün yapısına doğrudan ya da dolaylı katılan üretim faktörleri olarak açıklandığını görüyoruz. İnsanı üretim faktörlerinden biri olarak nitelemek zihnin derinlerindeki bir 'pas'a işaret eder. Bu, bir bakıma insanı evrenin merkezine yerleştirmiş, eşref-i mahlûkat ilan etmiş ve her şeyi hizmetine sunmuş İslami felsefenin karşısına kapitalist zihniyetin sermayeci argümanlarını dikmektir. Bir organizasyonun herhangi başka bir biriminde bu ifadeyi kullanmak sakıncasız olabilse bile, işi insan olan bir birimin insanı bu şekilde ifade etmesi ve bu bakış açısı ile muamele etmesi insan için yapıyormuş gibi görünen tüm faaliyetlerin içini boşaltacaktır. Bir projenin yönetilmesinde çalışanlar işgücü olarak nitelenip diğer kaynaklar gibi değerlendirilebilse de, herhangi bir "İnsan Kaynakları" faaliyetinde bu tarz yaklaşımın benimsenmesi "hak" kavramını zedeleyecektir. Bir üretim faktörüne indirgenen insanın hakları da bu yaklaşımla arka plana atılma tehlikesi ile karşı karşıya gelecektir. Oysa Kur'an'da birçok yerde çalışanın haklarına riayet edilmesi gerektiği ve Allah'ın haksızlık edenleri sevmediği ifade edilmektedir.

Kaynak kelimesinin kullanımının bir diğer sakıncası da tek tipleşme tehlikesine yol açmasıdır. Kaynak ifadesi ürün odaklı bir ifade olmasından dolayı çalışanı arka plana itmektedir. Personel kelimesinin insan ibaresine dönüştürülmesi ile verilen özgürlük alanı, bireyin kendini gerçekleştirebilme fırsatı kaynak ifadesi ile tekrar sınırlandırılmaktadır. Çalışan tekrar sürecin girdisi haline getirilip standartlaştırılmakta ve birbirinden farklı olan insanların farklı olma haklarına saygı gösterilmemektedir.

Diğer yandan, bu dünyanın ve içindeki nimetlerin bütün insanlara ait olduğu, bütün insanların bir ve eşit olduğu gerçeği göz ardı edilmemelidir. Şayet hakka riayet etmekten bahsediliyorsa yeryüzündeki tüm insanların haklarına riayet etmekten bahsedilmelidir. Bir yazarın da ifade ettiği gibi her insan bir Nuh Gemisi'dir. Gerek somut anlamda gerekse soyut anlamda dünyanın ufaltılmışı olan insanın hakkı; yaşı, cinsiyeti ya da statüsü ne olursa olsun gözetilmelidir. Bu perspektif, yalnızca çalışanların değil; şirket sahiplerinin de hakkının gözetilmesini gerektirir ki bu da "İnsan Kaynakları" fonksiyonunun görevidir ve kararlar verilirken bu da göz önünde bulundurulmalıdır. Daha geniş açıdan bakıldığında ise gerçek anlamdaki dünya düzeninin sağlanması küçük dünyalar olan insanların iç

düzenlerine; bu da kişinin zamanının büyük bir kısmını harcadığı iş hayatının düzenine bir silsile sonucu bağlanmaktadır. Bu bağlamda iş hayatı (geniş anlamda dünya hayatı) tüm çalışanların, tüm paydaşların yani kısacası tüm insanların faydalarını gözetecek şekilde yapılandırılmalıdır. Bu yapılandırma teşebbüslerinde uygulanan çalışanların tasnif edilmesi, yetenek havuzları, performans ölçümleri ve benzeri faaliyetler genel olarak çalışanların denetlenmesi, kontrol edilmesi olarak algılsa da altında yatan üç sebep vardır.

Birincisi yapılan işin kaliteli ve verimli bir şekilde yapılmasını sağlamaktır ki gerek müşterilerin gerekse ortakların haklarının korunması için bu zaruridir. Diğer taraftan, çalışanlar arasındaki adaletin sağlanması için de bu tarz faaliyetlerin gerçekleşmesi gerekmektedir. Eşitlik sağlamak her zaman adaletin tesisini gerçekleştirmeyeceği için, adil tavır zaman zaman eleştiri olsa da öncelik adalet olmalıdır. Yani, tüm bu faaliyetler insanı kaynak görerek yapılandırılmış bir kaynak değerlendirme işlemi olarak değil, değerlerin gereken özeni görebilmeleri için yapılan paha biçme, kıymet takdir etme sürecidir. Son olarak da bu tasnif ve uygulamaların insanların farklı olduklarının kabulünün bir sonucu olduğu söylenebilir. Amaç her insanın doğuştan kazandığı doğal hakları unutmadan yeteneklerine göre bir işte çalışmasının sağlanmasıdır ki kişiye kaldıramayacağı yükü yüklememek için ihtiyaç duyulan uygulamalardır.

Sonuç olarak, son zamanlardaki ihtiyaç ve beklenti değişimi organizasyonların çalışanlarına yaklaşımını olumlu anlamda değiştirmiş olsa da bu konuda faaliyet gösteren birimlerin isminin içerisinde insanı özünden ve anlamından uzaklaştıran kaynak kelimesinin kullanılmasının tehlikeli boyutlar taşıdığı açıktır. İnsanın kaynak olduğu ancak bu ifade gelir, kazanç sağlayıcı öge anlamıyla değil; suyun çıktığı yer, pınar anlamıyla kullanıldığında yani hayatın, bereketin çıktığı yer olduğunda söylenebilir fakat bu kullanım akla ilk gelen anlam değildir ve zihinde olumsuz bir çağrışım uyandırmaktadır. Bu olumsuz çağrışımı silebilmek ve yapılan faaliyetlerin "insan" için olduğu bilincini yansıtabilmek adına insanın kaynak değil değer olduğu vurgusu yapılmalıdır.

'İnsan Kaynak değil değerdir' vurgusu ile zihinlerdeki olumsuz çağrışımı giderebilmek için İnsan Kaynakları kavramı yerine "İnsan Değerleri" veya her ne kadar tam karşılama da "İnsan Kıymetleri" kavramının kullanılması insanın layık olduğu konuma ulaşması için atılmış bir adım; hak ettiği değeri korumak ve kollamak için yapılmış daha uygun bir tanımlama olacaktır.

Bu dünya bir gölgelik bir ağaç altı olarak, eşit bir şekilde bütün insanların hizmetinde olmalıdır. Bunun birinci kuralı da Allah'ın en güzel şekilde yarattığı şerefli mahlukat olan insanı değerli görmekten geçer. Yani insan kaynak değil değerdir, demek ve gereğini yerine getirmekten geçer.

* Temel HAZIROĞLU / Albaraka Türk Genel Müdür Yardımcısı

“Yazı; Kula, Bir Mevhibe-i İlahi’dir”

Fuat BAŞAR

1 1953'te Erzurum'da dünyaya gelen, Erzurum Tıp Fakültesi'nde tıp öğrenimine başladıktan bir süre sonra, yazının ve renklerin büyüüne kapılarak tercihini geleneksel sanatlarımız ile uğraşma yönünde yapan Hattat ve Ebru Sanatçısı Fuat Başar'la, çalışmalarını yürüttüğü, öğrencilerini yetiştirdiği Küçük Ayasofya'daki atölyesinde konuştuk.

Hat ve ebru ile tıbbiyenin kaçınıcı sınıfında iken tanıştınız ve bu nasıl oldu?

Hatla tanışıklığım 2. sınıfta iken başladı, 1976 yılıydı yanılmıyorsam. Tesadüfen denebilir, belki bundan da öte ruhani bir durum. Bu ruhani durumun sebebi olan kişi, (bahçesinde oturduğumuz Küçük Ayasofya Camii'nin mezarlığını göstererek:) şurada yatan, Hacı Kamil Efendi isimli; Elmalılı Hamdi Yazır'ın kardeşi Mahmut Yazır'ın hizmet ettiği bir zat.

Mahmut Yazır, Kalem Güzeli'ni hazırladı, Diyanet yayınlama işlemini yaptı; ben de kitabı aldım. Tıbbiyede okuyan bir insandım. Bu yazıları görünce bir anlam veremezdim. Niyetim, Hematoloji dalını seçmek ve araştırma için Avrupa ya da Amerika'ya gitmek, bu olmazsa hekim olarak Erzurum'da kalmak. Hematoloji merakı nereden dersen; bizim dahiliye hocamız, çok değerli bir bilim adamı olan Rahmetli Aydoğan Albayrak anlatırdı: Vücut kuvvetli bir antijen (virus) uyarımı karşısında, lenfosit denilen savunma hücrelerini kana bol miktarda salar. Fakat antijen uyarımı çok kuvvetli ise, lenfosit kemik iliğine geri döner, orada transformasyona uğrayıp lenfoblastlara, yani lenf hücrelerinin genç şekillerine dönüşür. Aynı hücrelere dönüşerek, antijen-

lerin üstesinden gelmek için daha kuvvetli bir hale gelir yani.

Orada benim merakım şuydu; tıbbi dil ile, vücutta bu lenfoblastik transformasyonu yöneten nedir? Hücreler kendilerini mi yönetiyor, yoksa vücutta ayrı bir şey mi hücreleri yönetiyor?.. Merak ordan başladı; kan hastalıklarına ayrılacağım. Şimdi gayret ne, niyet ne, akıbet ne; birazdan onları göreceğiz.

Ben Elif'lerle tanıştığım zamanı, hiç unutmuyorum. Kitapçıdayım, ayakta Kalem Güzeli kitabına uzun uzun baktım; yahu bilmiyorum okumayı ama, sayfanın ötesindeyim. Neyzen Emin Efendi'nin, ova şeklindeki bir istifi, şaheser bir celi levha. Kitapta o levhayı gördüm, çarpıldım. Ama yüzeyinde kalmadım, sayfanın arkasındaydım sanki. Ayrı bir âlemde çizgiler uçuşuyordu. Ama o çizgiler nasıl orantılı, niye insanda bir estetik duygusu uyandırıyor? İnsanı hayretlere salıyor. Yarım saat kalmışım ayakta.

Kitapları aldım. Emirgan Çay Bahçesi diye bir yer; yol seviyesinden biraz yüksekçe bir çay bahçesi. Şimdi yerinde yellere esiyor onun. Oraya gidip kitapları karıştırmaya başladım.

Ve o anda bu işle uğraşmaya karar mı verdiniz?

Niyet ettik bu yazıları yazmaya fakat daha önce kamış kalemi hiç duymamışım. Ortaokulda marangoz kalemiyle karikatür ve resim çalışıyorduk. Şimdi, ucu kesik bir şeyle yazılırsa daha iyi olur diye marangoz kalemi bulup onunla yazıyorum her şeyi. Ama bana Maaşallah, Hafız Osmanları falan cebimden çıkartıyorum; o kadar

güzel yazıyorum ki... Şimdi cahil cesareti derler ya; 1-2 ay geçiyor, önceki yazdığım yazılara bakıyorum: Tabiri yerindeyse, eciş bücüş yazılar. Kendi kendime soruyorum, bunları ben mi yazdım diye. Bu böyle bir süre devam etti.

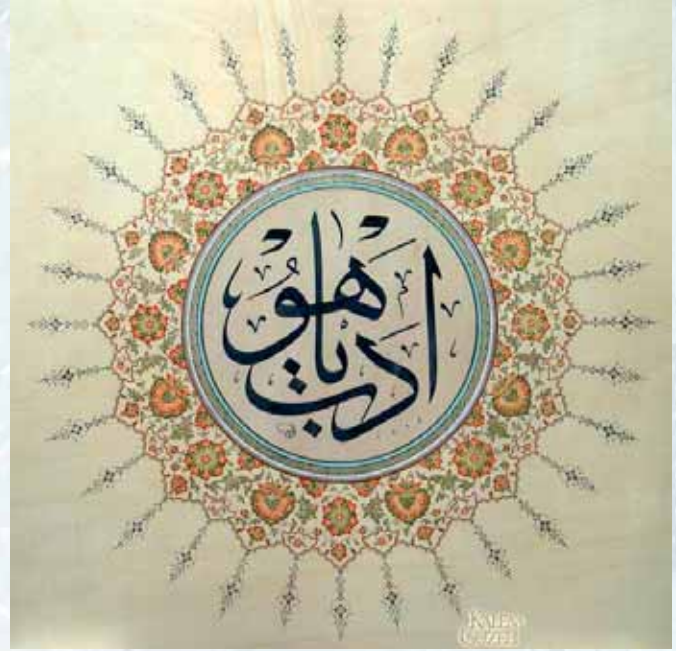
Ertesi yıl, Kalem Güzeli kitabının 2. cildinde, ebrunun yapılışı kısaca anlatılmış. Çok güzel örnekler verilmiş. Necmettin Hoca'nın, Ethem Efendi'nin çalışmaları. Bunlardan sonra da, içime bir ebru sevdası düştü. Sorarım, "Ebruyu bilen var mı?" O zamanlar ebru ismi yaygın değil. Ebruli, makara ipliği olarak biliyor insanlar ebru sanatını. Bir arkadaş bir gün bir müjde verdi: Ebru kitabı çıkmış. Bir bankanın yayınevine ait kitap. Anında istedim, kitap geldi. Postahaneye gidip kitabı alıp, kapağını açtığımı hatırlıyorum. Çok nefis bir baskı o zaman için. Çarpılmışım tabi. 100 küsür sayfalık bir kitap, Üniversiteden, Palandöken'in eteklerindeki evime gide ne kadar okuyup hatmetmişim.

Eve geldim, ikinci vaktinden biraz sonra, çayımı demledim ve kitabı bir daha okudum. Kendi kendime ebru yapmaya başladım sonra. Attığım boya dibe iner, kağıda geçmez. Kitre lazım tabi. Erzurumlulara sorarım kitreyi, bilen yok. Geven zamkı desem herkes tanıyacak. Çıkar dağdan kendim toplardım, ellerim parçalanırdı. Mezbahaya giderim öd almaya, onu da vermezler, sonra ısrar üzerine verirlerdi. Tekneyi kurarım halının üstüne, halıyı boyarım; rahmetli annem gelir, takım taklavatı toplatır, kovar beni.

Fırçalar at kuyruğundan olacak. Cennetzade Camii'nin yanında bir kahvenin önüne at arabacısının biri at arabasını çekmiş, çay içiyor. Elimde makas, atın kuyruğunu kesmeye niyetlendim. Adam gördü beni ve: "Sen nasıl benim atımın kuyruğunu kesersin? Bu atın namusudur. Bu hayvan yaz vakti sinekleri kovmak için kuyruğunu sallıyor, kesme bunu." dedi. Ben de küçük dayıma söyledim, ortanca dayımın ahırındaki atların kuyruğunu kesmiş, bana getirdi onları.

Bir gün kırmızı oksit boyayla, Lahor çivitini kullanmışım. Ayar nedir bilmiyorum tabii. Rahmetli Düzgünman ile mektuplaşıyorum. Hoca kimseye cevap vermez, bana cevap vermişti. Arada rahmetli Süheyl Ünver Hoca ve Uğur Derman vardı çünkü. Bu iki boya tuttu. Abartı olmasın, bir karış kalınlığında tutmuş. Kurusun diye masaya koymuşum. Su ile çalışmaya başlarken, takır takır döküldü elimden: Yine tutturamamışım.

İstanbul'daki arkadaşlar vasıtasıyla, Düzgünman'dan ebru aldırır, sabahlara kadar ebruları seyrederdim. Bu boya nasıl yayılır? Birbirine niye karışmaz? Kitapta, Uğur Derman şu hatırasını yazmış; Oktay Sinanoğlu ile Esin Afşar, Düzgünman Hoca'yı ziyarete gidiyorlar. Düzgünman tekneyi açıp çalışıyor, Oktay Sinanoğlu, ki kendisi dünya tarihinin en büyük bilim adamlarından birisidir, baktığı anda bunun fizikokimyalık bir hadise olduğunu, bilimsel açıdan ele almak icap ettiğini söylüyor. Sonra bir daha Oktay Sinanoğlu ile görüşme imkânı olmuyor. Bu satırları okuduğumda Erzurum'dayım. Hayalim, yarın öbür gün çalışmalarım ile Düzgünman hocaya erişip, Oktay Sinanoğlu ile denk gelip ebruyu fizi-

kokimya ile açıklamak. 1977 yılında oluyor bu hadiseler. 1997 yılında, Yıldız Teknik Üniversitesi'nden bir kızcağız geliyor. Beni ebrudan dolayı tanıyor, "Hocam, benim, ebrunun fizikokimyası ile ilgili bir çalışmam var. Bana destek olur musunuz?" diyor. "Olmaz mıyım hiç?" dedim ben de. 30 milyonluk bir ödenek almış, malzemeler için yeterli olabileceğini söyledi. İsterse yetmesin, atölyede ne var ne yok laboratuvara götürmeye hazırım. Laboratuvara gittik. Bölüm başkanı Prof. Dr. Durul Önel. Dersten çıkar doğru laboratuvara gider, teoriler geliştiririz. Tez danışmanımız da Oktay Sinanoğlu. Hayaller güzel tutulunca, mutlaka gerçekleşiyor. Şimdi tabii, Düzgünman ile 78'den itibaren mektuplaşıyoruz. O ara Hamit Aytaç Bey'den yazı dersleri falan alıyorum. 80 yılı oldu baktım hariçten gazel okumayla olmuyor bu iş. Yani çektiğim sıkıntılar, yazıyla uğraştığım için uğradığım takibatlar...

Takibat derken?

İrticai faaliyetler yapıyorum ya! İslam yazısıyla uğraşıyoruz çünkü. Babam sağlık memuruydu, Erzurum Emniyet Müdürü'nün enjeksiyonlarını yapıyordu. Müdür babama "Senin oğlan sağda solda yazı yazıyor. Peşinde adamlarımız var, dikkatli olsun." demiş. Hakikaten dikkat ediyorum, hep sivil giyimli kişiler takip ediyor beni. Allah'tan sakat bir durum söz konusu olmadı. 80'lerde baktım olacak gibi değil, İstanbul'a geldim.

Aileniz tıbbi bırakıp İstanbul'a gelmenize ne dedi?

Hiçbir şey demediler. Benim tıbbı girmeden önceki niyetim, atom fizikçisi olmaktı. O konuda çok çalışmaları oldu. Bilim dünyasına sorduğum sorular ve aldığım notlar halen elimde. Bilim ve Teknik'ten şimdilerde takip ediyorum, sorduğum sorulara yeni yeni cevaplar gelmeye başladı.

Şimdi o niyet, üniversiteye girmek gayret, yazıyla uğraşmak akıbet. Niyetler bir yerde hava; son söz akıbet. İstanbul hikâyesine devam edeyim. 1980'de İstanbul'a geldik. 10 Eylül 1980, Hamit Aytaç Hoca'dan hat icaze-

timi alış tarihim. 10 Eylül 1989 ise ebrudan icazet aldığım tarih. Aynı güne denk geldi. 12 Eylül 1990'da Düzgünman rahmetli oldu. Düzgünman Hoca'dan çok şey öğrendim. Ama bana söylediği bir cümle vardı, o hepsine bedeldi. "Evladım sanatlar çok, çoğu da zor. Ama en zor sanat, adam olmak sanatı. Adam olun, adam olun." Ne güzel bir tavsiyedir.

Bu arada atölyenizi açtınız herhalde?

Evet, atölyemizi açtık. Ama atölyede ilk zamanlar suyumuz yoktu, teknemizi, kavanozlarımızı dışarda yıkardık. O zamanlarda faal olan tek atölye bizimkisiydi. Sonra çeşitli kuruluşlar, bakanlıklar vs. derken, bugün neredeyse her sokakta nöbetçi ebrucu var. Lakin işi edebiyetle, ahlakıyla, felsefesiyle götüren kaç kişi?..Yıllardır bunların arasında bir birlik, gönül bağı, muhabbet kurmak için uğraşırım. Sadece İstanbul'da da değil, diğer şehirlerde de böyle çalışmalar yaparım. "Birbirinizle iyi geçinin. Adam olalım. Allah, karşısında ebrucu istemiyor, adam istiyor. Düzgünman'ın vasiyetidir", yıllardır bunu söyledim.

Sizin açınızdan hat ve ebru beraber mi? Yoksa birisi diğerinin önünde mi?

Yazı her zaman önde olmak zorunda. Teknenin başına 3-5 yıl geçmesem, tamam tekneyi arzularım ama, çok bir kaybım olmuyor. Yazıyı bir gün bıraksam elim soğuyor; çünkü el hücreleri unutuyor, beyin unutmasa da. El hücreleri basınç duyularını çabuk kaybediyor. Meşhurdur; Ayasofya'daki o yazıları yazan, devrin en büyük hattatı ve neyzeni Kazasker Mustafa İzzet Efendi dermiş ki: "Cumartesi günleri yazdığım yazıyı kırk yıl geçse ensesinden tanırım. Ama cumartesi de yazamadıysam eğer, yazımı herkes tanır." Yani, yazı yazmaya bir-iki gün ara verdiğimi herkes anlar... Sebep, cuma günü resmi tatil. Cuma günü tatil. Çarşı, pazar, eş dost ziyareti vs., yazı yazamıyorsun. Cumartesi yazacağı

zaman, cuma günü yazmadığını eli farkediyor. Cumartesi günü de iş çıktı yazamadı; pazar günü yazarsa diyor ki: "Bu Kazaskerin yazısını herkes tanır."

Ancak Halim Özyazıcı gibi hocalar da var. 1928 Harf İnkılabı'ndan sonra yazıyı bırakmış, hayata küsüp bağıcılıkla uğraşmış. 1939 yılına kadar eline kalem almamış. 1939'da Akademi'de ders vermesi istendiğinde ilk dersi verirken; 1928'deki bıraktığı eli neyse, 1939 yılında başladığı eli aynı. Halim Hoca müstesna birisiydi. 3 günde 51 metre camii kuşak yazısı yazmak, tarihte duyulmamış bir şeydir. Halim Hoca bunu yazmıştır. 51 metre yazının yüksekliği de en az 60-70 santimdir. Uğur Derman Bey'in bizzat anlattığına göre, kuşak kağıdını hazırlamış, üstünde hiçbir taslak yokmuş. Eline almış kalemi, Kur'an-ı Kerim diğer elinde, sayfalar kapanmasın diye iki parmağını arasında tutuyor, sureye bakarak ordan yazıyor. 3. gün bittiğinde sure tamam, 51 metre tamam. Tarihte duyulmuş şey değildir.

Bu iş galiba, hikmet tarafı çok ağır basan bir iş...

Bu bir ruhaniyettir. Kabiliyet olsa iyi olur, lakin vardığım kanaat şudur: "Yazı; kula, bir Mevhibe-i İlahi'dir". İlahi bir bağıştır. Çalışmayla olsa, İngiltere'de Prens Charles'ın okulunda ders alan İngiliz çocuklar var; 5 yıldır ders alıyorlar ama olmadığını söylüyor, sebebini soruyorlar Hikmet Barutçu'ya. "Güldüm" diyor, "tabii ki olmaz." Niye olmasın peki? Hz. Ali Efendimizin sözü var: "Yazı, üstadın taliminde gizlidir. Kıvama gelmesi çok yazmakla, devamlı oluşu da İslam Dini üzere olmaklardır... Şimdi anladınız mı sıkıntıyı?" diye sormuş Hikmet Hoca; "anladık" demişler. Kabiliyet işi falan değil bu. Müslüman olup da ressam olduğunu söyleyen bir öğrencim vardı, "Gördüğümü yazarım resme ben" derdi, ben de: "Büyük konuşma, yazı farklı bir şey" dedim. 8. senenin sonunda: "Ben ressamım, salak değilim, kabiliyetim de var; ama yazıyı yazamıyorum" dedi. Hat ayrı bir şeydir. İslam ülkelerinde hep söylediğim bir şeydir bu: "Hattatlık, Allah'tan size bir bağış. Aman sakın ha! Elinizi, dilinizi, istikamet üzerinde tutarak bunu devam ettirin." Niye peki? Çünkü Allah'ın yazmakla görevlendirdiği birer memursunuz siz. Hamit Bey yıllarca söyledi aynı cümleleri çünkü. Kendisinin Allah tarafından vazifeli olduğunu söylerdi. Biz de vazifeli olduğuna şahitlik ederiz.

Hamit Hoca'nın bulunduğu han vardı. O han 79 veya 80'de yanmış ve Hamit Hoca'nın bulunduğu yere bir şey olmamıştı, hatırlar mısınız?

Ben hanın yandığını görmemişim. Dışardan biliyorum. Hamit Bey'in dediğine göre Allah korumuş. Yazıları ve malzemeleri yanacaktı, ama oraya gelince yangın duruyor. Dahası var, bir ara han sahip değiştiriyor, yeni sahibi olan Ermeni: "Mülk benim artık burdan çıkmalısın" diyor. Hamit Bey kafayı çevirerek: "Sen halt etmişsin! Burası senin değil burası Allah'ın, neden senin olsun?" demiş. 3 gün sonra vefat ediyor Ermeni. Başka biri alıyor hanı, Hamit Bey'e de: "Ölünceye kadar kalabilirsin burda" diyor. Malum, 1982'de rahmetli oldu Hamit Hoca.

Hamit Hoca ile mektuplaşıırken, bana: “Evladım, senin bana ihtiyacın yok” diyor, ben kendisine yalvarıyordum: “Hocam sizi yazarken bir göreyim” diye. Birisinin yanında yazı yazamaz, en ufak bir çıtırtıda dikkati dağılır, kalemi kağıdı bırakırdı. Ellerimi dizimin üstüne koyar, Hoca’yı izlerdim. Hoca başlar yazıya. “Vav”ı yazarken kalemi yürütüşüne bakar, “Allah’ın izniyle bu yazı akşama anca biter” derdim içimden. Öyle ağır yazıyor ki!.. Yahu 20 dakika geçiyor; Hoca satırı yazmış. “Vav” bitiyor, satır da bitiyor. Yazı baştan aşağı keramet dolu bir şey.

1980 yılında hat icazeti, sonra Mustafa Düzgünman ile ebru sanatına başladınız. Bu arada hat devam etti. Peki; 80’lerde bu işle uğraşan insan sayısı ne kadardı?

1986’larda Yusuf Ergün’le beraber Ali Alparslan Hoca’ya gitmeye başladık.

O’ndan talik, rika, celi divani üzerine ders aldım.. Vefat ettiği yıl, 7-8 ay kadar gelemediğinde, öğrencilerle ben ilgilendim. Yeri boş kalmasın diye çeşitli insanlara, çeşitli yazılarla yardımcı olduk. Artık ne kadar hizmetimiz geçtiyse. O dönemlerde Hamit Bey’den sonra, Hasan Çelebi Hoca vardı. Çelebi Hoca önce Halim Hoca’ya gidiyor, vefatından sonra Hamit Bey’e devam ediyor. O dönemler Muhsin Demirel, Hamit Bey’den ders alıyor. Savaş Çevik de ders alıyor. Bunun gibi günümüzün en büyük ustaları, Hamit Bey’den ders alıyor. Bunda da, hâlâ anlamadığım garip bir tecelli var. Halim Hoca’nın öğrencilerinden çoğuna yetiştim. Derlerdi ki: “Halim Hoca, yazıyı o kadar güzel tarif ederdi ki, bir elimizden tutup yazdırmadığı kalırdı.” Halim Hoca’nın bugün ele gelir talebesi yok. Hamit Bey, harfi tarif bile etmez. En güzel harflerin altına çıkartmayı yapar; “git adam ol, güzelini bul yaz getir” derdi. Ama bugün piyasadaki ustaların hemen hepsi, Hamit Bey’in öğrencisi. Artık bu bir feyz meselesi. Öğretimde usul. Aklımız çok ermiyor oralara.

Yazıyla uğraşan 8-10 kadar insan, 80’li yıllardan itibaren İslam Kültür Merkezi’nde toplanıyoruz. Herkes bilgisini veya bulduğu bir örnek varsa onları paylaşıyor. Bizzat ben kara kara düşünüyorum; 40 küsur milyon insan için bu kadar yazı yazan insan çok az, bu işin akıbeti ne olur acaba? Ciddi endişelerim var. Sıkı yönetim zamanı, yazı yazılmıyor, rağbet zaten yok.

1986’da IRCICA yarışma açtı, ondan sonra bütün dünyada rağbet arttı. IRCICA’nın çok önemli rolleri vardır. Ekmelettin İhsanoğlu Bey, Allah uzun ömürler versin, yazıya âşık olduğu için bu işte başı çekenlerden birisiydi. Yazıya rağbet arttı. Ebruda hâlâ bir hareket yoktu. Mustafa Düzgünman, 90 yılına gelene kadar faal olarak çalışırdı. O da hep endişe edermiş, bizden sonra ne olacak diye.

67’lerde bir banka, sinemada ebru için 15 dakikalık bir tanıtım videosu yayınlamış. Yavaş yavaş isim olarak bilinmeye başladı. 1977’de Uğur Derman Bey’in kitabı çıktı. 80’ler, 90’lar derken daha bir tanınır hale geldi ebru. Hoca’nın umudu yok hâlâ tabii. Biz öğrencileri yanında çalışırken, Mustafa Hoca’nın hanımı bir gün, biraz da muzip bir havayla: “Mustafa, bu çocuklar seni

geçmişler” dedi. Hocanın yanında söylenir mi öyle bir şey? Rahmetli Süheyla Teyze de bakıyor öyle muzip bir şekilde. Hoca hanımına dönerek: “Hanım hanım, ben 50 senelik ebrucuyum. 50 senede iki eser vermişim, onlar da bu çocuklar; artık gözüm geride kalmayacak, bunlar bu işi devam ettirir” dedi. Hocaya şöyle demiştim: “Hocam size şeref sözü; nasıl aldıysak, aynı haysiyetle götüreceğiz bu işi.” Hakikaten sağolsun Alparslan Babaoğlu da, biz de aynı haysiyetle götürdük bu işi. Çünkü atamızdan, dedemizden aldığımız terbiye, sanatın edebi, estetiği, güzelliği her neyse, o gayenin dışına çıktın mı insan sapıtıyor. Allah insanı benlik derdine düşmekten alıkoysun.

1980’de hat için Ali Alparslan, 89’lu yıllara kadar Mustafa Düzgünman ile ebru, ondan sonra da Fuat Başar’ın talebe yetiştirme dönemi başlıyor galiba?

1986’da Birlik Vakfı’nda yazı dersleri veriyordum. Düzgünman Hoca 1990 yılında rahmetli olduğunda, biz Ahmet Çoktan’ı yetiştiriyorduk. Kardeşi Ekrem yazıya geliyordu. Ahmet ebru konusunda çok kabiliyetliydi, hakikaten de yüzümüzü ağarttı; yıllarca yurtdışında, Türk ebruculuğunu tanıttı. Ondan sonra çok öğrenci geldi geçti, çoğuna icazetleri verildi. Bakanlık kendi bünyesinde, Süleymaniye Kütüphanesi’nde kurslar verdi. Belediyeler sahip çıktı, vakıflar sahip çıktı. Belgeseller çekildi, uluslararası faaliyetler düzenlendi.

Şu anda talebe yetiştiriyor musunuz?

Öğrenci yetiştirmeyi son 2-3 yıldır bıraktım. Artık o kadar zaman bulamıyorum. Bir vakıfta ebru ihtisas merkezimizde 3 öğrencimiz var. Artık onlar bitirdikten sonra ardımızda bir sürü hoca bırakmış olacağız.

Yazıda, 6. kuşak öğrencimi gördüm, çok bahtiyar etti bu durum beni. Osmanlı döneminde kimse böyle bir bahtiyarlık yaşamış mıdır, bilmiyorum.

7. kuşak olmaya namzet öğrencileri de gördüm, 1 ay kadar önce. Bu az bir bahtiyarlık değil. Burdan gayemiz; insanımız, hatta dünyadaki Müslümanlar; talebelerimiz içindeki gayrimüslimler de dahil, sanatı öğrensinler, "El ele Mevla'ya" düşüncesine hizmet etsinler. Hocalık ettim diyemiyorum, ukalalık olur zira. Yetişmeleri için hizmetimiz oldu, Cenab-ı Hakk'ın hoşuna gittiyse ne mutlu bize.

Hat ile uğraşan gayrimüslimlerden daha sonra hidayete erip Müslüman olanlar oldu mu peki?

Oldu, tabii. Cordoba Üniversitesi'nde iki tane Hristiyan hanım, iki yaz dönemi geldiler, onlara yazı öğrettik. Müslüman oldular sonra, isimlerini değiştirdik. Üniversitelerinde Ortadoğu Sanatları Uzmanı olarak çalışmaya başladılar. Bu tür sanatların, İslam dinine çok fazla hizmeti oldu. Gelenekli sanatlarımız sayesinde birçok Hristiyan ve ateistin buraya gelip Müslüman olarak çıktığını biliyoruz.

Talebelerde yaş durumu nedir? Genelde gençler mi gelir yoksa yaşlılar da alaka gösterir mi?

7'den 77'ye kadar herkes yazıya çok meraklı. Vaktiyle hat öğrenmeye gelen yaşlı bir hanım vardı. 70 yaşında filan. Hat öğrenip, Kur'an-ı Kerim yazacağı diyordu. Bir zaman derslere devam etti, sonra temasımız kesildi. Bir tarih Diyanet'e gitmiştim, baktım o hanım orada; yazdığı Kur'an-ı Kerim'i mühürletmeye gelmiş...

Ebruya karşı merak daha fazla. Yapılan işin sonucu çabucak alındığı için daha çok merak gösteriyor insanlar. Biz de bundan istifade ediyoruz. Ebru tekrarı olmayan tek sanat. Netice alınıyor. Ondan sonra "acaba yeniden yapsam ne çıkar?" diyor insan. Daha da bir hoşunu söyleyeyim; kişi yaptığı ebruyu renkleriyle, tarihiyle, yaparken yanında kimler varmış hatırlıyor.

Yıllar önce düşünmüştüm, "Acaba zihinsel özürlerde bu özellik işe yarar mı?" diye. Darülaceze'deki zihinsel ve fiziksel özürlü olan insanlarımızla bir çalışma yaptık. 3 aylık bir süreçti bu. Netice; MS'li hastalar, fırçanın sapını kavrayamayan çocuklar, 3 ayın sonunda fırçayı tutmaya başladılar. Tıbben mümkün değil bu. Zihinsel özürlü çocuklar, ebrularını yapar, kuruması için bırakırlar, 1-2 gün sonra ebrularını almaya geldiklerinde, herkes kendi ebrusunu alır, kesinlikle karıştırmazlardı. Tıp dünyasının dikkatini çekti, Avrupa Birliği'nin desteklediği bazı projelerde halen bu uygulanmakta. Birçok öğrencimiz de bu konuda proje geliştirdi. Çalışıp çabalıyorlar, netice olumlu. Türkiye'deki hapishanelerde bulunan mahkûmların ıslahı için, bir meslek, bir sanatla uğraşınlar diye ebru dersleri gösteriliyor. Bir zamanlar Papa'yı vuran kişiyi bile, tanıdığımız bir arkadaşımız gitti ebruyla uğraştırdı. Güzel de yapıyormuş kendisi.

Ebru İhtisas Kursu demiştiniz. Bundan ne anlamamız gerekiyor?

4 yıl eğitimini almış olan insanlar, daha ileri seviyelerde ebru sanatına hâkim olanlar. İşin estetiğine dair, eğer bulunabilirse tarihine dair, felsefesine dair ve ahlakına dair dersler mevcut burda. Bütün dersler, bu işle uğraşan insanlara dağıtılmak üzere kayıt altına alınır. Daha sonrası içinse, ebru sanatı hakkında yazılacak bir kitabın zemini oluşturulur. Bu şekilde 2 yıl sürecek bu eğitim. Çok sayıda talebeyle başladık, fakat 3 kişiyle devam etmekteyiz şu an. Ebru nedir, mahiyeti nedir, ne zaman başladı, estetik kriterleri nedir, hangi yapıları ebru diyeceğiz, hangi yapıları boyalı kağıt? Bunlar hakikaten ince çizgilerdir. Yani renk armonisinden tutup malzemenin daha detaylı bilgisine varıncaya kadar. Çünkü birçok kursta malzemeler hakkında yeterli bir bilgi yok, hepsi hakkında bilgiler veriyoruz. Örneğin, sarı renk bir boya alınması gerektiğini söylüyorlar ama bu boyanın aslı, güneş ışığındaki davranışı, kağıda ne yapacağı, ısıtılma ne yapacağı, uğraşan kişiye bir zararının olup olmadığı hakkında bilgi vermiyorlar. Bunların hepsi birer tecrübedir.

Avrupa'da gayrimüslimlerin ilgisi nasıl acaba?

İlgi çok büyük. Yazı, Müslümanları ilgilendiren bir sanat, yabancılar çok fazla ilgilenmiyor. Fakat ebru sanatı, en koyu ateistin bile ilgisini çekiyor. Çünkü çok cazip, tekrarı olmayan bir şey. Renklerin uçuştığı bir hayal dünyası adeta. İnsan bitmesini de istemiyor. Ortaya bir renk çıktığı zaman, insan fıtratı gereği seviyor buna. Daha fazla ebru yapmaya hevesli olacak.

İnsanlarda bu sanatla uğraşma merakını başlatmak çok önemli. Neyi neden yaptığını bilmek. Müslümanlığın en başıdır bu. İnanmak gerektiğini söylerler ama neden inanmak gerektiğini sorgulayan kaç Müslüman var? Ayette de geçiyor: "Ey iman edenler, iman ediniz" diyor. Temsilde hata olmasın, sanatta da durum böyle. "Ey sanatçılar, neden sanatla uğraşıyorsunuz?"

Mustafa Düzgünman Hoca'nın ebru konusundaki temel hassasiyetleri malum. Talebeler olarak siz de devam ettiriyorsunuz, yeni nesilin bu hassasiyetlere bakışı nasıl?

Valla durum şu, bir yerde bir sıkıntı var. Sanatı olduğu gibi götürmek, ebru sanatını aynı klasik halini götürmek, üzerine bir şey eklememek doğru görülüyor. Bu yanlıştır. Sanatı ilerletmek, üzerine yeni şeyler eklemekle, eklenen şeylerin uydurma olduğunu söylemek arasında bir sıkıntı var. Tutup da ebru teknesinin içinde deve yapmanın hiçbir anlamı yok. O bir ilerleme değil uydurmadır. Modern ve klasiğin kafa kafaya gelmesi, uzun yıllardır devam ediyor. Moderni nedir? Klasiği nedir? O konuda çeşitli paneller yapıldı ve söylenecek şeyleri söyledik. Ben söyleyebildiğim kadar şunu söyledim: "Uydurabildiğiniz kadar uydurun, farklı eserler üretin. Fakat bunları klasik ebru adı altında yaptığınızı söylemeyin!"

Yaptıklarını paylaşmaları gerektiğini söylüyorum. Yaptıkları şey güzel ise; koskoca bir ülkenin insanının estetik bir süzgeci var. Onda yer eder ise klasiktir. Şimdi bu benim teşvikim, buluşum, tavsiyem değil. Bizim 4.

kuşaktan hocamız Ethem Efendi de aynı görüşte. Ethem Efendi'ye "Efendim teknede şunu da denesek?" diyen bir öğrenciye Ethem Efendi'nin verdiği cevap çok enteresan: "Evlat, tecrübeyi henüz göğe çekmediler, bir deneyelim." Dener ve eğer olduysa bu işe hizmetinin olduğunu söyler ve dua eder. Olmadıysa da öğrencisine: "Bak bakalım bu yakıştı mı Allah aşkına?" der, öğrencisinin onayını alır ve bırakır. Tecrübeye vurgu yapıyor burda. Mustafa Düzgünman da öyleydi. Aklına bir şey geldiği zaman yapınca "oldu" değil "oldu mu?" derdi her zaman. Beşeri vicdanlarda, bir estetik bir emek var. Uyanları bir kenara alıyor, uymayanları da ziyan etmiyor. Uymayanlara örnek diye saklıyor. Kötü şeye örnek olur mu? Asr-ı Saadet'te Ebu Cehil de vardı. Kötü şeylere örnekti ve hemen ortadan kaldırılmadı o.

Peki; "Marifet, iltifata tabidir." sözünün gereği olarak durum nasıl? 80'lere ve 90'lara nazaran, hat ve ebru açısından şu an gelinen noktayı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Son 10-12 senedir rağbet var. Ama özellikle ebru ekonomisi yönünden, içler acısı bir durum söz konusu. Şimdi 1 liraya, 3 liraya ebru satıldığını duyuyoruz. İnsanımız henüz işin estetiğini ve kalitesini bilemediği için, ucuza talep çok fazla. Bu yüzden birçok kişi iş yapamıyor. Bunun yanında sevindirici gelişmeler de oluyor. Bir ebru müzesi kuruldu Bartın'da; Eylül ayında açılacak büyük bir ihtimalle. Ethem Efendi'nin ocağı olan Özbekler Tekkesi'nde, müze yapımı çalışmaları başladı. Gaziantep'te bir ebru müzesi açılması için çalışmaların yapıldığını da duyuyoruz. Yalova'da bir kağıt müzesi açıldı. Kağıt olduğu için, ebru da giriyor işin içine. Bir de Nedim Sönmez'in de epeyce bir gayretiyle, Dokuz Eylül Üniversitesi bünyesinde kağıt ve kağıt sınıfları müzesi açıldı. Bunlar sevindirici haberler. Bunların yanında sorulması gereken bir soru da şudur: "Sanatın bu kadar yaygın olarak gösterilmesi doğru bir şey mi?" Bana sorulursa yanlış. İcraçılarının çok olması, bu işin ekonomisinin kilitlenmesi demektir. Teorik yönden insanlar iyileri bilir ve tanır, o zaman işin ekonomisi doğar. Bu diğer insanları kıskanmak değildir. Bugün herkes doktor olursa, ne anladım o işten. Anadolu'da çok sevdiğim bir söz var; "Sen ağa ben ağa, inekleri kim sağa?" O hesap olmasın yani.

Yurtdışından ilgi nasıl?

Şimdi bir iftihar vesilesi olur diye söyleyeyim: Osmanlı'da yazının başkenti İstanbul, günümüzde de yazının başkenti İstanbul. İnsanlar diğer İslam ülkelerinden gelip, yazıyı burada öğreniyorlar. İcazetlerini alıyorlar. Özellikle Körfez ülkeleri, yazıyı himaye etmek için güzel gayretler gösteriyorlar. Demin yanımda oturan arkadaş mesela, Libyalıdır kendisi. Şimdi, galiba Dubai'de bir yazı yarışması var, ödülü 20 bin dolar. Bu gibi yarışmalar yazıyı maddi yönden cazip hale getirip ilgiyi arttırıyor. Bunlar güzel şeyler. Böyle yazı yarışmaları arttıkça, bunlar peşinden kaliteyi de getirecekler. Albaraka'nın iki senede bir yaptığı bir yarışma var. Kültür Bakanlığı'nın yaptığı bir yarışma da var. Ayrıca uluslararası çeşitli sanat festivalleri var. Bunlar oraya olan ilgiyi ister istemez arttırıyor. Medya da ağırlıklı olarak yer veriyor bu konuya.

Şimdi bu haberlerde sanatın edebine, irfanına vurgu yapılması lazım. Bunun çok büyük faydası olur bu sanata. Bakalım. Allah ömür verdikçe çalışacağız. Ülkemizin bizim üzerimizde olan bir hakkı olarak görüyorum bunu. İnsanımızın sanatlı yaşaması lazım. Bizim ecdadımıza bakıyorum. Taştan ahşaba, bezden cama kadar neyi bulmuşsa sanatlaştırmış. Hadis-i Şerif'te diyor; "Allah güzeldir, güzeli sever." Cenab-ı Hakk'ın işlerine bakıyoruz, öyle güzel ki. Kulundan da güzel şeyler yapmasını istiyor. Şimdi işini güzel yapan bir kişiyi düşünelim. Örnek verecek olursak; emniyet güçlerinde görevli arkadaşlara daha önce sanatla uğraşan hırsız yakalayıp yakalamadıklarını sordum. Hiç olmadığını söyledi. Sanat, tasavvuf bunları yaygınlaştırmak lazım. Ama hakiki sanattan bahsediyorum. Bir geçmişi olacak, bir efendiliği olacak sanatın.

Yazı yazmaya devam ediyorsunuz herhalde?

Tabii, mecbur. Ebruyu uzun zamandır yapamadım. Son birkaç senedir özellikle faal olarak çalışmadım. Bu aralar yoğunluk var tabii. Şükür devlet büyüklerimiz yazıya ilgi gösteriyorlar. Onların teşviki, takdiri, gayretleri şu sözü aklı getiriyor; "Sanat saltanat ister." Rağbet varsa sanat para ediyor. Rağbet yoksa sarraf olsanız ne yazar? İlla ki rağbet! Ama bir dağdan alınan taş ince ince işlenirse, süslenirse rağbet olur ona. Taş olmaktan çıkmış, sanat eserine dönüşmüştür o. Her işi yaptırın o zihniyet. Zihniyet güzel, sonuç güzel. Kaldı ki şunu da her ebru çalışmasında söyleriz; tekne başındayken feyzlendiğim Düzgünman'a olsun, bütün ebruculara olsun, hatta seminerlerimizde mutlaka gelmiş geçmiş bütün Müslümanlara, bugünkü sanat konumuz neyse ona emek vermiş herkese Fatıha rica ederiz, toptan okurlar. Sonunda da hep şunu söylemişizdir; "Kurmuş hakikat perdesi, oynatan üstadı gör." Tekne bir perde. Ama o perdeyi kim oynatıyorsa, biz onunla uğraşırız. Orada takılıp kalmayın. Gerisi gelir. Rızkın için mi uğraşıyorsunuz? Rızkını sen kazanmıyorsun ki, Allah gönderiyor. Bitti. Ona bir inan, gerisi kolay.

Çok teşekkürler...

Korkut Özal Anlatıyor: Türkiye'nin Fırtınalı Yılları...

Prof. Dr. Korkut Özal: Mühendis, öğretim üyesi, milletvekili, bakan, genel başkan, işadami vb., bir insan ömrüne nasıl sığacağına kolay akıl erdirilemeyecek işlerle meşgul olup; bütün hayatı, hizmeti esas alan bir şekilde koşuşturmaca ile geçen ve belki bütün bunlardan da önemlisi araştıran, düşünen, konuşan; şartlar gerektirdiğinde öne çıkmasını bildiği gibi, gerektiğinde arka planda kalabilen bir isim. Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki, Korkut Özal, ülkemizin son yıllarının en önemli isimlerinden birisidir.

Korkut Özal'ın bir uzman, akademisyen, milletvekili, bakan, siyasetçi ve gerektiğinde de fikir ve görüşlerine başvurulmuş bir akil adam olarak; yaşadıkları ve yakın tarihimizde şahitlik ettiği olaylar, başlı başına bir tecrübeler hazinesidir.

Bereket dergisi olarak, Albaraka'nın kurucularından olan Korkut Özal'ın bildiklerinden, özellikle de yeni nesillerin ama hepimizin öğreneceği çok şey olduğuna inandığımız için, Yakın Plan Yayınları'nca yayınlanan Korkut Özal imzalı *Devlet Sırrı* kitabından bazı bölümleri kısaltarak sizlere aktarmayı düşündük.

Korkut Özal'ın hayata başladığı şartlar, talebeliği, yurtdışı tecrübeleri ve bunların hayata bakışında oynadığı rol, Albaraka'nın kuruluşu, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ama özellikle de İçişleri Bakanlığı döneminde yaşananlar, Anavatan Partisi'nin kuruluşu, sonrası ve rahmetli Turgut Özal'ın cumhurbaşkanlığı gibi konulardan yaptığımız alıntılarla, kısa bir yakın tarih turu gerçekleştirirken, aynı zamanda günümüzde olup biten bazı şeylerin arka planı konusunda da bilgilenmiş olacağız.

Sizleri Korkut Özal'ın *Devlet Sırrı* isimli kitabından yaptığımız alıntılarla baş başa bırakıyoruz:

"29 Mayıs 1929 günü Malatya'da doğdum. Rahmetli annem Hafize Hanım, öğretmen. Babam Mehmed Sıddık Özal. Asıl adı Muhammed Efendi. Sülale adımız

Cinlioğlu. Soyadı Kanunu'ndan sonra babam Özal soyadını almış.

En büyüğümüz Nemide diye bir kızdır, on aylıkken vefat etmiş. Arkasından Turgut Ağabeyim olmuş, 13 Ekim 1927'de. En küçüğümüz Yusuf'un doğumu 21 Ocak 1940.

Babam, on altı sene medrese tahsili görmüş. Çok iyi Farsça, Arapça bilirdi. Babam Hekimhan diye bir yere tayin edilince bakmış ki zor olacak, öğretmenlikten ayrılmış, Malatya'da yeni kurulan Ziraat Bankasına memur girmiş, 1928-29'da. Aynı zamanda Amelî (Pratik) bankacılık kursuna gidiyor. Bir yıl sonra birincilikle bitirince Ajans Müdürü olarak Söğüt'e tayin ediyorlar. Orada altı yıl kaldık. Söğüt'te ortaokul olmadığı için Silifke'ye tayin olduk. Üç sene de orada kaldık. Ardından Mardin'de üç yıl kaldık, sonra Kayseri'ye geldik. Bir üç yıl da orada kaldık. Liseyi orada okudum. 1946'dan sonra da biz üniversiteye gittik. Memuriyet hayatı bitince babam Malatya'ya döndü. Belediye'de işletme muhasebecisi olarak görev aldı.

Anlatılanlardan biliyorum, annem ailesinden çok iyi bir dini terbiye almış. Dört yaşında mahalle mektebine gidip Kur'an öğrenmiş. Sonra normal okula gitmiş, o zaman usul öyleymiş.

Ağabeyim (Turgut Özal) mesela, yaradılışından çok dindar bir insandı. Çocukken oruç tutuyorduk. Bir gece bizi sahura kaldırmadılar ve oruç tutturmadılar. Ağabeyim hüngür hüngür ağladı, "Bizi niye kaldırmadınız?" diye...

Bize iman telkin ettiler. Biz çocukluğumuzdan beri iman çizgisinde yetiştik. Fakat uygulamalarda, özellikle toplum içinde karşılaştığımız şeyler bizi İslam'la buluşturmadı. Buluşmak dediğim, İslam'ı biz yaşayamadık. Mesela orucu tutuyorduk ama namazı kılmada ve bazı İslami esaslara dikkat etmede üstünkörü gidiyorduk.

Mormonlar'la tanışma

1955-57 yıllarında Amerika'daydık. Evliydim, iki çocuğum vardı. İşim icabı ben daha çok Batı Amerika'da bulundum. Çünkü Devlet Su İşlerinde, su kaynaklarının geliştirilmesi üzerinde çalışıyordum... Biz orada Mormonlar'la tanıştık. Mormonlar Hristiyan ama Hristiyanlardan çok farklı bir yapıları var. Ben Utah eyaletinin bir kazasına gittim. Orada Su İşleri Bürosunun direktörü bir zatla tanıştım.

Bu Amerikalı direktör oradaki kilisede İslamiyet hakkında bir konferans vermemi teklif etti. Hemen Türkiye'ye uçak postasıyla mektup yazıp doküman istedim ve iki hafta sonra kiliselerinde, oranın bütün cemaatine 45 dakika İslamiyet hakkında konferans verdim. Orada kaldığım sürede Mormonları yakından tanıdım. Mesela alkol içmiyorlar, haram. Sigara, kahve, çay içmiyorlar. Ayrıca sosyal dayanışmaları çok kuvvetli. Mesela kazançlarının otomatikman yüzde 10'unu hemen götürüp kiliseye teslim ediyorlar. Çok enteresan bir topluluk. Biz bunları tanıdık, inceledik. Bir süre sonra oradan ayrılıp başka yerlere gittim. Aradan altı ay geçti. Hanımım da yanıma gelmişti. Detaylı bir çalışma yapmam için benden bir yer seçmemi istediler. Ben orayı seçtim. Çünkü Türkiye'ye çok benzeyen bir yer. Hanımımınla beraber oraya gidip altı hafta kadar çalıştım. Hanımınla beraber olduğum için, bu defa Mormonları çok yakından tanıma imkânım oldu. Sosyal yaşantılarını inceledik. Hanıma "Şunların mükemmel halini gördükçe vallahi kendi Müslümanlığımdan utanıyorum." derdim.

Neden? Toplumu dinleriyle o kadar güzel entegre etmiş-

ler ki... Mesela bir kilisenin cemaati var. O cemaat on veya on beş kişilik bölgelere bölünmüş. Bunlar her pazar-tesi gecesi bir yerde toplanıyorlar. Dört tane kitapları var. İncil bunlardan biri. Kitapları okuyorlar, yorum yapıyorlar ve bir takım meseleleri kendi aralarında tartışıyorlar. Dinle olan ilgileri öyle bizim gibi "Elhamdülillah Müslüman'ım" demekten ibaret kalmıyor.

Bilakis bunu canlı tutuyorlar. Çocukları aynı anda birkaç okula birden gidiyor. Din okuluna gidiyor, normal okula da gidiyor, ikisinden de diploma alıyor. Daha da enteresani, erkek çocukları da kız çocukları da -bilhassa erkek çocukları- üniversiteyi bitirip hayata atılacağı sırada, evlenmeden önce gidip bir yerde iki sene dinlerini yaymak için çalışıyorlar, yani misyonerlik yapıyorlar.

İslam'ı yaşama kararı

O yıllarda bizim genel müdürümüz, yani DSİ Genel Müdürü, Süleyman Bey (Demirel)'di. Amerika'dan dönüşte beni Elazığ'a bölge müdürü olarak tayin etti. Elazığ'da göreve gittik, İslam'ı uygulamaya başladım. İslam'ı öğrenmek için Kur'an-ı Kerim'i alıp okuyayım dedim.

İslam'ı yaşama kararımız bir yerde bizim için büyük bir problem olmuştur. Çünkü maalesef toplumumuzun ileri gelenlerinin İslam'a bakış açıları, bir yerde laiklik kavramının yanlış yorumlanmasıyla belki oluşuyor. İslam ile aşırılıkları karıştırıyorlar... Biz bütün hayatımızda bunun sıkıntısını çektik. Fakat şunu ifade edeyim, samimi olarak İslam'ı yaşadığım müddetçe herhangi bir problemle karşılaşmadım.

Benim ufkumu açan ve dünya görüşlerimi büyük ölçüde rafine eden olay, yurt dışına çıkışım ve gerek dünyaya gerek Türkiye'ye yurt dışından bakışım olmuştur... Yurt dışına çıkıp dünyayı tanıyınca ve oradan Türkiye'ye bakınca kafamdaki bütün o yanlış oturmuş kanıları, inançları yavaş yavaş bir zaman boyutu içinde düzelttim. Diyebilirim ki aynı şey ağabeyim Turgut Özal için de kardeşim Yusuf için de olmuştur.

Al Baraka Türk'ün kurulması

12 Eylül'den sonra askeri mahkemede yargılandım ve 6 Haziran 1981'de tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldım. O sırada Topbaş Ailesinden bir teklif geldi. Rahmetli Eymen Topbaş ile amcaoğlu Mustafa Topbaş, "Biz bir şirket kurduk, gel bu işin başına geç" dediler. Bu iş faizden arınmış gelir getirme sistemiydi, yani ticaret yaparak. Baktım ki hayırlı bir iş. Bizim bir kuralımız var: 'la talebe ve la red', yani hayırlı olan bir işi reddetmeyiz ve hayırsız hiçbir işe de talip olmayız. Bu kural gereği o işi kabul ettim ve 1982 senesinin başında işe başladım. Bu arkadaşlarımızın Bahariye Mensucat diye bir tekstil fabrikaları vardı, Eyüpsultan'da. Orada bana bir oda verdiler, bu şirketin tek elemanı olarak çalışmaya koyuldum. O zamanın parasıyla 200 milyon lira gibi büyük bir sermaye koydular. Beni de sonra kendi primlerinden ödemek üzere yüzde bir nispetinde ortak yaptılar. O işe başladığımda ne yapacağımı bilemiyordum. Ben ticareti bilen bir insan değilim. Fakat bu iki arkada-

şımız çok güzel tüccar, çekirdekten yetişme tüccar. Bana bir nevi hocalık yaptılar, ticareti öğrettiler. İç ve dış ticaretin kurallarını öğrendim.

Bu iş tamamen faizden uzak. Faizle ilgili hiçbir iş yapmıyorlar, ona bilhassa dikkat ediyorlar. Bir kere, kredi kullanmıyorlar. Öz kaynaklarıyla yapıyorlar. Dedelerinden geliyor. Ailece dikkat ettikleri bir şey. Kredi kullanmadıkları için faize girmeden götürebiliyorlar.

Ben orada ticareti öğrendim, alıp satmaya başladım. Parayla nasıl para kazanılır öğrendim. Bir iki senede bayağı güzel öğrendim bu işi, hoşuma da gitti, ithâlâta başladık. Mesela petrokimya maddeleri ithal ediyoruz. Benim mevzuumdur bu. Etilen, polietilen, onların bir takım türevlerini ithal ediyor ve pazarlıyoruz. Ben bu sırada yasaklı olduğum için yurt dışına çıkamıyorum.

Bu arada yeni bir gelişme oldu, bir Arap işadamı, El Baraka Grubu'nun patronu Şeyh Salih Kamil, İslam Kalkınma Bankasının toplantısı nedeniyle İstanbul'a gelmiş. Beni buldu, "Biz bir İslam Bankası kurmak istiyoruz, Türkiye'de. Sizinle beraber bir şey yapabilir miyiz?" dedi. Bizim Hak Yatırımın sahibi Topbaşlarla görüştüm. Olumlu bir netice oldu ve biz faaliyete başladık. Tabii, İslam Bankası dediğimiz, faize değil kâr ve zarar ortaklığına dayalı bir sistem demektir. Biz bunun ilk teşebbüslerini, Merkez Bankasından giderek hükümet nezdinde yaptık. O zaman hükümetin dışarıya açılmayı düşünen ekonomik bir modeli var ya, Arap âlemine de açılalım ve bu gibi çeşitli finans metotlarını Türkiye'ye getirelim dedik. Türkiye'de o zaman yapılan tahminlere göre, yastık altında muazzam bir servet var, faiz nedeniyle sisteme girmiyor. Faizden çekinenlerin de gireceği bir sistem olursa bu para ekonomiye girer. Merkez Bankasıyla uzun süre bunları konuştuk. Bir buçuk yıl süren müzakerelerden sonra, 1983'ün sonunda bir sistem çıktı ortaya. O sistem hâlâ yürürlükte.

Turgut Bey iktidara geldiğinde bu sistem hazır. Turgut Bey geldi ve ilk imzaladıklarından biri de bu oldu. Gelir germez bir takım imtiyazlar verdi diye dedi. Halbuki ne imtiyaz vardı ne başka bir şey. Bu, dünyanın her yerinde uygulanan, hiçbir ayrıcalığı olmayan, herkese açık bir sistem. Nitekim bugün kaç tane finans kuruluşu var!

Hak Yatırım buna dönüştü. Benim bu kuruluşun idare meclisi başkanı olmam kararlaştırılmıştı önceden. Ama başbakan, Turgut Özal. Bunun başkanı, Korkut Özal. Ben, Başbakanın kardeşi olarak bunun başında olmayı doğru bulmadım. Çünkü hemen yayın başladı. Ben bu işten çekiliyorum, dedim. Yasaklı olmayıp da yurt dışına çıkabilseydim Turgut Bey başbakan olduğunda hemen dışarı gidecektim zaten. Mustafa Topbaş Bey var, o geride kalmak istiyordu ama ısrar ettik, "Sen gir" dedik. Üç iş geliştirmiştik. Birincisi bu Hak Yatırım, sonra El Baraka Türk oldu. İkincisi, yurt dışında inşaat almak istiyoruz. Mühendis arkadaşlarla Şeyh Salih'e söyledik. O "Hibe olarak Cidde'de bir enstitü yaptıracağım, on milyon dolarlık yatırım, bu inşaatı yapar mısınız?" dedi. "Yaparız" dedik. Akabe diye bir şirket kurmuştuk, benim yüzde 4 oranında küçük bir ortaklığım var. Yurt

dışına çıkmadığım için teleksle mukaveleye bağladık. Arkadaşlar gidip inşaata başladılar ve bir buçuk senede teslim ettiler. Bundan memnun kaldılar, Medine’de bir otel işine girdiler. Üçüncü işimiz ise petrol işidir.

Türkiye Petrolleri Genel Müdürü olarak 4 yıl görev yaptım. Petrolü hem öğrendim hem de bir sürü dostlarım oldu. Irak’a çok gittik geldik. Irak boru hattını biz başlattık.

Öğrenci olayları

Ortadoğu Teknik Üniversitesinde öğretim üyesi iken talebelerim olan gençler, İçişleri Bakanlığı dönemimde bana geldiler. İki gece uyuyamadım. Haberler şöyle: Okula 1200 tane sağcı militan sokulmuş, öyle diyorlar, ben o rakamı bilmiyorum. Biz üniversiteyi açarsak bunlarla talebeler bir kapışırsa kan gövdeyi götürür ve sorumlusu da ben olurum... En sonunda, “Korkut, Allah için şu işi bitir.” dedim ve kararımı verdim: Üniversiteyi açıyoruz! Muazzam tedbir aldık, iki alay jandarma getirdik ve ilk defa polisi kampüse soktuk. Bir vali muavinini sırf o iş için görevlendirdim, işi sıkı tuttuk. Ufak bir iki hadise oldu, ondan sonra elhamdülillah, bakın üniversite bugüne kadar geldi. Buradan geleceğim nokta şudur: ben devleti gökten inmiş bir şey kabul etmiyorum ama bizim bağlayıcı unsurumuz devletin otoritesidir. Devletin otoritesinde mümeyyiz vasıf adil olmasıdır. Adil devlet otoritesi diyorum. Adaletle giderse yani eşitlik ilkesini katıyen bozmasa mesele çıkmaz. Nitekim benim İçişleri Bakanlığım sırasında en büyük problem sağ-sol kavgasıdır. Ben polisin taraf tuttuğunu gördüm. Yani sağcı polis sağcılarla birleşiyor. Onun canlı örneğini üniversitede Ankara Valisiyle beraber gözümüzle gördük. Polis bir tarafla birleşti, öbür tarafa hücum etti.

Bakın, siz tarafsız müdahale ediyorsunuz, polis koyuyorsunuz, olayı söndürüyorsunuz ama geliyor bir ajan, bomba koyuyor... İçişleri Bakanı olarak, sağın da solun da bütün adamlarını çağırdım, illegal örgütleri çağırıp konuştum. “Niye kavga ediyorsunuz?” diye sordum.

“Ben size garanti veriyorum, ben burada tarafsız devlettim. Hepinize yardımcı olacağım.” dedim. Mesela Muhsin Yazıcıoğlu onlardan biriydi, Ülkücülerin başıydı. Solcuları da çağırdım, hepsini. Hatta o zaman Gökberk Ergenekonların babası, rahmet Yılmaz Ergenekon tenkit etti beni kabinede. “Siz o insanlarla nasıl konuşuyorsunuz?” dedi. Ben “Memleketime sahibim, herkesle konuşurum” dedim. Ben, bugün de Kürt meselesinin böyle çözümlenmesinin doğru olacağını düşünüyorum. Sadece silah kuvvetiyle çözemersiniz. Bugün Türkiye çıkış için çok yol aramalıdır, insanlar küçük bir sıkıntıdan dolayı çok yanlış şeyler yapabilirler. Gidersin, o sıkıntılarını çözersin; eğer dişe diş, göze göz dersiniz bunun sonu gelmiyor. Meseleyi tek boyutlu çözmemiz mümkün değil.

İstanbul’da Fazilet Operasyonu

Benim İçişleri Bakanlığım dönemimde iz bırakan en önemli şey İstanbul’da yürüttüğümüz Fazilet Operasyonu olmuştur.

İstanbul, bugün birçok bakımdan Türkiye’nin yarısı demektir. Asayiş, güvenlik bakımından da yarısı demektir, hatta daha fazladır. Çünkü Türkiye’ye yazılan güvenlikle ilgili bütün sorunlar, İstanbul’da mihraklarını bulmaktadır. Bu bakımdan güçlü bir hükümet İstanbul’u sıkı bir düzene sokarsa Türkiye’yi büyük ölçüde kontrol eder, biz bu karara vardık ve İstanbul’un üzerine yoğunlaştık. İstanbul’da önce mevcut güvenlik kuvvetleriyle bir şeyler yapmaya çalıştık. İstanbul halkı yolsuzluklardan, hırsızlıklardan, mafyalardan şikayetçi. Bütün mahallelerde gaspçılar gelmiş, haraç kesiyorlar. Şirinevler semti tam bir batakhane haline gelmiş; fuhuş, esrar, kumar, cinayet her şey var orada. Adam öldürüp Londra Asfaltı’na (şimdiki E-5 yolu) atıyorlar. Oranın halkı çok rahatsız. Öyle olmuş ki benden evvelki İçişleri Bakanımız Oğuzhan Asiltürk’ten, benim aracılığım ile o bölgenin CHP’li milletvekilleri talepte bulundu. “Bakana söyleyin, buraları kapatsın.” dediler. Ben, Oğuzhan Bey’e söyledim. Oğuzhan Bey valiye emir verdi, vali de kapattı. Bir hafta sonra Danıştay kararıyla oraları tekrar açılmış. Açılınca bir şey yapılamadı. Faik Türün, Örfi İdare (Sıkıyönetim) Komutanı olduğunda, o kadar istemesine rağmen o bile kapatamadı oraları.

Ben göreve gelir gelmez İstanbul’a bir ziyaret yaptım... Şehre doğru gelirken ben arabayı orada, Şirinevler’deki batakhanelerin önünde durdurdum. Valiye ve Emniyet Müdürüne dedim ki “Benim sizlerden ilk ricam, burayı bir daha açılmayacak şekilde lütfen kapatın, burası bitsin. Halk böyle yerlerle bir daha iç içe olmasın. Devletin otoriteleri var, bunu çözün.” Bu kadar söyledim, başka bir şey demedim. Bir iki hafta sonra tekrar İstanbul’a geldiğimde, yine karşılamaya geldiler. “Efendim, işi hallettik” dediler. “Nasıl hallettiniz?” Orada durduk. Halletmişler. Yani usulleriyle halletmişler. Anladığıma göre içeriye sivillerini, sivil polisleri müşteri gibi sokmuşlar. İçerde bir iki kavga çıkartmışlar. Kavga çıkınca dışarıdan panzerler getirtmişler, o otellere, gazinolara kavgayı yatıştırmak için müdahale ediyoruz diye kapıları, pencereleri yıkmışlar. Yani orası bir daha açılmayacak şekilde kapanmış. Oraları işletenler de anlamışlar ki bu gelen bakan, karardır.

Kahramanmaraş olayları

Kahramanmaraş olayları 1978'in sonunda bir Alevi-Sünni olayı olarak patladı... Ben İçişleri Bakanlığını bırakalı bir yıl olmuş, sade milletvekiliyim. Benim İçişleri Bakanlığında çok itibarım var, iyi bir isim bırakmışım orada. Kahramanmaraş'ta Sünniler MHP ile bütünleşmiş. Çünkü gelen hükümet Alevileri desteklemiş. Devletin bir tarafa ağırlık vermesi böyle heterojen bir toplumda çok yanlış olur. Orada devleti temsil ediyorsunuz, milleti kamplara bölemezsiniz. Kahramanmaraş'ta öyle olaylar olmuş ki birden bire bardak taşmış. Ben ilk günde yoktum. Olay patlayınca Hasan Bey (MSP Kahramanmaraş Milletvekili Hasan Seyithanoğlu) atıldı, gitti. İki gün sonra telefon etti.

"Aman Korkut abi, muhakkak gel, burası felaket." dedi... Yıldırım gibi Maraş'a yetiştim.

Hava öylesine gergin. Milletvekilleri kendi aralarında da atışıyorlar. MHP'liler de var tabii. "Bana müsaade edin, paşalarla bir konuşayım." dedim. Sedat Celasun Paşa ve (İbrahim) Şenocak Paşa'yla konuştum. Alevilerin evleri işaretlenmiş. Dışarıda Sünniler silahlanmış.

Hükümet, sıkıyönetim ilan etmemekte kararlı. Sıkıyönetim olmadıkça da askeriye'nin bir şey yapma imkânı yok. Sivil idarenin o anda işin üstesinden gelme şansı kalmamış. Sivil idare güvenilirliğini kaybetmiş. Taraf olmanın en büyük sıkıntısı güveni kaybetmektir. O güveni yitirdiniz mi hiçbir şey yapamazsınız. (İbrahim) Şenocak Paşa'nın (Dönemin 2. Ordu Komutanı) bir sözünü hiç unutmuyorum: "Sayın Bakanım, biz bazılarımıza bir tokat vurur, onu ayıltırız. Ama yapısal bir bozukluğu düzeltmek bizim işimiz değildir."

(Başbakan) Ecevit'e telefon ettim; "Sıkıyönetim ilan etmeye mecburuz. Bir an önce ilan edin ki millete bir güven gelsin" dedim. Bunun üzerine sıkıyönetim ilan edildi. "Ayrıca TRT'nin bütün yayınlarında yayınlanmak üzere millete bir mesaj verin. Her partiden milletvekilleri gelmişlerdir, durum şöyle iyidir, böyle iyidir diye anlatın" dedim. Bu mesaj yayınlandı, ortalık biraz yatıştı.

12 Eylül günleri

Sabahları umumiyetle BBC'yi dinlerim... O sabah (12 Eylül 1980) yine namazdan hemen sonraydı, BBC'nin İngilizce yayınını açtım. Bir baktım, "Türkiye'de ihtilal oldu, ordu duruma el koydu" diye söylüyor. Hemen bizim radyoyu açtım. Hakikaten ihtilal olmuş, radyo birtakım yasakları, bildirimleri okuyor.

Ankara'da ağabeyimin evine ulaştım. Beni görür görmez, "Bana görev teklif ettiler" dedi. Ne görevi diye sordum. "Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanlığı, aynı görevi devam ettirmemi istediler" dedi...

Kendi yapılarında birinin Başbakan olması gerektiğini, çünkü sorumluluğu bir kadro olarak taşıyacaklarını, politikacının sırtına bunu yüklemenin fevkalade yanlış olacağını söylemiş. İkinci olarak, tam yetki istedi. Kendisiyle bu konuyu görüştük. Daha önce de Süleyman Bey'le pazarlık ederken ekonomide bütün kararları alabileceği bir yetki istemiştik. Yine kendisine; "Sen bugün

teknisyen olarak çalışacaksın. Siyasi bir sıfatın oluyor ama teknik yönden de başarılı olabilmem için, gerekli bütün yetkileri alman lazım." dedim. Nitekim o da aynı şeyi söyledi. Neticede istediğini aldı. Kenan Paşa yeşil ışık yakmış. Bu konuda Turgut Bey, Süleyman Demirel'in de mutabakatını almıştı. "Görevi kabul etmeden önce Demirel'le görüşmem lazım çünkü ben onun tercih ettiği bir insanım." demişti.

Turgut Özal parti kuruyor: ANAVATAN'lı günler

Ağabeyimin bir gün bana söylediği şu sözler politikaya girişinin temelini ifade eder. 1983 yılında İstanbul'da Yeniköy'deki evinde oturuyorduk. Turgut Bey, ilk defa zemin yokluyor. Daha hangi partilerin kurulacağı belli değil... Turgut Bey bana aynen şunu söyledi:

"Bak Korkut, 56 yaşındayım. Biliyorsun bir sürü hizmet ettim, her yerden geçtim. Benim bugün Türkiye'nin meselelerini çözeceğime inandığım bir sürü reçetem var. Ben bunları yürürlüğe koyamadım. Çünkü birinci adam olamadığım için bunları kabul ettiremedim. Yani bu cesaretle bir yönetim bulamadım. İçimde bir his diyor ki ben bugün seçime girsem kazanabilirim ve bunları birinci insan olarak yapabilirim. Yarın Rabbülalemin, Allah huzuruna çıktığımda 'Ey kulum, bu imkânın vardı, girseydin kazanırdın, bu insanlara bu hizmetleri yapardın. Niye yapmadın?' diye bana sorduğu zaman, bunun cevabını verememekten korkuyorum."

Emin olun, Allah huzurunda şahidiyim, ağabeyim bunun için politikaya girmiştir. Başka hiçbir amacı yoktur, kim ne derse desin.

Turgut Bey gitti, Evren Paşa ile konuştu. Evren Paşa hatıralarında "o da garnitür olarak girsin dedik." diyor. Bu intibayı (Evren Paşa'dan) aldıktan sonra Turgut Bey kollan sıvadı. Önce kendisiyle iş hayatında yakın olan, daha çok muhafazakâr çevreyle konuştu. Ankara'ya gitti, zemin aradı. Parti kuracağı ortaya çıkınca muazzam bir talep başladı. Herkesin kanaati Sunalp Paşa'yı askeriyeye tutuyor, onun partisi iktidara gelecek, Necdet Calp'ın partisi de muhalefet olacak, şeklinde idi.

Seçim çalışmalarında bir gün Turgut Bey ilk defa kürsüden millete hitap edecek. Kınık ilçesinin bir yerinde, meydana kürsüyü kurmuşlar. Fakat pek dinleyici yok. Talat İçöz, "Ağabey, sen biraz geride dur, ben çığırtkanlık yapayım, milleti toplayayım, kalabalık kıvamını bulunca mikrofonu sana veririm, sen artık ne söylersen söyle." demiş. Talat deneyimli olduğu için halkın anlayacağı dille konuşuyor yani ileri teknoloji konuşmuyor. "İyi adam topladım." diyor, Talat bir süre sonra. "Tam kıvamına geldi, buyur ağabey, konuşmana başla istersen." Ağabeyim ne demiş biliyor musunuz? "Konuş, konuş, sen devam et. Çok güzel konuşuyorsun."

Özal ve Evren'in kucaklaşması

Seçime üç gün kala Evren Paşa radyoda Turgut Bey'in partisi aleyhine bir konuşma yaptı. Bu yüzden ağabeyim bazı programlarını değiştirdi. Ben "Cevap mevap verme; bunun cevabı seçimde olur, sandıktan çıkar

cevap." dedim. Nitekim Turgut Bey cevap vermedi, böylece gelip geçti. Benim yorumuma göre eğer Evren'in o konuşması olmasaydı Halkçı Parti o kadar rey alamazdı. O reyler Turgut'a gelirdi... Buna mukabil o konuşmaya kızıp Turgut Özal'a oy verenler de oldu. Turgut Bey'in 240 milletvekili çıkarabileceğini düşünüyordum ben, 211'de kaldı.

Baştan beri Turgut Bey'e "Bu iktidar senin, iktidar olacaksın" diyordum. 1950'den beri seçimleri takip eden bir insanım. Talebeliğim hep politik hayatımla birlikte geçti. Beş sene talebe politikasında hep aktif oldum. İnşaat Fakültesi (İTÜ) Talebe Cemiyetini ben kurdum. İlk kurucu başkanım. Ondan sonra Talebe Birliğinde görev yaptım. O sıralarda Can Kırac ile birlikte politika yaptım. Dolayısıyla seçim sonuçları üzerinde sağlıklı tahliller yapabiliyorum.

Seçim gecesi, Ankara'ya gidiyoruz. Ağabeyim uçakla gitmeyi düşünüyordu, onu da arabaya döndürdük. Ağabeyimi benim arabaya aldım, arabayı ben kullanıyorum. İkimiz radyoyu dinleyerek gidiyoruz. Semra Hanım öbür arabada. Düzce'ye girince parti teşkilatından, çeşitli yerlerden gelmiş sonuçları alıp not ettim. Ağabeyimin iktidara geldiği açıkça görülüyordu, öyle hesap yapmaya gerek yoktu. Ağabeyime arabada o gece ilk söylediğim şu oldu:

"Aman ağabey, gönlüne bir şey gelmesin. Bu, Allah'ın takdiridir, benden oldu diye gönlünden bir şey geçirme." Ankara'ya geldiğimizde en büyük mesele Evren ile durumun ne olacağı idi. Evren bir kuyunun içine düşmüştü. Ağabeyime bu konuda tavsiye olarak iki şey söyledim. Biri, Evren'le köprü'nün kurulmasıydı...

Evren'le kucaklaşması, bir danışma neticesinde olmuştur ve bence Türkiye'ye Turgut Bey'in üslubunu getirmiştir.

Ağabeyim söyledi; öpmek için hamle yapınca Evren geri çekilecek gibi olmuş, beklemiyordu tabii böyle bir jest. "Fakat ben buna fırsat vermedim" dedi, Turgut Bey. Köşk'e gitmeden, Evren'le kucaklaşmaya kararlı bir halde gitmişti.

Özal, ikinci bir parti kurmak ve yeniden siyasete dönmek istiyor

Ölümünden bir ay önceydi. Ramazan ayı. Kendisine "Ağabey, bütün kardeşlerini, aileyi topla, bir iftar ver. Sen büyüğümüzsün, ağabeyimizsin, ailemizin en büyük kanadısın, bizim törelerimize göre babamız yerindesin. Hepimizi bir topla, bunu yap." dedim ve yaptı. Harbiye Orduevinde kendi çocukları, dünürleri, benim çocuklar, torunlar, ben, Yusuf, elli altmış kişiyi topladı ve bir iftar verdi ve bu son konuşmamız oldu.

Yemeğin bitmesine yakın; "Korkut gel, seninle bir şey konuşacağım." dedi. Bir kenar odaya çekti beni. Ben biliyorum, bir siyasi parti kurmak istiyor. ANAP'tan kopuşu onu çok üzdü. Bazı arkadaşları da istifa etti ANAP'tan. Bunu alıp bir siyasi hareket olarak götürecek. Öyle bir şey yapmaya çalışıyor ki hem kendisinin başında görünmesi lazım ama Cumhurbaşkanıyken bu

nasıl olacak? Hem de bu siyasi hareketin bir güç olarak çıkması lazım. Yeni değişim diye bir şey konuşuluyor, onu bayrak yapacak. Yani Türkiye'nin yapısal değişimini hedef alan bir hareket.

Kendisi o akşam bana "Bu işin başına sen geç" dedi. Bunu bana söylediği tarih 6 Mart 1993'tür, gayet iyi hatırlıyorum. O güne kadar arada bir bu konuyu konuşuyorduk. Ben kendisine cumhurbaşkanı olarak kalmasını telkin ediyordum. "Bu görevi ömrün yettiği kadar götür." diyordum. "Bu yaştan sonra tekrar siyasete dönmek uygun olmaz." filan diyordum. O akşam bunu söyleyip "Sen bu işin başına geç." deyince "Düşünüyüm" dedim. Yani, ne evet dedim ne hayır... Çünkü ben istisaresiz hiçbir şey yapmam. Gittim, istişarelerimi yaptım ve netice olumsuz çıktı. Benim öyle bir işe girmem olumsuz.

"Bana bir vazife vermiştin, onun cevabını getirdim." dedim. Neticenin olumsuz olduğunu söyledim ve şunları anlattım:

Böyle bir siyasi hareketin bugün ufku ve şartları yoktur. Türkiye'de yapılması gerekenler başka şeylerdir. Misyon doğrudur. Türkiye'nin bir yapısal değişikliğe ihtiyacı var. Türkiye bu yapıyla götüremez. Ben yeni bir partiyi, doğru işe yanlış yaklaşım olarak düşünüyorum.

Turgut Bey bu işte o kadar ciddiydi ki... Hatta cumhurbaşkanlığını bırakıp o işi yapacak kadar... Vefatından sonra Yusuf (Özal) ile Hüsnü (Doğan) ifade etti. "Ağabeyim o kadar kararlıydı ki 'Bunun olması için benim istifa etmem şartsa hemen bugün istifaya hazırım.' dedi. 'Bu işin olmasını o kadar istiyordu.' dediler."

Kelimenin Tam Manasıyla Bir Mucize Anne Sütü

Tam bebeğin ihtiyaç hissettiği gibidir... Tadı, sıcaklığı, yoğunluğu, içerdiği yağ, vitamin, protein, enzim, koruma faktörleri her şey ama her şey tam da o bebeğe ve bulunduğu hale göre biçimlendirilmiştir. Sabah, kuşluk vakti, öğle, ikindi, akşam ya da gece, her ne zaman kullanacaksa; tam da o anların gerektirdiklerine göre hazırlanmıştır. Cinsiyete göre, yaşa göre, dahası kullanılacağı anda herhangi bir rahatsızlık varsa eğer, onlarla başa çıkmaya yarayacak katkılarla zenginleştirilmiş bir şekilde servis edilir... Hiçbir yan etkisi yoktur, sterilidir ve de ekonomiktir...

Anne Sütü'nden bahsediyoruz... İnsanoğlunun hiç değilse 6 aylık olana kadar kullanması gereken temel gıda maddesinden. Ve tabii ki esas olarak bir mucizeden.

Doğduktan hemen sonra annesinin kucağına verilen bebeğin ilk yaptığı şey içgüdüsel olarak emecek bir şey aramaktır. İşte bu noktada mucizevi gıda anne sütü devreye girer. Bebeğin ilk gıdası olan anne sütü, onun gelişmesini sağlayacak ve her aşamada birçok hastalıktan koruyacak en doğal besin maddesidir.

Anne sütü, insanlığın başlangıcından itibaren varlığı bilinen ve faydalanılan temel bir gıda. Bir aralar, bebeklerin gelişimi için anne sütünün yalnız başına yeterli olmadığı, dolayısıyla doğumdan hemen sonra bebeklere ek mamalar verilmesi

gerektiği gibi bir kanaat ve buna bağlı yanlış uygulamalar yaygınlaşmıştı. Ancak yeni araştırmalar, anne sütünün özellikle de ilk altı ay için vazgeçilmez bir besin maddesi olduğunu ve bu dönemde mümkün olduğu kadar ek besin maddeleri kullanılmaması gerektiğini ortaya koymuş bulunuyor.

Araştırmalar, ilk altı ay içerisinde bebeklere başka gıda maddeleri verilmemesi gerektiğini ortaya koymakla kalmayıp, aynı zamanda anne sütü hakkında bilinmeyenlerin büyük bir bölümünü de meydana çıkarmış oldu. Ve yeni öğrenilenler, anne sütünün hakikaten bir mucize olduğunu net olarak ortaya koyarken, anne ve çocuk arasındaki bağların da sanılandan çok daha farklı olduğunu anlamamızı sağladı.

Uzmanlar anne sütü hakkında bilgi verirken şunları özellikle vurguluyorlar: Anne sütünün bileşimi; sütün verildiği döneme, emzirmenin başında ya da sonuna doğru alınmış olmasına, gün içinde alınmış olduğu zamana, annenin beslenme durumuna ve bebeğin zamanında doğan, prematüre ve doğum ağırlığının eksik olma durumuna göre değişim gösterir.

Çocuğun cinsiyetine, kaç aylık olduğuna; o dönemde hangi vitamin, mineral gibi şeylere ihtiyacı olduğuna göre özellikler taşımasını anlamak kolay olsa da; anne sütünün, mesela soğuk algınlığı ya da başka bir rahatsızlığı olan bebeğin ihtiyaçlarına göre tedavi edici katkılarla nasıl olup da zenginleş-

bildiği ve kısa sürede tedavi edebildiğini anlayabilmek biraz zor bir mesele.

Konunun derinliğin inildikçe de şaşkınlık verici hususlar birbirini izliyor anne sütü hakkında. Mesela hali vakti yerinde olan, dolayısıyla beslenmesini son derece iyi şartlarda sağlayan bir annenin sütü ile, fakirlikle boğuşan ve çoğu zaman beslenmesinde eksiklikler olan bir annenin, yavrularına verdikleri süt arasında herhangi bir fark olmaması da oldukça ilgi çekici bir husus. Yani çocuğunu emziren annenin sütü, her şart altında o çocuğun ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde oluşuyor.

Emzirmenin çocuk doğduktan sonra hemen başlaması gerektiği biliniyor. Doğumdan hemen sonra başlayacak emzirmenin, çocuk açısından olduğu kadar anne ile ilgili de önemli faydalar sağladığını vurgulayan uzmanlar, sezaryenle yapılan doğumlarda dahi, çocuğun mutlaka anne ile temas ettirilmesi gerektiğini ifade ediyorlar.

Bebeklerin ilk 6 ay mutlaka, 1 yaşına kadar kesinlikle, 2 yaşına kadar tercihen ve 3 yaşına kadar da keyfe keder emzirilebileceği, üzerinde ittifak edilen bir görüş. Çocuğa her yaşta faydalı olan anne sütü ilk 6 ay tek başına yeterli. Mükemmel bir besin olmanın yanında bağışıklık sistemi üzerine de çok büyük faydaları olan anne sütünün 6 ay 1 yaş arasında ek besinlerle birlikte verilmesi öneriliyor.

Kur'an-ı Kerim'de Lokman Suresi, 14. Ayette: "Biz insana anne ve babasını (onlara iyilikle davranmayı) tavsiye ettik. Annesi onu, zorluk üstüne zorlukla (karnında) taşımıştır. Onun (sütten) ayrılması, iki yıl içindedir. "Hem Bana, hem anne ve babana şükret, dönüş yalnız Banadır" buyrulmaktadır. Yine Bakara Suresi 233. Ayet şu şekildedir: "Emzirmeyi tamamlamak isteyenler için anneler çocuklarını iki tam yıl emzirirler..."

Hemen hatırlatalım, Dünya Sağlık Örgütü ve UNICEF de, emzirmenin iki yaşa kadar sürdürülmesini önermektedirler.

Anne sütü ile ilgili bazı notlar:

"İçeriğindeki besin değerlerinin bebek için ideal ölçülerde olması nedeniyle 'mucize karışım' olarak adlandırılacak anne sütü, bebeğin beyin hücrelerinin büyümesini sağlayan ve sinir sistemi gelişimini hızlandıran besinler açısından da oldukça zengindir. Günümüzün en son teknolojisi ile hazırlanan bebek mamaları dahi bu mucizevi besinin yerini tutamamaktadır.

Araştırmalar, anne sütü ile emziren bebeklerin özellikle solunum ve sindirim yolu enfeksiyonlarından korunduklarını ortaya çıkarmıştır. Ayrıca anne sütünde, bulaşıcı hastalıklara karşı bağışıklık sisteminin iyi çalışmasını sağlayan faktörler de tespit edilmiştir.

Bristol Üniversitesindeki bilim adamlarının yaptıkları araştırmalar, anne sütüyle beslenmenin uzun vadede de tansiyon üzerinde olumlu etkisinin bulunduğu ve bu sayede kalp krizi risklerinin azaldığı ortaya konmuştur. Circulation adlı tıp dergisinde yayımlanan araştırma sonuçlarına göre, anne sütü ile beslenen bebeklerin kalp hastalıklarına yakalanma riski daha azdır.

Anne sütünün %90'ı sudan oluşmaktadır ve böylelikle bebeğin su ihtiyacı en hijyenik şekilde karşılanmaktadır.

Kentucky Üniversitesi uzmanlarından Jame Anderson'ın, anne sütüyle beslenen bebekler ile biberonla beslenenler arasında karşılaştırma yapan araştırması sonucunda, 'anne sütüyle beslenen bebeklerin IQ'larının, biberonla beslenen bebeklere oranla 5 puan daha fazla olduğu' tespit edilmiştir.

İsveç Lund Üniversitesi'nde yapılan çalışmalarda, mekanizması henüz tam olarak anlaşılabilmiş olsa da, anne sütünün bebekleri kanserden koruduğu ispatlanmıştır. Çıkan sonuca göre, anne sütü kanserli hücrelerin yerini tam olarak belirliyor ve daha sonra da onları öldürüyor."

Şair Süleyman Çelik: Şiir, Ciddiyet ve Özen İster

Biz, netice itibarıyla hesap gününe inanan insanlarız. Burası çok önemli. İster şair olun ister bankacı bu değişmiyor. Patron da olsanız, işçi de olsanız bu değişmiyor. O güne inanıyorsanız, o günün bilincinde iseniz her adımınızı ona göre atmanız gerekiyor. Yazdıklarımız hesabımız olacak. Yaptıklarımız hesabımız olacak. Patronsan çalıştırdıklarından, işçiyse sana verilen emanetten, ürettiğinden harcadığın vakitten hesaba çekileceksin. Edep ya hû demiş büyüklerimiz. Edep yoksa, edepten sınıfta kalacaksa dünyanın en büyük şairi olsak ne yazar.

Hayatımızın her anı tebliğ. Gülümsüyorsun, sadaka oluyor. Seni seviyorum, diyorsun. Allah'tan sevgiyle karşılık görüyorsun. Çalmıyorsun sevap, kırmıyorsun sevap, aldatmıyorsun sevap. Bunlara pasif ibadet diyor bir büyüğümüz. Hayat o kadar iç içe ki inançla. Şiir bundan nasıl soyutlanabilir? İsyanimız da şiirle bizim, aşkımız da.

Şiir ne zaman girdi hayatınıza, ya da hep var mıydı?

Geriyeye dönüp baktığımda, şiiri dedem Molla Yusuf'la birlikte hatırlarım hep. Masallardaki gibi bir adamdı. Günlük hayatını namaz vakitlerine göre planlar, günün belli saatlerinde torunlarını etrafına toplar, Kur'an dersinden sonra, onlara masallar, hikâyeler, destanlar, şiirler okurdu. Hazreti Ali'yi anlatır, Hasan ve Hüseyin muhabbetinden bahsederdi. Ömer Seyfettin hikâyelerini okur, ağlardı. Şiirle beni ilk o tanıştırdı. Osmanlıca şiirler yazardı, bana yeni harflere çevirtirdi. Şiiri ilk böyle hissettim, bildim diyebilirim özet olarak.

Şiir, yaşanan ya da hissedilenden hareketle mi yazılır, yoksa hepimizin gözleri önünde olanlara farklı bir bakış ve farklı bir değerlendirme mi söz konusudur?

Bu, elbetteki şairin tercihiyle ilgilidir biraz da. Şiirlere ve şairlerin tarzlarına baktığımız zaman her ikisini de göre-

biliriz. Benim tercihim, şiirin hayata yaslanması, onunla temas kurması yönünde olmuştur. Bir yerden sonra, şair yazma ustalığına ulaştıktan sonra, her istediğinde bir şeyler yazabilir. Buna çoğaltma diyoruz şiir piyasasında. Ya da eleştirmenlerin diliyle söylersek... Tabii ki oturup, bir manzaranın fotokopisini çekmiyoruz. Resim yapmaya çalışıyoruz, kendi renklerimizi katıyoruz ve herşeyden önemlisi hayal gücümüzle, bilgimizle, dünyaya bakışımızla kendimizi katıyoruz o resme. Görülen şey ya da anlatılacak olan olay bir masa ya da soykırım olabilir. Şairin farkı girer burada devreye. Onun gücü, o resmi yaparken, işte o kendi renkleri dediğimiz algısı, hisleri, imgelem dünyası devreye girer ve masayı ya da soykırımı onun kelimeleri ile yeniden görmüş oluruz.

Şiir, maişet için uğraşılacak işlerin yanında bir hobi mesabesinde midir; ya da durum aslında bunun tam tersi midir?

Şiiri hobi olarak görmek şiire hakaret olur diye düşünüyorum. Çünkü şiir gerçekten çok ciddiye ister, özen ister. Maişet motoru da çalışmak zorunda. O da ayrı bir şey. O da bir ciddiye gerektiriyor. İkisini hep ayrı düşündüm ben. Hepsinden önemlisi, şiiri hep çok ciddiye aldım. İşin başında çok şiir okudum. Belki iddialı olabilir ama, yayınlanmış, özellikle de kitaplaşmış şiirlerin çoğuna ulaştım diyebilirim. İlk şiirlerimin yayınlandığı yıllarda bir büyüğüm olan dergi editörü hep şu tavsiyede bulunmuştu: Beş oku, üç düşün, bir yaz, diye.. İyi şiirler yazabildiysem, bunu biraz da çok fazla iyi şiir okumama borçluyum.

Şair, deneme yazarı ve bankacı Süleyman Çelik... Bu özellikler hep beraber mi varlar, yoksa bazen birisinin öne çıktığı olur mu?

Herkes kendi yoluna gidiyor aslında. Şair, şair rolünü oynuyor, bankacı da bankacı rolünü. Başka türlü olamaz zaten. Çelişki gibi görünse de başka çıkar yolu yok bunun.

Ben bunun doğru olduğuna inandım. Hem şiiri çok ciddiye aldım, hem de maişet motoru olan mesleğimi. İkisini de ciddiye alıp, ikisine de saygı göstermek zorundasınız. Büyüklerimiz, işiniz size Allah'tan bir âtâdır (hediyedir) derler. Mesleğim şiirden, şiirim de mesleğimden etkilenmiş, beslenmiştir şüphesiz ki. İnsan olmayan şiir eksiktir. Şiirde insan ve hayat varsa o şiir hep canlı kalacaktır.

Şairlik ya da sanatçılık doğuştan gelen birtakım özellikler gerektirir mi? Mesela niyet eden biri gayret ederek, şair ya da sanatçı olabilir mi?

Bu konuda mutlaka farklı görüşler vardır. Ben ilk başlangıcın Allah vergisi olduğuna inanıyorum. Tabi ki devamı Allah vergisi değil anlamına gelmez bu. O vermeden hiçbir şey olmuyor zaten. O göndermezse kelimeleri, şiir de oluşmuyor. Kastım, gayrete, çalışmaya vurgu yapmak. Çalışmayı da önemsemek gerekiyor. Ama o da bir yere kadar. Çalışma veya tecrübe çok çok önemli olsaydı şairlerin en iyi şiirleri hep en son yazılanlar olurdu. Ekseriyetle görüyoruz ki, gençlik şiirleri daha bir unutulmaz, daha bir şiiriyet taşıyor. O zaman şunu söyleyebiliriz. Evet, şiir şairle gelir, şairin çalışmasıyla kemale erer, ama Allah ne kadar lütfederse.

Samsun doğumlusunuz, şiir ve yazılarınızdan anlaşıldığı kadarıyla da Boğaz'a yakın bir yerlerde oturuyor ve belli ki benzer frekansları olan dostlarla sıklıkla görüşüyorsunuz... Bunların şiirinize ve denemelerinize katkısı olduğunu söyleyebilir miyiz?

Allah nasip etti, meylimize lütfetti hep deniz olan yerlerde yaşadım. Söke'de askerliğimin son günleriydi, Denizli Çimento Fabrikası'nda sınava girdim. Aynı gün sınav sonuçları belli oldu. Terhis olunca gel başla dediler. Denizli'den Söke'ye dönene kadar ruhum sıkıldıkça sıkıldı. Ben nasıl yaşarım deniz olmayan yerde, diye düşünüyorum kara kara. Kul sıkışmayınca Hızır yetişmezmiş. Söke'ye geldim. Bir telefon geldi yakın bir arkadaşımın. Detayını anlatmayacağım ama İstanbul'a davet telefonuydu. Ben de terhis olur olmaz İstanbul'a koştum. Ve akabinde de Albaraka'da işe başladım. Sene 1988. Böylece sizin sorunuzda bahsi geçen dostlarıma da kavuşmuş oldum. Çengelköy, Beylerbeyi, Üsküdar hem bizlerin yetiştiği, hem de şiirimizin gelişip düşünce dünyamızın olgunlaştığı, şekillendiği yerler oldu. Yazdığımız her şiiri, yayınlanmadan mutlaka birkaç arkadaşımıza okutur, mutlaka değerlendirmelerini alırdık. Bundan büyük katkı olur mu? Kardelen dergisi, Düş Çınarı, Bir Nokta hep bir şeyleri birlikte omuzlamanın, birlikte yükün altına girmenin ürünleridir.

Bir yazınızda, 'iyi bir şair olmak mı, edepli bir insan olmak mı?' sorusunu sorup, ikisinin birlikte olup olmayacağına cevap aradığınızı yazmıştınız; cevabı buldunuz mu, nedir?

Bahsettiğiniz soruları, edebiyatta alan kirlenmesi problemi etrafında sormuş ve cevap aramaya çalışmıştık. Bu konuda yazılar da yazdım. Biz, netice itibarıyla hesap gününe inanan insanlarız. Burası çok önemli. İster şair olun ister bankacı bu değişmiyor. Patron da olsanız, işçi de olsanız bu değişmiyor. O güne inanıyorsanız, o günün bilincinde iseniz her adımınızı ona göre atmanız gerekiyor.

Yazdıklarımız hesabımız olacak. Yaptıklarımız hesabımız olacak. Patronsan çalıştırdıklarından, işçiysen sana verilen emanetten, ürettiğinden, harcadığın vakitten hesaba çekileceksin. Edepli ya hû demiş büyüklerimiz. Edepli yoksa, edepten sınıfta kalacaksa dünyanın en büyük şairi olsak ne yazar. Evet dediğiniz gibi, hem edepli olacağız hem de iyi bir şair. Örnekleri o kadar çok ki.

Şiir ve inanç... Kimileri bunları birbirinden ayırmaya mütemayilse de, siz ayırmıyorsunuz anladığım kadarıyla. 'Yazmanın da yaşamının da hesabının olacağını unutma' da sizin sözlerinizden. Bu durumda şiir ve genel olarak sanat, bir tür tebliğ görevini kapsıyor mu?

Önce şunu belirtmem gerekir. Şiir tabiatı itibarıyla bir bildiri değil. Adı üzerinde şiir sanatı. Elbette şiir gibi bir bildiri olabilir ama şiirin kendisi bildiri değildir. Bununla birlikte, bizi biz yapan şeyin Allah'a kulluk olduğuna inanıyoruz. Ne kadar kul olabiliyorsak yalnızca O'na, o kadar insan olabileceğimize şansımız var. En büyük kullar, insanı kamiller değil midir? Allah İsrâ Suresi'nde "Kulu Muhammed"i diye bahsetmez mi? Kulluğumuz yani onu belirleyen inancımız elbette ki şiirimizi de belirleyen en önemli faktörlerden. Genelde sanatı, özelde de şiiri hayatımızın bir parçası olarak düşündüğümüz zaman şiir ve inanç farklılaştırması da yapamıyoruz zaten. Tebliği de şunu yap bunu yapma diye anlamıyoruz ayrıca. Din sadece namazı, sadece orucu emretmiyor. Hayatımızın her anı tebliğ. Gülümsüyorsun, sadaka oluyor. Seni seviyorum, diyorsun. Allah'tan sevgiyle karşılık görüyorsun. Çalmıyorsun sevap, kırmıyorsun sevap, aldatmıyorsun sevap. Bunlara pasif ibadet diyor bir büyüğümüz. Hayat o kadar iç içe ki inançla. Şiir bundan nasıl soyutlanabilir? İsyamız da şiirle bizim, aşkımız da.

İleriye yönelik projeleriniz neler, yeni kitaplar beklemeli miyiz?

Adımın hizasına yazılacak yeni kitaplar olacaksa, bilemem. Nasip diyorum yalnızca.

Şiirin anlaşılır olup olmaması, öteden beri ciddi bir tartışma konusu; bu konuda sizin kanaatiniz nedir?

İşin özünde, hiçbir şairin böyle bir derdinin olduğunu sanmıyorum. Oluşan şiir, o şairin şiir dilidir. Şair, o şiir diliyle; söylediği şiirin en iyi nasıl oluşacağını, söyleneceğini düşünürse o şiiri öyle söyler ve yazar. Özde sesi aynıdır ama farklı şiirlerde biçimsel farklılıklara gider şair. Ama anlaşılır olmak? Kendisi bile bazen dönüp baktığında şiirinin içinden çıkamazken okuyucunun anlamakta zorlanmasını büyütmemek gerekir. Rahmetli Cahit Zarifoğlu Bey, bir konuşmasında ya da yazısında, dönüp okuduğumda kimi şiirlerimi anlamakta zorlanıyorum demişti. Bu çok doğru. Çünkü, şiirdeki kelimeler o anın yansımasıdır. Bir sene sonra o anı, bir sene önceki gibi algılayamayabilirsiniz. Ama bir karşılığı vardır mutlaka. O da okuyucunun ne anladığıdır, anlayabildiğidir. Herkes anlayabildiği kadar okur, her şiiri zaten. Tabii ki bunları söylerken, hiçbir karşılığı olmayan kelimelerin dizilimi ile oluşturulan ve şiir olduğu iddia edilen ürünleri kastetmiyorum. O bahsi diğer bence. Şiir yaşamalı, nabızı atmalı sürekli. Onun için de biraz önce de söylediğimiz gibi. Hayata yaslanmalı, insanda bir karşılığı olmalı mutlaka.

Sizin şairleriniz diyebileceğimiz şairler kimlerdir?

Konuşmamızın başında da belirtmiştim. Türk şiirinde eski yeni okumadığım şair kalmamıştır diye düşünüyorum. Daha ilk şiirlerimi karalarken ve hiç kimsenin yönlendirmesi olmadan, Allah bana Sezai Karakoç şiirlerini lütfetti. İşte, bahsetmiştik ya, biraz önce edep ve iyi şiir bir arada olabilir mi diye. En muhteşem örneklerinden dir Sezai Karakoç. Şairlerim olarak Sezai Bey'den sonra Attila İlhan vardır, Edip Cansever vardır. Şiir dili olarak, söyleyiş olarak yakın bulurum kendime. Gölgelelerinde boy attığımız ağabeylerimizden Erdem Bayazıt vardır, Cahit Zarifoğlu vardır yine. Bir de Mehmet Akif Ersoy'u çok severim.

Denemelerinizde edebiyat alanı ile ilgili değerlendirmeleriniz dikkat çekici. Edebiyat alanının daha mükemmel bir hâle gelmesi, getirilebilmesi gerekli midir ve bu nasıl olabilir?

Ben dürüst olmayı önemsiyorum. Hele de edebiyat alanında. Önemsemeyenler var mı? Sorarsanız hiç kimse çıkmaz. Ama açık yüreklilikle sorguladığınız zaman bunun böyle olmadığını görüyorsunuz. Yıllar önce de yazdım. Edebiyatta büyük bir alan kirlenmesi var dedim. Ve bile isteye bu alandan, camiadan uzak durmaya çalıştım. Edebiyat yıllıkları, kitap tanıtım yazıları, şiir akşamları, televizyon programları bir al gülüm ver gülüm ilişkisi içinde maalesef. Halen de bir arınma göremiyorum. O zaman sanatçıya düşen şey şiirini, hikâyeyi yazarsın ve çekilirsin kenara. Kirliliğe bulaşmaya gerek yok. İyi şiir, iyi hikâyeye mutlaka ama mutlaka okuyucusunu ve sahih yerini bulacaktır.

Gençlerin edebiyat ve şiirle alakalarını nasıl buluyor-sunuz? Bu konuda bir eksiklik var mı; varsa bunu giderebilmek açısından, günümüz şartlarında ne gibi adımlar atılabilir?

Mesleğim gereği sürekli gençlerle görüşen birisi olarak bu konuda oldukça üzgünüm diyebilirim. Yazmak ayrı maharet onu geçiyorum ama ne yazık ki gençlerimiz okumuyorlar da.

Her gün onlarca genç arkadaşımızla konuşuyoruz. Hepsi koca koca üniversitelerimizi bitirmişler ama üç kitap ismi ile üç yazar sayamıyorlar. Üzgünüm. Kitap sevgisi daha çok okullarda kazanılır. Bu konuda gerek ilk öğretimde ve gerekse yüksek öğretimde öğretim görevlilerimize çok büyük sorumluluklar düşüyor. Bankamızdaki terfi mülakatlarında ve işe alım görüşmelerinde kitap okumalarını sorguluyoruz artık. Arkadaşlarımız Mevlana'yı ve Yunus Emre'yi internet uydurmacalarından değil, kitap yapraklarından okumalıdır. Hiçbir NLP kitabı hâlen Bostan ve Gülistan'ı yakalayamıyor. Daha klasiklerimizi okumadık ki, bugüne ne zaman geleceğiz?

Kaplan Film'in Albaraka sponsorluğunda yürüttüğü yeni projesi:

Mevlidhan Belgeseli

Murat Pay

Mevlidhan Belgeseli'nin amacı 600 yıldır süren bir merasimin üzerine oturduğu fakat günümüzde bir hayli azalan meşk geleneğini keşfetmeye çalışmak ve Mevlid-i Şerif'in özellikle Efendimize (sav) dayanan anlam dünyasına olabildiğince dahil olmak... Mevlidhan geleneği bütün İslam coğrafyasında mevcut. Hatta günümüzde Uzak Asya'da mesela Açe'de Türkiye'den daha yoğun bir mevlid geleneği sürdürdüğü bile söylenebilir.

Kaplan Film'le daha doğrusu Semih Kaplanoğlu ile yolunuz nerede kesişti?

Semih Kaplanoğlu hoca ile ilk tanışmam Bilim ve Sanat Vakfı'nda gerçekleşti. Daha sonra kendisinin yönetmenliğini yaptığı üçleme (Yumurta, Süt, Bal) süresince çalışmalarını dikkatle takip etmeye çalıştım. Ara ara kendisiyle yine görüşme fırsatım olmuştu. Semih hoca Bal filmini bitirdikten sonra da Kaplan Film'de çalışmaya başladım.

Mevlidhan Belgeseli fikri nereden doğdu?

Belgeselin şöyle bir hikâyesi var. Hanımım ile birlikte gezinirken, kelepir kitaplar satan bir sahafa rastladık. Sahaf, neredeyse bütün kitapları dışarıya çıkarmış, birer TL'den satış yapıyordu. Burada Süleyman Çelebi hazretlerinin Mevlid kitabını hasbelkader satın aldık. Daha önce mevlid dinlemiştik ya da mevlidin ne olduğunu az çok biliyorduk ama ilk defa mevlid metni elimize misa-

fir olmuştu. Kitap kütüphane raflarımızı süslerken sevgili eşim hafızasını tazeleyerek bir şey hatırladı. Dedesi eskiden mahalle meclislerinde ve evde çocuklara Mevlid metnini 'failatün failatün failün' kalıplarında okumuş. Bu kalıp bildiğimiz ve aşina olduğumuz mevlid icrasına göre çok daha sade. Eşim de küçükken, babasının mevlid okuyuşlarını dinleyen annesinden bu ritimde mevlid dinlemiş. Hafıza tazelenmesinden sonra eşim, bu ritimde çocuklara gece yatarken mevlid okumaya başladı. Özellikle büyük çocuğumuzun mevlide karşı duyduğu sevgi bizi etkiledi. Mevlid, geceleri uykudan önce okunan vazgeçilmez bir metne dönüştü. Sinemayla ilgilenen insanlar olarak çocukları bile bu kadar etkileyen bir metni görsel dile nasıl aktarabiliriz diye düşünme ihtiyacı hissettik. Derken belgesel projesi hazırlanmış oldu.

Belgeselin nasıl olacağı hakkında biraz bilgi verebilir misiniz?

Belgeselin dilini usta-çırak hikâyesi üzerinden kurmayı düşünüyoruz. 600 yıldır süren bir merasimin üzerine oturduğu fakat günümüzde bir hayli azalan meşk geleneğini keşfetmeye çalışmak ve Mevlid-i Şerif'in özellikle Efendimize (sav) dayanan anlam dünyasına olabildiğince dahil olmak gibi samimi bazı niyetlerimiz var. Mevlid, musiki yönüyle de öne çıktığı için meselenin musiki boyutunu ihmal etmemeye çalışacağız. Tabii filmin mekânı olarak fonuna İstanbul'u ve mevlidin doğduğu yer olan Bursa'yı koymaya çalışacağız.

Belgeselin hedef kitlesi kimler? Televizyon gösterimleri gibi hususlar düşünüyor mu?

Hedef kitlemiz genel diyebiliriz. Genç, orta yaşlı veya yaşlı herkesi bu gruba dahil edebiliriz. Yayınlanacağı mecralarla ilgili şimdiden bir şey söylemek güç. Elbette insanlara ulaşmasını ve seyredilmesini istiyoruz; bunun için elimizden gelen gayreti göstereceğiz.

Mevlidhan geleneği ağırlıklı olarak Osmanlı'ya ve dolayısıyla Türkiye'ye özgü bir husus. Bunun diğer İslam ülkelerinde nasıl bir ilgi doğuracağını düşünüyorsunuz?

Aslında mevlidhan geleneği bütün İslam coğrafyasında mevcut. Hatta günümüzde Uzak Asya'da mesela Açe'de Türkiye'den daha yoğun bir mevlid geleneği sürdürdüğü bile söylenebilir. Tabii bizim coğrafyamızda Süleyman Çelebi'nin yazdığı mevlid yaygınlaşmış, okunmuş ve rafine bir hale gelmiş. Burada hiç şüphesiz Osmanlı musiki zevkinin mevlidin icrasına da yansımada büyük bir pay var. Kısaca her ne kadar bizim coğrafyamızda mevlidhan geleneği zirve örneklerle ortaya koyulmuş olsa da meselenin diğer İslam coğrafyalarında canlı bir karşılığı vardır diyebiliriz.

Belgesel, ülkemizin çeşitli yerlerinde değişik şekillerde uygulanan merasimle alakalı birtakım standartları oturtma görevi de görmüş olabilecek mi sizce?

Belki şöyle söyleyebiliriz. Mevlidin musikisiyle ilgili unutulmuş bazı referansların altını çizmiş olacağız. Bu da ister istemez mevlid merasiminin nasıl olacağıyla ilgili bazı standartları gündeme getirmiş olacak. Umarız bu konuda faydalı bir katkımız olur.

Kaplan Film olarak ya da Murat Pay olarak Mevlidhan Belgeseli sonrası için ne gibi projeler var?

Halihazırda bu belgeseli çok iyi bir şekilde yapmaya yoğunlaştık diyebilirim. Tabii mevlidhan belgeselinden sonra başka projeler de olacaktır. Nasip, kısmet...

Türkiye’de sinemanın bir sanat olarak ticari karşılığı var mıdır, yeterli midir, değilse yeterli hâle gelebilmesi mümkün müdür?

Değişik yönleri olan bir soru bu. Ticari karşılıktan ne kastettiğimiz de çok önemli. Şayet popüler yapımların ticari karşılıkları vardır önermesinden yola çıkarsak günümüzde iyi diyebileceğimiz, sinemaya sanat değerini veren filmlerin ticari karşılıklarının olmadıklarını söyleyebiliriz. Meselenin dağıtım yönü de var elbette. Film çekilebilmesi için ciddi paralara ihtiyaç duyuluyor. Film çekildikten sonra en azından harcanan paraların makul oranlarda geri dönüşü olması gerekli. Aksi takdirde tekrar yeni film yapmak mümkün olmayabilir. Bu dönünün sağlanması için hem yapım hem de dağıtımla ilgili bazı sorunların ciddi bir şekilde ele alınması gerekli. Meselenin sadece ticari olana indirgenemeyeceği gerçeğini de bir kenara not etmeliyiz. Bu yönüyle güçlü sponsorluk mantığı üzerine kafa yorulabilir. Mesela Mevlidhan belgeselimize Albaraka Türk Katılım Bankası sponsor oldu. Bizim için önemli ve anlamlı bir destekti bu.

Sinema konusunda kendisini geliştirmeyi düşünen gençlere ne gibi tavsiyeleriniz olur?

Henüz yolun başında birisi olarak tavsiyeleri ileri bir tarihe ertelemenin daha doğru olduğunu düşünüyorum.

Teşekkürler.

Kendi dilinden, Mevlidhan Belgeseli’nin yönetmeni Murat Pay:

2003 yılında Marmara Üniversitesi Radyo-Televizyon-Sinema bölümünü bitirdim. Daha sonra 2012 yılında yine aynı üniversitenin İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi ve Sanatları Bölümünden ‘Gölge Oyunu Karagöz ve Sinema’ adlı yüksek lisans teziyle mezun oldum. Kısa film ve belgesel yönetmenliği yapmaktayım. Ayrıca Hayal Perdesi sinema dergisinde sinema yazıları yazıyorum. 2005 yılından bu yana Bilim ve Sanat Vakfı’nda Sanat Araştırmaları Merkezi’nde görev alıyorum. Ayrıca Kaplan Film bünyesinde film çalışmalarına devam etmekteyim.

Farklı İşler Yapabilen Bir Gözlük

Akıllı Televizyon, Akıllı Telefon derken, şimdi de Akıllı Gözlük: Google Glass!..

Teknoloji, özellikle de son yıllarda baş döndürücü bir hızla ilerliyor. Kullanılmakta olan ürünler sürekli olarak gelişmekte olduğu için zaten yeteri kadar şaşırın insanlar, buna ek olarak birbiri ardına çıkan yeni ve her birisi birbirinden mükemmel gözükten icatları izlemekte bile güçlük çeker hale geldiler.

Teknoloji yine yaptı yapacağını ve bütün aşamaları bitirmiş gibi artık giyilebilir hale de geldi. Bir düşünün, güneş gözlüğü ya da normal bir gözlük gibi olsa da farklı işler yapabilen bir gözlüğünüz var. Bu gözlük, istediğinizde fotoğraf ya da video (hem de 720p, yani HD kalitesinde) çekiyor, navigasyonu ile yol tarif ediyor, Wi-Fi ya da Bluetooth 4.0 özelliği ile akıllı telefonunuzla bağlantı kuruyor, mesaj gönderiyor, alıyor; aldığı mesajı sağ gözünüzün üstündeki minyatür ekranda görüntüleyebildiği gibi, mesajı size sesli olarak okuyabiliyor da... Hatta gözlüğünüz, yolda yürürken merak ettiğiniz yükseklik ya da uzunluklar konusunda size bilgi veriyor...

Yani bu gözlük, daha doğrusu Google Glass, aklınıza gelebilecek hemen bütün konularda şaşırtıcı işler yapıyor.

Google'un, 2012'de açıkladığı ve bu yılın sonu ya da önümüzdeki yılın ilk aylarında piyasaya sunmaya hazırlandığı Google Glass'tan (Akıllı Gözlük diyebiliriz) bahsediyoruz.

Henüz deneme aşamasında olup sadece seçilmiş belli sayıda insan (bunlara 'kaşifler' deniliyor) tarafından test amaçlı kullanılan ve bir yandan da yazılım ve donanım olarak üzerinde çeşitli geliştirmeler yapılan 'Glass'ın bilinen temel teknik özellikleri şimdilik şöyle: Android 4.0.4 işletim sistemi, 16 GB'lık hafıza, 1 GB RAM, 1.2

GHz çift çekirdekli ARM Cortex-A9 veya OMAP 4430 işlemciler, 5 MP 720p görüntü kalitesinde kamera, WiFi, GPS, Bluetooth, Micro USB.

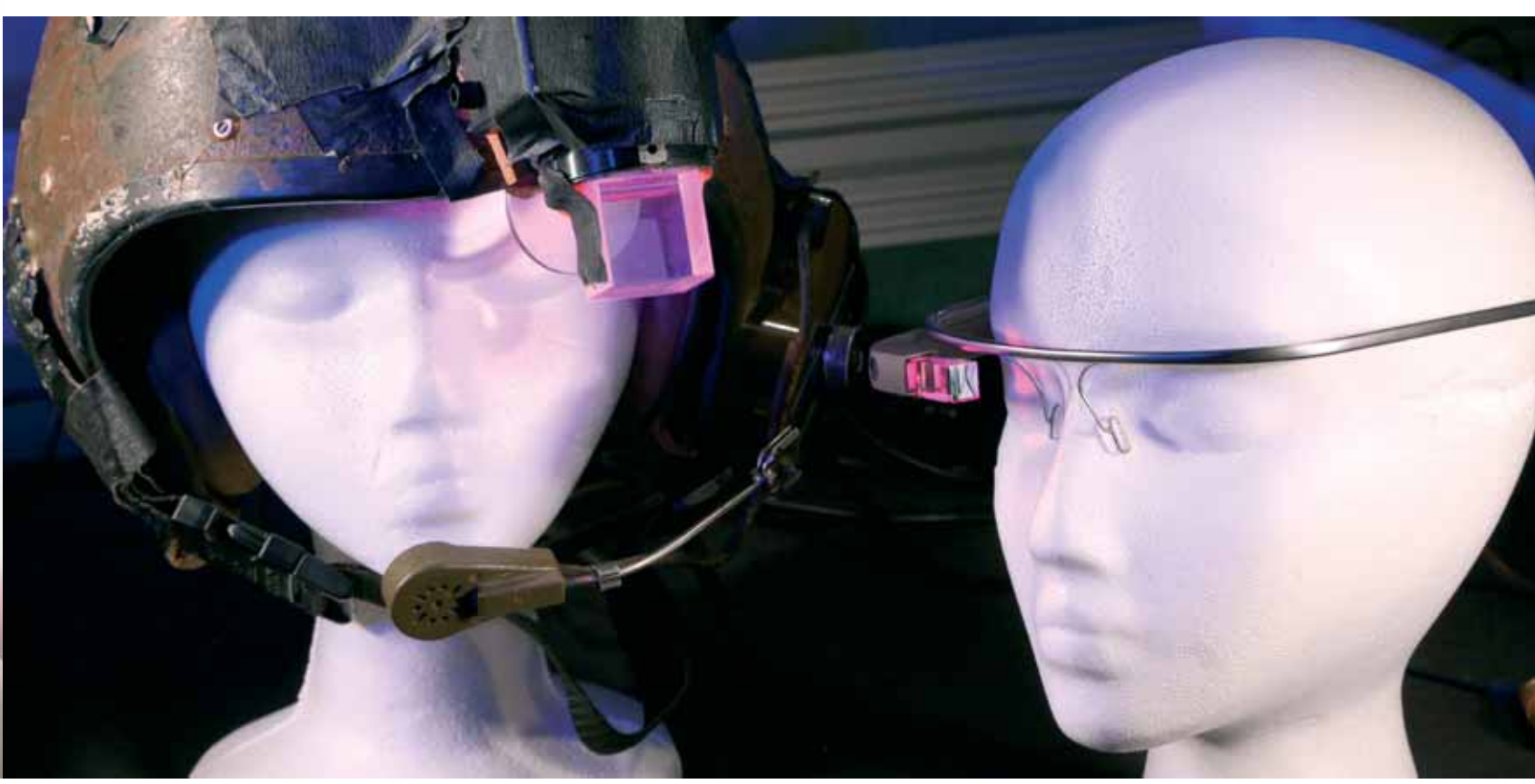
Google Glass'ta izlenen görüntülerin, 25 inç yüksek çözünürlüklü televizyona 2,5 metreden bakmakla eşdeğer olduğu belirtiliyor. Sesi kulak yolundan değil, kemikler üzerinden kulağa ilettiği bildirilen cihazın pil süresi konusunda ise tek dolunun bir günlük kullanıma yetebildiği şeklinde.

Çalışmalarla sürekli geliştirilen Glass'ın ilk örnekleri normal bir gözlük gibi iken, yakın zamanda görülebilen örneklerinin biraz değiştiği gözleniyor. Alüminyum-fiber karışımı esnek bir malzemeden üretilen gözlüğün normallerinden tek farkı, sağ taraftaki çerçevesinin, üzerine yerleştirilen ses-görüntü alıcıları ve veri işlemcisi dolayısıyla biraz daha kalın olması.

Google uzmanlarının söyledikleri gibi, hayatımızı tamamen değiştirip değiştirmeyeceği henüz belli olmasa da, teknoloji firmalarını, benzer ürünler geliştirmek için harekete geçirdiği kesin olan Glass, bilim kurgu filmlerinden çıkmış bir icat gibi ilk bakışta.

Fotoğraf, film, navigasyon gibi hizmetleri yanında sesle verilen emirleri dinleyip hesap yapabilen cihaz, tercüme de yapıyor. Denemelerde, konuşma anında yaptığı tercümelemlerle farklı dillerde konuşan insanların birbirleriyle anlaşabilmesini sağlayabilen Glass'ın, piyasaya sunulana kadar çok daha başka özellikler kazanabileceğine kesin gözle bakılıyor.

İlk örneklerinde Twitter, Facebook, YouTube gibi uygulamaları kullanmaya imkân veren, ancak web tarayıcısı olmayan Glass'la ilgili olarak, artık bu işlevin de sağlandığı ve gözlüğü test etmesi için seçilen kişilerdeki cihazlara bu özelliğin yüklendiği gelen haberler arasında.

Yeni güncelleme ile artık web sitelerinde gezinme imkânı da sağlayacak olan Glass, tam donanımlı web tarayıcısı ile beraber yeni sesli komutlar ve yeni paylaşım özellikleri de içeriyor. Glass'ın web tarayıcısı, normal bilgisayarlarda olduğu gibi kaydırma, gezinme, yakınlaştırma, tıklama fonksiyonları da ihtiva ediyor.

Yeni güncellemede Glass'a kazandırılan dahili kamera uygulaması, fotoğraf çekmenin yanında 'paylaş' komutunu kullanarak başkaları ile paylaşma imkânı da sunuyor.

Glass'ın piyasaya çıkmasını heyecanla bekleyenler olduğu kadar kaygıyla bekleyenler de var tabii. Çünkü, Glass'ın özel hayat konusunda ciddi sıkıntılar doğurabileceği şeklinde kanaatler var ve bunu doğrulayan veriler de ortalıkta kol geziyor.

Glass'ın tanıtılması sonrasında, bu cihazın gizlilik konusunda ciddi problemler çıkaracağına dair tartışmalar da başladı. Herkesin etrafındakileri gizlice kaydetme imkânına sahip olması ihtimali, özellikle de bazı sektörleri ciddi şekilde korkutuyor.

Konuyla alakalı uzmanlar, hizmet sektöründeki birçok kuruluşun Glass ve benzeri ürünlerin kullanımını yasaklayacaklarına ve dünyanın hemen her yerindeki işletmelerde 'kayıt yapmak yasaktır' tabelalarının yayılacağına kesin gözüyle bakıyorlar. Bu kanaatin haklılığı şimdiden ortaya çıkmaya başladı bile. Çünkü bazı cafeler Glass'ı şimdiden yasaklamışlar bile.

Bu arada daha piyasaya çıkmadan, ürünün kişisel özgürlükleri kısıtlayacağı ve kişilerin mahremiyet sınırlarını aşacağı iddiasıyla Google Glass hakkında gensoru veren ABD senatosu, bazı soruların cevaplandırılmasını istedi. Konu, Glass teknolojisinin yüz tanıma teknolojisine sahip olup olmayacağı ve yüz tanımada karşı taraf hakkında edinilen bilgilerin sınırının ne olacağı idi.

Glass'ın yüz tanıma teknolojisine sahip olacağını açıkla-

yan Google yetkilileri, kişilerin mahremiyetleri ve kişisel özgürlüklerinin güvence altında olduğu, kanuni durumlar dışında, bu özgürlüklere herhangi bir müdahale olmayacağı konusunda garanti verdiler.

Glass'ta saklanan verilerin korumasının nasıl yapılacağı hususunda Google tarafından yapılan açıklamada da, herkesin farklı bir kullanıcı olarak sistemde yer alacağı ve her kullanıcının yalnızca kendisi ile ilgili bilgilere erişebileceği belirtildi.

Piyasaya çıktığında tam olarak hangi şekilde çıkacağı ve fiyatının tam olarak ne kadar olacağı bilinmese de, (1.500 Dolar civarında olacağı sanılıyor) sıradan bir gözlükten azıcık farklı gözükecek bu cihazın epey süksel yapacağı ve teknoloji meraklılarının yanında, pratik ihtiyaçlarına cevap vereceğini düşünenlerin epey ilgisini çekeceğine kesin gözüyle bakılıyor.

Şu anda deneme sürecinde olan ürün, seçili kişiler tarafından ve test amaçlı olarak kullanıldığı için, göz kusurları sebebiyle sürekli olarak gözlük kullanmak zorunda kalan insanların, Glass kullanmaları durumunda neler olacağı da bilinmiyor.

Gözlük kullanan insanların bazılarının daha sonra lens kullanmaya başladıkları gerçeğinden hareketle, Google Glass'ın daha da gelişmesi, ya da aynı kulvarda geliştirilebilecek başka ürünler sayesinde zamanla gözlerden birisine yerleştirilebilecek lens gibi bir cihazla, benzer işlemlerin yapılabileceği hayalini kuranlar şimdiden var. Sıradan bir aksesuar olarak bildiğimiz bir gözlüğü, içerisine android işletim sistemi yerleştirerek, nerdeyse akıllı bir telefona hatta daha ötesine taşıyan teknoloji; gözbebeklerimizden birisine yerleştirilecek bir lens üzerine de aynı teknolojiyi yerleştirebilir mi, şimdilik bilmiyoruz.

7'den 77'ye Herkesin Yapabileceği Bir Spor:

TENİS

Solonum yollarını açar, metobalizmayı düzenleyerek normalleştirmesinin yanında, kilo vermek açısından oldukça faydalıdır. İçimizde biriken enerjiyi dışarı atmamızı sağlayıp ruh halimizi düzenler, strese karşı faydalıdır, zekâyı geliştirir ve düşünme yeteneğini artırır...

Bunlar, 7'den 77'ye her yaşta başlanıp öğrenilebilen ve dışardan zannedildiği kadar pahalı bir spor da olmayan tenisin faydalarından bir kısmı. Ancak tenisin, bilhassa profesyonel oynandığı zaman oldukça sertleşebilen ve aynı zamanda sağlık açısından bazı problemler doğurabilen bir spor olduğu da bilinmesi gereken hususlardan. Bu sporla profesyonel ve hele de iddialı bir şekilde uğraşan sporculardan çoğunun yolu, zaman zaman hastanelerin ortopedi servislerinden geçer...

Yani amatör olarak ve tabii ki profesyoneller gibi hırsla kapılmadan yapıldığı zaman kendisinden beklenen hemen her türlü faydayı sağlayabilen bir spor dalı tenis. İngiltere'de, 1800'lerde ilk olarak oynanmaya başlayan tenis, iki kişi ya da ikişer kişiden oluşan iki takım arasında raketler ve topla oynanan bir oyun olup, İngilizce konuşulan ülkelerden başlamak kaydıyla zaman içerisinde dünya çapında yaygınlaşmıştır. Tenis bugün her yaşta geniş kitlelerin yaptığı bir spor olmanın yanında, artık bir olimpiyat sporu da... Ve her

seviyeden, her yaşta, cinsiyetten ve her ülkeden oyuncusu bulunmaktadır.

23.77 m. uzunluğunda ve 10.97 m. genişliğinde dikdörtgen bir sahayı, yüksekliği 0.914 m. olan bir file (net/ağ) ile ortasından ikiye bölerseniz, bir tenis sahasına kavuşmuş olursunuz. Saha beton, balçık veya çim olabilir, toprak olmasında bile mahzur yok; ama zemini kesinlikle çok düzgün olmalıdır ve ölçülere de riayet edilmelidir. Bunun dışında ihtiyacınız olan şey raketler, içi boş ufak bir top ve tabii ki rakip ya da rakipler.

Yani saha (kort), tenis oynayabilmek için olmazsa olmaz bir şey ve bu büyüklükte ve düzgün bir zemin bulabilmek de çok kolay değil.

Yakın zamanlara kadar sadece hali vakti yerinde olanların sporu olarak kabul edilen tenis, şimdilerde Federasyon, okullar, bazı özel kuruluşlar ve belediyeler tarafından açılan kortların yanında, eğitim veren kişi ve kuruluşların sayısının artmasıyla birlikte, artık kolay ulaşılabilen ve kolay öğrenilebilen bir spor haline gelmiş durumda.

Uzman tenis eğitmenleri tarafından tek kişiye ya da gruplar halinde verilen tenis eğitimi, yaş kategorilerine göre değişiklikler arz ediyor. Teorik tenis bilgilerinin yanında uygulamaların da yapıldığı eğitimlere katılanlar, haftada 2 veya 3 saat ders almak kaydıyla, 10-14

ders saati sonrası temel tenis oyun becerilerini kazanıp, kendi ayarlarındaki rakiplerle karşılaşabiliyorlar.

Yaşla sınırlı olmayan sporlar arasında en yaygın olanlarından birisi herhalde tenistir. Çünkü çocuklardan başlayıp, genç ve orta yaşlarda olduğu gibi 70, 80 hatta 90 yaşında olup tenis sporuyla uğraşan ve turnuvalara katılan sporcular bile var.

1873'te İngiliz Walter C. Wingfield tarafından başlatılan ve daha çok kraliyete yakın soyluların ilgilendiği bir spor olan tenis, önceleri çim sahâlarda zevk için oynanıyordu. İlk tenis şampiyonası turnuvası 1877'de Londra dışında Wimbledon'da yapıldı. Sonradan gözde bir spor haline gelen tenis ABD, Kanada ve Avustralya'ya yayıldı. İlk profesyonel tenis oyunu 1926'da oynandı.

1800'lü yıllarda oynanmaya başladığında, tenisin bugüne nazaran farklı tarafları vardı. O zamanlarda file kortun ortasına doğru alçalmakta ve kortun ortasında yere değmekteydi. Raketler de, bugünkü gibi sıkıca gerdirilmiş olan tellerden değil, rakibin attığı topu tutabildiğiniz ve sonra karşı tarafa atabildiğiniz tokaç olarak adlandırılan kepeye benzeyen bir şekilden oluşmaktadır.

Teniste oyuncular, içi boş lastik bir topu raketleri ile ağ (net) üzerinden rakibin sahasına (kort) atmaya çalışırlar. Kurallar dahilinde en çok puanı alan, oyunu kazanır.

Türkiye'de Tenis

Ülkemizde de tenisin ilk defa İngilizler tarafından oynandığı biliniyor.. İstanbul'daki İngiltere elçiliği çalışanları, 1900 yılında aralarında tertipledikleri maçlarda ortaya üç yıl üst üste kazanana verilmek üzere Challenge Kupası koyarak, karşılaşmaları başlattılar. Bu kupayı 1926'da ilk defa Suat Subay isimli bir Türk tenisci kazanmıştır.

İngilizlerin 1905'te İzmir'de Bornova ve Karşıyaka semtlerinde de tenis oynamaya başladıkları biliniyor. 12 Ağustos 1910 tarihinde İstanbul Moda'da ilk tenis kortu açıldı ve 1924'te de Türkiye Tenis Federasyonu kuruldu. Bundan sonra yurtiçi ve yurtdışı müsabakalara

iştirak edildi. Yurdumuzda yapılan en büyük tenis yarışması Türkiye birinciliğiyle Çelenç Kupası maçlarıdır. Bunun yanında İstanbul Tenis Eskrim ve Dağcılık Kulübünün düzenlediği İstanbul Milletlerarası Tenis Şampiyonası da yapılmaktadır. 2004 yılında özerk yapıya kavuşan Türkiye Tenis Federasyonu, bugün 150'ye yakın federe kulüp, 10 binin üzerinde lisanslı tenisçiye sahiptir.

Grand Slam, Uluslararası Tenis Federasyonu (ITF-International Tennis Federation) tarafından düzenlenen dört büyük tenis turnuvasından her birine verilen isimdir. Major (önemli) veya Slam turnuvalar olarak da isimlendirilen bu turnuvalar, bir sezon dahilinde yapılmaktadır. "Grand Slam" terimi, aynı zamanda, bir sezon içinde yapılan bu dört büyük tenis turnuvasının birden kazanılması durumunu da ifade eder. Tenis'in 1988 tarihinden beri Olimpiyatlarda da oynanıyor olması nedeniyle, Grand Slam elde etmiş bir tenisçi, eğer Olimpiyatlarda da şampiyon olursa "Golden Grand Slam" unvanını almaktadır.

Bu dört büyük tenis turnuvasından Avustralya Açık Tenis Turnuvası Ocak, Fransa Açık Tenis Turnuvası Mayıs-Haziran, Wimbledon Tenis Turnuvası Haziran Temmuz ve Amerika Açık Tenis Turnuvası da Ağustos Eylül aylarında yapılır. Turnuvaların açık ismini taşıması herkese açık olduğunu belirtmek için kullanılır.

Veteran Tenisi

Tenisin yaygınlaşması ile, 35 ve üzeri yaştakilerin katıldığı Veteran Tenisi turnuvaları da yaygınlaşmış durumdadır. 85 yaş ve üzeri oyuncular için düzenli olarak turnuvalar yapılır. Veteran teniste turnuvalar (kadın ve erkek için) 35 yaşta başlar ve 5'er yıllık aralarla erkeklerde 85, kadınlarda 75 yaşa kadar değişik kategorilerde oynanır. Bütün bu kategorilerin ulusal ve uluslararası müsabakaları bulunmaktadır. Dünyada bir yılda 186 bireysel turnuva ve takım şampiyonası oynandığı bilinmektedir. Bilinen en yaşlı tenisçi 93 yaşındadır.

BEN GENÇİM

Ben gencim. Bana bir şeyler oluyor. Boyum büyüyor, geliyorum, artık baktığım yerden her şey değişik görünüyor. Kabıma sığmama-ya başladım. Duygularım boyumdan da hızlı büyüyor, dur durak bilmeden koşuyor ve daldan dala konuyor. "Babam annem çok cahil, kimse bir şey bilmiyor ve ben aslında çok şey biliyorum; oysa kimse beni dinlemiyor ve anlamıyor." gibi geliyor bana.

Ben gencim. Evet kabıma sığamıyorum, kendime yeni bir duruş, yeni bir tarz oluşturma ihtiyacımdayım. Evde duramıyorum. Arkadaşlarım benim her şeyimmiş gibi geliyor. Onlarla gece gündüz otursam, konuşsak, hayal kursak, çocuklar gibi koşup zıplasak ve kimse bana karışmasa istiyorum. "Boyun büyüdü, koca adam oldun." diyorlar bana, oysa içimdeki çocuk hâlâ at koşturuyor.

Ben gencim. Bırakın itiraz edeyim, bırakın eleştireyim, biraz idare edin ne olur? Çalkalanıyorum hayat denizi-

nin dalgalarında. Nasıl olursam kendim olurum bilmiyorum. Bazen saçmaladığımı farkındayım fakat engel olamıyorum. Bazen duymazdan, bazen görmezden geliverin, bazen susuverin ne olur?

Ben gencim. Nasıl durursam, nasıl bakarsam daha alımlı, daha güzel ya da yakışıklı olurum bilmiyorum, deniyorum. Diken gibi saçlarla ilgi toplar mıyım acaba. Ya da bende nasıl duruyor şöyle bol, düşecek gibi duran pantolonlar. Bunların hepsi bana yabancı ve zor geliyor aslında, fakat arkadaşlarımdan ayrı düşmek ve onlardan farklı olmak istemiyorum. Her yaptıkları bana güzel geliyor, onlar gibi olmazsam bana ilgi göstermezler ve yanlarında küçük düşerim, belki de dışlarlar diye korkuyorum. Onlara benzediğimde kendimi daha güçlü ve güvenli hissediyorum.

Ben gencim. Anne babacığım beni bu halimle sevmenizi o kadar çok istiyorum ki. Ne olur azıcık geç kalsam, ne olur ben de yetişkin gibi muamele görsem, ne olur

eve girer girmez eleştiriler okları üzerime yağmasa ve gönlüm yaralanmasa.

Ben gencim. Tamam siz de anne-babası, elbette sınır koyacaksınız ve benim bilmediğim tehlikelere karşı beni uyaracaksınız fakat sizi dinleyebilmem ve görebilmem için benim seviyemde ve benim kulvarımda bulunup elimden tutmalı ve sevgiyle gözlerime bakmalısınız. Hiçbir şeyimi ve hiçbir yaptığımı beğenmeyince, kendimi işe yaramaz ve değersiz birisi gibi hissediyorum. O zaman da kendime güvenim azalıyor, moralim bozuluyor ve gerginleşiyorum.

Ben gencim. Hayata, kendime ait pencereden bakmak istiyorum. Sizin pencerenizden bakmamı istemeyin benden. Tamamen başıboş bırakmanız da işime gelmez. Sevin, koruyun fakat o koruma ipini boynumdan çıkarın ki beni boğmasın. Beni sürekli korumanıza, benim adıma düşünmenize değil, benim düşünmemi sağlamanıza ihtiyacım var. Bazen öyle oluyor ki, o tenkitlerinizi ve aşağılayan cümlelerinizi duymamak için eve bile gelmek istemiyorum.

Ben gencim. Duygularımı ve aklımı siz beslemezsene, ben başka beslenme kaynağı bulmak zorunda kalabilirim. Benim odama, giysilerime karışmayın. Sadece olması gerekeni söyleyin bırakın. Ben evime içim rahat olarak rahat gidip gelebilmeliyim. Beni hep seveceğinizi ve hiç yalnız bırakmayacağınızı bilmeme her zamankinden çok ihtiyacım var. Neyi istediğimi, neyi sevdiğimi, hangisinin doğru olduğunu çoğu zaman karıştırıyorum. Düşünmeye ve bulmaya ihtiyacım var.

Ben gencim. Yüzümdeki bir sivilce beni allak bullak ettiğinde ve ayna ile sıkı fıkı olduğumda o beni küçümsemeniz, alay etmeniz ve anlamamanız var ya, çok canımı acıtıyor. Odamdaki resimler ve dağınıklık korkutmasın sizi, kafamın içi dağınık da ondan böyle. Siz aslında arada sırada benim size yaklaştığımı ve şirinleştiğimi fark edemeyecek kadar yanlışılarımın takılısınız.

Ben gencim. Arkadaşlarımla tanışın, eve çağırın ve onları benim gözlerimle görmeye çalışın. Nasihatleri hiç dinlemediğimizi gördüğünüz halde, devam etmenize şaşırıyorum. Elâlemin sözüne çok bakıyorsunuz. Onları dinlediğiniz kadar beni dinleseniz daha kolay anlaşırız. Alınmayın ama anne-babacığım, hiç benim sorunlarım ve ihtiyaçlarım hakkında kitap okudunuz mu? Hayır ya da evet derken neye göre diyorsunuz? "Acaba biz nasıl davranırsak doğru olur?" sorusu var mı zihninizde? Eğer yoksa Allah iki tarafın da yardımcısı olsun, demek ki daha çok düşüp kalkacağız ve çok yara alacağız. Çünkü "Bilmeyen el hüner üretmez." demiş büyükler. Bildiklerinin ve yaptıklarının tamamının doğru olduğunu düşünmek kadar tehlikeli bir şey yoktur.

Ben gencim. Bir gün öfkemin rengi gözlerime vurduğunda, "Sizden nefret ediyorum, bu evde yaşanmaz." deyip kapıyı çarpıp çıktığımda, bunu söyleyen dilim ve

giden sadece bedenim, kalbim ise sizin yanınızda atıyor olacak inanın. Unutmayın, kanımın deli deli aktığı bu zamanlarda beni idare etmenize ihtiyacım var.

Ben gencim. Takdire, teşekkürle ve az da olsa başardığım şeyleri fark etmenize hava kadar ihtiyacım var. Siz benim yanımda mısınız karşımda mısınız, sözlerinizin renginden ve gözlerinizin mesajından derhal anlaşılıyor. Yanımda olmanız size olan bağlılığımı artırıyor.

Ben gencim. Bazen sizinle ve akrabalarımla birlikte görünmek bile istemiyorum. Bu geçici, ne olur beni anlayın. Sizin yapamadıklarınızı yapmam ya da yaptığınız yanlışıları yapmam için gözünüzün üzerimde olması beni boğuyor. Beni kendinizle ve başkalarıyla mukayese ediyorsunuz, ben de sizi başka anne babalarla mukayese etsem hoşunuza gider mi?

Ben gencim. Siz her yaptığınızı doğru görüyor ve hiç beni kale almıyor, adam yerine koymuyorsunuz gibi hissediyorum. Bu da benim size yakınlaşmamı engelliyor.

Ben gencim. Her şeye rağmen siz dünyanın en iyi anne babalarısınız. Bizlere rağmen gene iyisiniz, sizleri çok seviyorum, Yakında fazlasıyla geri ödeme yapmak kaydıyla gönül hesabıma beklentisiz saygı, güven ve sevgi yatırılmasını acilen talep ediyorum. Sizi ömür boyu gönlünde yaşatacak, baş tacı yapacak, sözlerinizi dinleyecek, sizinle ilgilenecek fakat kumandasını size asla vermeyecek olan ve duanıza muhtaç genç çocuğunuz.

Kemençeyi Konuşturan Adam:

İmamyar Hasanov

M

üzik aletleri, onlara aşina olmayanlar açısından hayret verici şeylerdir ve o seslerin bu aletlerden nasıl olup da çıktığına akıl erdirmek bazılarımız için zordur.

Tabii ki günümüzde gelişen teknolojinin minicik cihazlara sıkıştırdığı veriler sayesinde, istenilen sesi, elektronik ya da dijital olarak çıkarabilen sihirli kutulardan bahsetmiyoruz, onlar ayrı bir âem. Telli, üflemeli ya da vurmali, nerdeyse bütün müzik aletleri özellikle de erbabının eline geçince, bizleri neşelendirir, düşündürür ya da hüzünlendirir...

Bir müzik enstrümanının bu sesleri nasıl çıkardığı konusunu geçmiş ve dolayısıyla normal hallerini benimsemiş durumda isek eğer; bazen de, birilerinin o aleti kullanarak çıkardığı sesler şaşırtır bizi; o insanın nasıl olup da o enstrümandan bu kadar mükemmel sesler çıkarabildiğine aklımız ermez.

Kimisi için, çaldığı enstrümanı 'konuşturuyor' deriz. Bir başkası için bulabildiğimiz tabir 'ağlatıyor' olur mesela. Bunlar, yapılan işin güzelliğine duyduğumuz saygının ve hayranlığın belirtileridir...

İmamyar Hasanov Azeri bir kemençe sanatçısı... Aslında kullandığı enstrümana kemençe mi, Kamancha mı, yoksa Kabak Kemane mi demek gerektiği biraz

karışık. Çünkü Türkiye'ye has kemençelerden biraz farklı olup, bizde Kabak Kemane denilen müzik aletini andırıyor daha çok. Ancak her ne diyecek olursak olalım, İmamyar Hasanov kemençe diyor ve dünya çapında onu izleyenler de seslendirdiği enstrümanı Kamancha olarak tanıyorlar.

Bakü, Azerbaycan doğumlu olan İmamyar Hasanov 7 yaşındayken kemençe çalmaya başlar ve gösterdiği üstün başarı dikkatleri çekince, 15 yaşında iken Azerbaycan Ulusal Müzik Aletleri Orkestrası'nın en genç solisti olur. Çalışmalarını bundan sonra derinleştiren İmamyar Hasanov, Azerbaycan Devlet Konservatuarı'nda, müzik ve sanat alanında yüksek lisans eğitimini de tamamlar.

Azerbaycan ve Orta Doğu geleneksel doğaçlama müziğini ustalıkla çalan Hasanov, kemençeyle Avrupa klasiklerini çalan ilk solisttir de. "Gala" adını verdiği; tar, piyano ve kemençeyle hazırladığı enstrümantal üçlemeyle, Azerbaycan'da 1996 yılında düzenlenen "Yetenek Aranıyor" yarışmasında birinci olan İmamyar Hasanov, Azerbaycan'daki birçok, ulusal ve klasik müzik yarışmasında da birinci olmuş ve dünya genelinde birçok müzik festivaline katılarak ülkesini üstün bir başarıyla temsil etmiş.

İmamyar Hasanov, uluslararası üne sahip olan bir kemençe virtüözü olmasının yanında, Azeri kültürüyle diğer kültürleri bir köprü gibi birbirine bağlayan bir sanatçıdır ve Azeri müziğinin dünya çapında tanıtılması konusunda bir öncü olarak kabul edilir.

Yaptığı müzikle, halkı ve yönetimiyle bütün Azerbaycan'ın takdirini ve teşvikini kazanan İmamyar Hasanov, Azeri geleneği, Batı Klasik müziği, dünyadaki geleneksel çalgılar hakkındaki bilgisi ve yenilikçi düzenleme tekniği ile sadece Azeri müziğini korumakla kalmamış, onun klasik müzik ve dünya müziği içindeki haklı yerini almasında büyük bir pay sahibi de olmuştur.

İmamyar Hasanov, Türkiye'de yaygın olarak tanınan bir isim değil; şimdiye kadar sadece bir kez konser vermiş ülkemizde. Ancak internet üzerinden epey takipçisi var bilebildiğimiz kadarıyla ve bunların sayısı da gittikçe artmaya aday; çünkü yapılan yorumlar, dinleyenlerin mutlaka başkalarına da tavsiye ettiklerini gösteriyor.

İmamyar ABD aştta olmak üzere birçok Batı ülkesinde tanınan bir sanatçı ve özellikle de üniversiteler ya da başka kuruluşlar tarafından düzenlenen festivallere de sıklıkla konuk oluyor.

İster tek çalıyor olsun, isterse kendisine eşlik edenlerle beraber; kemençesi ile baş başa kaldığında, ayrı bir âlemde yaşamaya başladığı anlaşılıyor İmamyar Hasanov'un. Yorumculardan birisi bu durumu şöyle aktarıyor: "Adam resmen enstrüman ile yüreği arasında bağ kurmuş... Yüreğindeki acıyı hissedip, daha fazla bu acıya dayanamayan enstrüman da ağlamaya başlıyor."

Şimdilik ağırlıklı olarak Azeriler ve dünyanın değişik yerlerinde bulunan takipçileri tarafından izlenen İmamyar Hasanov, kemençe üzerindeki çalışmalarını derinleştirmek ve bundan sonra vereceği konserlerine hazırlanmakla meşgul. Bu arada kemençe ile olan o derin bağlantısını görüp, bu işi ondan öğrenmek isteyen epey de talebesi var ve İmamyar onlarla da uğraşmaktan memnuniyet duyuyor.

İmamyar Hasanov'la hoşunuza gideceğini umduğumuz bir röportaj gerçekleştirdik. Röportaj, Azerbaycan sınırlarını aşarak artık dünyanın hemen her tarafından tanınmaya başlayan İmamyar Hasanov'un, yaptığı işe ve özellikle de kemençesine nasıl bir tutkuyla bağlı olduğunu ortaya koyuyor. Siz daha röportajı okumadan da müjdeleyelim: İmamyar Hasanov, İstanbul ve Ankara'da konserler vermek üzere yakında Türkiye'ye gelecek ve şu anda bu konserler için hazırlanıyor.

Azerbaycan müziği hakkında neler söyleyebilirsiniz ve sizce, dünya müziğinde Azeri müziğinin yeri nerde?

Bir musikişinas olarak şunu söyleyebilirim: Azerbaycan ve Türk musikisinin dünya musikileri arasında kendine mahsus yeri var. Bu iki halkın dili, adet ve gelenekleri birbirine çok yakın olduğu için, musikilerinin de birbirinden ciddi şekilde etkilenmiş olduğunu söyleyebiliriz. Bu musikiler başka halkların musikileri ile kıyaslayınca, insanın kalbine daha sık yol bulur. Çok mutluyum ki, halkımın ve onun musikisinin temsilcisiyim.

Kemençe üstadı olarak tanınıyorsunuz. kemençeden başka hâkim olduğunuz enstrümanlar nelerdir?

Benim kalbine hâkim olan tek musiki aleti kemençedir (Kamança). Dolayısıyla başka musiki aletleri ile ilgilenmiyor ve tabii ki onlarla herhangi bir şey ifa etmiyorum.

Kendisinden etkilendiğiniz bir usta, ya da ilham aldığınız bir insan var mı?

İlhamı Allah'tan alıyorum. Sanatımı geliştirmem konusundaki destekleri dolayısıyla da aileme ve özellikle hayat arkadaşım, eşime minnettarlığımı ifa etmekte güçlük çekiyorum. Çünkü sanatımı geliştirmem konusunda bana sağladıkları katkıların unutulması mümkün değil.

Azerbaycan Ulusal Muzik Enstrümanları Korosu'na katılan en genç solist olduğunuzu öğrendik. O zamanlar kaç yaşındaydınız ve bu konuda neler hissediyordunuz?

1995 yılında Asef Zeynalı Muzik Koleji'ne giriş yaptıktan sonra, 15 yaşında iken Azerbaycan Ulusal Muzik Enstrümanları Korosu'na kabul edildim. Burada büyük sanatkarlarla beraber çalıştığım zaman hissettim ki, profesyonel musiki yolu benim hayat yolum.

Küçük yaştan itibaren kemençe (kamanche) ile uğraşan ve artık Azerbaycan ve dünya çapında bu enstrümanla beraber anılan bir isimsiniz. Çocukluk hayaliniz bu muydu ve geldiğiniz noktadan memnun musunuz?

Evet, çocuk iken hayalim bu idi ve sanatta ilk adımlarını atan müzisyenler için bu nokta zirve sayılabilir. Fakat benim açımdan bu nokta zirve değil, o zirveye ulaşmak için bir insan ömrü kifayet etmez çünkü. Bu sebeple geldiğim aşamadan memnunum dersem, yanlış olur. Ama yine de bu noktaya gelebildiğim için Allahıma sürekli şükürler ediyorum.

Sizi kemençe ile müzik icra ederken seyreden insanların çoğu, o müzik aletiyle bütünleştiğinizi düşünüyor. Yaptığınız işte duygu mu yoksa müzik bilgisi mi daha öncelikli?

Kemençe bana göre çok değerli bir şeydir ve hayatımda onun özel yeri olduğunu zaman geçtikçe çok daha iyi anlıyorum. kemençe ile beni bütünleştiren, muhakkak ki duygudur. Bunu söylerken tabii ki, müzik bilgisinin önemi olmadığını söylemek istemiyorum, çünkü müzik bilgisinin de önemi çok büyüktür.

Müziği bir meslek olarak mı, yoksa çok zamanınızı alan bir hobi olarak mı görüyorsunuz?

Müziğin benim için hobi olduğunu hiç düşünmedim. Çünkü nerdeyse bütün hayatım müzikle geçiyor, dolayısıyla müzik benim hayatımdır.

Bildiğimiz kadarıyla Azerbaycan dışında da epey programlara katıldınız. Batılı izleyicilerin kemençeye ve İmamyar Hasanov'a bakışları nasıl?

Şunu söyleyebilirim ki, Batılı izleyicilerim beni çok iyi ve samimi karşılıyorlar. Çoğu zaman konser bittikten sonra dinleyiciler sahne arkasına gelerek duygu ve düşüncelerini benimle paylaşıp şunları söylüyorlar: "İfa ettiğiniz musiki nerdeyse bizim müziğimiz gibi. Bize o kadar yakın." Bu arada tabii kemençeye yönelik iltifatlar da var. Yüreklere geldiğine emin olduğum bir şekilde şöyle söylüyorlar. Mesela: "Bu musiki aletin büyüğü sesi, sanki bütün hayatımızı bir an gözümüzün önüne getirdi." diyorlar.

Türkiye'de hiç program yaptınız mı, yakın zamanda gerçekleşecek bir program var mı?

2010 yılında İstanbul'da "Nevruz" adlı konserde, dünyanın birkaç ülkesinden davet edilmiş müzisyenlerle beraber bir konsere katıldım. Şu anda da İstanbul ve Ankara'da düzenlenecek konser programları üzerinde çalışıyorum.

Kemençe konusunda hâlâ bir şeyler öğreniyor musunuz ve bu arada öğrenci yetiştirmeye de başladınız mı?

5 yıl Musiki Okulu'nda, 4 yıl Musiki Üniversitesi'nde, 4 yıl Bakü Musiki Akademisi'nde lisans ve 2 yıl da yine Bakü Musiki Akademisi'nde Master eğitimi sırasında olmak üzere toplam 15 yıl kemençe ve musiki üzerine öğrenim gördüm. Ama kemençenin ve musikinin sırlarını öğrenmeyi hâlâ sürdürüyorum.

Öğrenci yetiştirmeye de, Bakü Musiki Akademisi'nde okuduğum sırada başlamıştım. Şu anda Azerbaycan, Amerika, İsrail ve İran'da öğrencilerim var ve onların da en iyi şekilde yetişebilmesi için elimden geleni yapıyorum.

Şu anda mesleğinizi icra etmenin yanında başka nelerle uğraşıyorsunuz ve ileriye yönelik projeleriniz neler?

Şu anda "San Francisco Dünya Müzik Festivali"nin Küresel Müzik Direktörü olarak çalışıyorum. Her yıl dünyanın çeşitli ülkelerinden seçtiğim usta müzisyenlerle görüşüp, yeni projeler yapıyorum. Hazırladığım bu projeler San Francisco Festivali'nde sahneye konulur.

Türkiye'deki dinleyicilerinize ve okuyucularımıza bir mesajınız var mı?

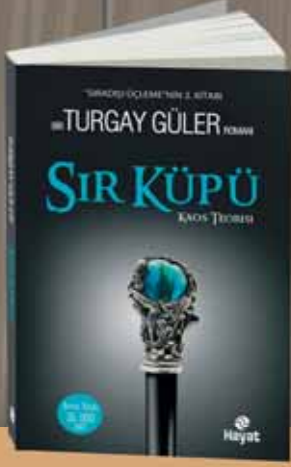
Sizlerin bana yönelttiğiniz sorular, sanatıma yönelik olarak Türkiye'de de bir merak olduğunu anlamamı sağladı ve bu da benim bundan sonraki çalışmalarına daha bir önem vermemi gerektirecektir. Çünkü Türkiye'yi ve orada yaşayanları, hepimizi çok seviyor ve çok saygı duyuyorum.

Çok teşekkürler ediyor, çalışmalarınızda başarılar diliyoruz.

Ben teşekkürler ediyor ve sizin aracılığınızla Türkiye'deki bütün kardeşlerime selam ve sevgilerimi yolluyorum.

Sır Küpü
Turgay Güler
Hayat Yayınları

Dünya her yüz yılda bir yeniden şekilleniyor.

Öyle ki, yükselen dünya ve yeni düzende söz sahibi olamayan ülkelerin tasfiye olacağı, dahası, olmaya başladığı biliniyor.

Geride kalan yüz yıl içerisinde "hasta adam" olarak ölüme terk edilen Türkiye, yoğun bakımdan çıkıp ayağa kalkmayı ve dünyayı şaşırtmayı başardı.

Aşk-ı Lâl
Sabahattin Ceylaner
Hayat Yayınları

Yanmak, ancak tek bir ateşle mümkün. Peki; yanmak mıdır çare, yoksa yana yakıla aramak mı? Dile gelen tüm sözler art arda sıralandığında üç harfin yan yana gelip anlatabildiğini anlatabilir mi?

Üç nokta yan yana geldiğinde fark edilir sonsuzluk deryasının taze serinliği. Anlaşılır ki; O'nu anlatmaya dil çaresiz... Üç nokta gibi gelir üç harf yan yana ve anlatır sonsuzluğu, sonsuz nuru. Tek bir şart arar.

Seyir Defteri
Süleyman Çelik
Beyan Kitap

buruk bir akşamı siliyorum alнімdan
çiğ düşmüş toprak aydınlanıyor
kuşlar konuyorken çatısına

ağır ağır açılıyor bir kapı
güzü yolculuğa hazırlanıyorken ihtiyar
süzülüp akıyor şadırvana.

Saatleri Ayarlama Enstitüsü
Ahmet Hamdi Tanpınar
Dergah Yayınları

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın şiiri sembolist bir ifade üzerine kurulmuştur. Aynı anlatım tarzı romanlarına da zaman zaman sirayet eder. Ancak muhteva açısından metafizik eğilimleri ile estetik endişelerini şiire ayırdığı halde, sosyal temalar için nesri seçmiştir. Romanları, zengin hayat hikâyesinden taşarak Türkiye meselelerine kendine has yorumlar getirir. Medeniyet değiştirme girişimlerinin insanımızı soktuğu çıkmazları araştırırken yaptığı tahliller, insanımız ve toplum yapımız açısından dikkate değer hükümler taşır. "Saatleri Ayarlama Enstitüsü" toplumumuzun bu değişme süreci içindeki durumunu, fertten yola çıkarak topluma varan bir teknikle anlatıyor.

Efsane
İskender Pala
Kapı Yayınları

İstanbul, Gırnata, Madrid, Roma ve Akdeniz; aşk diliyle kuşatıldı. Akdeniz, aşk kaleminin haritasıyla yeniden çizildi. Kılıç kılıca, cevher çeliğe çarptı, varlık da yokluğa. Ve hep bir yol vardı kalplerden denizlere. Derin denizler, büyük aşklar için atlas olup dokundu. İskender Pala, bir çağı ve o çağın efsanelerini dile döktü. Barbaros Hayreddin Paşa'yı...Sonra, bir gül sepeti getirdi. Isırılmış üç elmayı anlattı.

Cici Çocuklar
Nezihe Ak İnci
Çilek Kitaplar

Cici Çocuklar Seti, 10 hikâye ve bir etkinlik kitabından oluşuyor. Hikâyelerin amacı, sevgili Peygamberimizin (sav) günlük hayatta yapmış olduğu davranış kalıplarını (sünnetleri), çocuklara zevkli bir şekilde öğretip uygulamalarını sağlamaktır.

Mavi ve Yeşilin Memleketi **GİRESUN**

Giresun ismi 'kara' ile başlıyor olsa da, aslında engin mavilikleri ile boylu boyunca uzanan Karadeniz kıyısındaki şirin vilayetlerimizden birisidir. Ve kıyıda bulunan bütün diğer yörelerde olduğu gibi, maviliklerin bittiği yerde yeşil başlar, hem de belki yüzlerce tonuyla.

6,394 kilometre kare yüzölçümüne sahip olan Giresun'un nüfusu ilçeleriyle (Alucra, Bulancak, Çamoluk, Çanakçı, Dereli, Doğankent, Espiye, Eynesil, Görele, Güce, Keşap, Piraziz, Şebinkarahisar,

Tirebolu, Yağlıdere) beraber 419.555 olup (2012), merkez nüfusu 100.000'dir.

Giresun'a, Samsun'dan Artvin'e uzanan 600 kilometrelik Karadeniz Otoyolu üzerinden karayoluyla ve Samsun-Çarşamba ya da Trabzon üzerinden hava yoluyla da ulaşmak mümkün.

Daha çok tabiat güzellikleri ile dikkat çekiyor olsa da, Giresun, özellikle tarihi ve kültürel yapısıyla mutlaka görülmesi gereken illerimizden birisidir.

İsmi ile bağlantılı olan ve dünyaya buradan yayıldığı söylenen kirazı, çayı ve cevizi ile de meşhurdur.

Ama Giresun denildiğinde ilk akla gelen hususlardan birisi fındıktır. Karadeniz'in birçok yerinde fındık yetiştirilir, ama kendisine has özellikleri olan Giresun fındığının yeri daima bir başkadır.

Doğu Karadeniz Bölgesi'nin şirin illerinden birisi olan Giresun, sadece kiraz, ceviz, çay ve fındıktan ibaret değildir tabii. Vaktiyle bir kale şehir olarak kurulmuş olan Giresun, tarihi eserlerinin zenginliği yanında, limanı ile de bölge açısından bir merkez olmuş ve yakın zamanlara kadar bu önemini korumuş bir şehirdir.

Giresun isminin nereden geldiği ile ilgili farklı rivayetler vardır. İsmi, Roma döneminin önemli komutanlarından Kerasus'tan gelmiş olabileceği ihtimallerden birisi. Şehrin üzerine kurulu bulunduğu yarımada'nın boynuzla benzetilmesi dolayısıyla, Giresun isminin Yunanca 'boynuz' manasına gelen Keras'tan da gelmiş olma ihtimali de söz konusu. Ancak kirazın dünyaya yayıldığı yer olarak kabul edilen Giresun'un isminin Roma döneminde kiraza karşılık kullanılan Kerasus sözcüğünden doğmuş olması ihtimali daha da yüksek.

M.Ö. 7. yüzyılda bir Miletos kolonisi olarak kurulduğu bilinen ve o dönemlerde Yunanca 'Kerasus' olarak anılan şehir, Roma döneminde 'Cerasus' olarak bilinir. 1397'de Türkmen beyi Emiroğlu Süleyman Bey tarafından fethedilen Giresun bu tarihten sonra bir Türk yurdu olur. O dönemlerde şehrin adı Vilayet-i Çepni'dir ve bunun sebebi de, Gümüşhane civarındaki gümüş madenlerinin ve limanların güvenliğini sağlamak üzere Horasan'dan gönderilmiş olabilecekleri düşünülen Türkmen boylarından Çepniler'in bölgeye yerleşmiş olmasıdır.

Doğusu ve batısında kilometrelerce uzayan tabii plajlar halindeki masmavi denizi, yeşilin yüzlerce tonunu bir arada barındıran bitki örtüsü, şehrin yaklaşık 2 kilometre açığında bulunan 40 dönümlük adası, kalesi, camileri, köprüleri ve yaylaları ile Giresun, gerek doğal güzellikler ve gerekse tarihi ve kültürel varlıkları açısından mutlaka görülmesi gereken yerlerden birisidir.

Giresun kısa bir, öncesine kadar doğu ile batı arasındaki önemli ticaret merkezlerinden birisiydi. Şehrin, kara yoluyla Doğu'dan getirilen ticaret mallarının deniz yoluyla Batı'ya sevk edildiği liman merkezlerinden birisi olma hâli yüzyıllarca devam etmiş ve bu Giresun'un sadece ekonomik manada değil kültürel ve sosyal manada da zenginleşmesine imkân sağlamıştır.

Trabzon'la beraber yakın çevrenin Batı ile deniz bağlantısını sağlayan Giresun Limanı, bölgede üretim yapan kamu ve özel fabrikaların (kağıt, un, balık) kapanması ile ticari önemini kaybetmiş olup, günümüzde kömür nakliye gemileri ve büyük balıkçı tekneleri tarafından kullanılmaktadır.

Giresun ayrıca Osmanlı döneminde ve sonrasında da Karadeniz bölgesinin Türkiye'nin diğer taraflarıyla olan ulaşımının deniz yoluyla sağlandığı bir merkez görevini de yerine getirmişti. Osmanlı döneminde Karadeniz sahillerine düzenlenen yolcu feribotu seferlerinin önemli limanlarından birisi olduğu bilinen şehir, aynı özelliği-

ni Cumhuriyet döneminde de sürdürmüş, ancak kara ve hava ulaşımında sağlanan gelişmeler sebebiyle bu özelliğini de kaybetmiştir.

Giresun'un yüksek kesimlerinde tarım ve hayvancılığa dayalı bir ekonomik hayat hâkimken, yüzyıllardır olduğu gibi, sahil kesimlerinde balıkçılık önemli bir yer tutmaktadır.

Bilindiği gibi Türkiye'deki balık avcılığının yüzde 75'i Karadeniz'de yapılır ve bu oranın yüzde 15'i de Giresun kıyılarına aittir. Giresun sahillerinde bulunan hemen bütün yerleşim yerlerinde balıkçılık yapılmaktadır ve birçok balıkçı barınağı mevcuttur. Balık avı dönemlerinde, başta hamsi ve palamut olmak üzere, avlanan balıklar kamyonlara yüklenerek diğer illere nakledilir.

Köklü bir tarihe sahip olan Giresun'un hemen bütün ilçe ve köylerinde bu tarihin izlerini görebilmek mümkündür. On beş ilçesi bulunan Giresun'da doğal, kentsel ve arkeolojik olmak üzere toplam 22 SİT alanı ve 464 tane de tescilli tabiat ve kültür varlığı bulunmaktadır.

Kaleler...

Başta Giresun Kalesi olmak üzere, tarihin izlerini taşıyan birçok kale bulunan il sınırlarındaki başlıca kale yapıları şunlardır: Bulancak Öksün Kalesi, Çanakçı Kaledibi Köyü Kalesi, Espiye Andoz Kalesi, Eynesil Kalesi, Görele Kuşçulu Köyü Haçdağı Kalesi, Piraziz Bendehor Kalesi, Şebinkarahisar Kalesi, Tirebolu Kalesi, Tirebolu Bedrama Kalesi.

Tarihi özellikler taşıyan ve göz dolma, muskalı, bağdadi sistemleri uygulanarak yapılan ve Giresun Kalesi'nin doğu yamacında bulunup birbirlerinin manzarasını engellemeyecek şekilde inşa edilmiş Giresun evleri de, kentsel sit alanı olarak belirlenen bölgede tescilli yapılar olarak varlıklarını sürdürüyor.

Köklü tarihin bir başka yönü de şehirde bulunan tescilli 436 adet kültür varlığı. Bunlardan 49'u cami, 40'ü köprü, 30'u çeşme, 18'i kilise, 10'u okul ve 5'i türbe iken, diğerleri de ev, mezarlık, serander gibi varlıklardan oluşuyor.

Giresun merkezde bulunan ve kültür varlığı olarak tescillenen 15 camiden Hacı Hüseyin Camii, 1594'te Çobanoğlu Hacı Hüseyin tarafından yaptırılmış olup, yıkılması üzerine Dizdaroğlu Murat Bey'in kızı Ayşe Emetullah Hanım tarafından 1861'de tekrar inşa ettirilmiştir. Kareye yakın dikdörtgen planlı olan cami, kesme taştan yapılmıştır ve iki yanında yuvarlak sütunlar yerleştirilen giriş kapısı yuvarlak kemerlidir.

Merkezde bulunan Hacı Mikad Camii'nde üç ayrı kitabe bulunmaktadır ve buradan hareketle, 1661'de Mikad Ağa tarafından yaptırılan camiye, 1841'de Hacı Çalık Kapudan'ın hayrat ilave ettiği, 1889 yılında da Hacı İsmail Efendi tarafından tamamının yeniden yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Giresun Hükümet Konağı yakınındaki meydanda bulunan Kale Camisi'ni de Dizdarzade Emetullah Hanım 1830 yılında yaptırmıştır. Zamanla harap olan cami, 1911-1912 yıllarında Sarı Mahmutzade El-Hac Mustafa Efendi tarafından yeniden yaptırılmıştır. Kesme taştan yapılan cami Neo-klasik dönem özelliklerini taşımaktadır ve kare kaide üzerine merkezi bir kubbe ile örtülmüştür.

Giresun Kapu Camii'nin yapılış tarihinin 1461 olduğu tahmin edilmekte olup oldukça zarif bir yapısı vardır.

Giresun'da bulunan Şeyh Keramettin Camisi'nin de Şeyh Keramettin isimli bir kişi tarafından yaptırıldığı bilinse de, ne zaman yapıldığı bilinmemektedir. Camiyi, Sarı Alemdarzade İzzet 1900 yılında yeniden yaptırmıştır.

Giresun merkezde bulunan diğer camilerin yanında diğer ilçeler ve özellikle de Şebinkarahisar'daki Fatih Camii, Kurşunlu Camii gibi tarihi eserler de görülmesi gereken mekanlardır.

Dağlar arasından denize doğru akan onlarca akarsuyun bulunduğu Giresun, tarihi köprüler açısından da zengin bir ilimizdir. Zamana ve tabiat şartlarına meydan okur gibi asırlardır ayakta duran ve çoğu hâlâ fonksiyonel olan köprüler, dönemlerinin yapı tekniği konusunda ciddi fikirler veren eserlerdir.

Kültür varlığı olarak tescil edilen 40 kadar köprünün 12 tanesi Yağlıdere İlçesi'nde ilçeye ismini veren dere üzerinde bulunuyor.

Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde halkın imece usulü ile yaptığı düşünülen ve bazıları yaklaşık 700 yıllık tarihe sahip kemer köprüler, vaktiyle Osmanlı askerlerine ve iç bölgelerden limanlara mal taşıyan tüccarlara hizmet ettikleri gibi şimdilerde de yöre insanına hizmet vermeyi sürdürüyorlar.

Dönem dönem sel felaketlerinin yaşandığı bölgede yeni yapılan köprüler bile dayanamazken, asırlarca önce yapılmış ve bunca felaket atlattığı olmalarına rağmen tarihi kemer köprülerin hâlâ ayakta duruyor olmaları, belki özellikle de mimar ve mühendisler tarafından üze-

rinde ciddiyetle durulması gereken bir husus.

Giresun, yaylaları ve özellikle de bahar ve yaz aylarında yapılan yayla şenlikleri ile de tanınan bir ilimiz. Bölgenin en güzel yaylaları olarak kabul edilen Kümbet, Bektaş, Yavuzkema ve Sisdağı yaylaları başta olmak üzere birçok yayla, bölge halkının eski yayla geleneğini sürdürmelerine hizmet vermenin yanında, turistik taleplere de cevap vermektedir.

Fındık

Bilinen tarihi 2500 yıl öncesine kadar giden fındık, Giresun ve Ordu başta olmak üzere bölgenin en önemli gelir kaynaklarından birisidir. Eski kaynaklarda Pontus Yemişi olarak tanımlanan fındığın anavatanının Karadeniz olduğu ve bir kültür bitkisi olarak fındığın dünyaya buradan yayıldığı kabul edilir.

Kuruyemiş olarak kullanılan fındık, çikolata sanayiinin önemli unsurlarından birisi olması sebebiyle aynı zamanda bir sanayi hammaddesidir de. Dünya üretiminin yaklaşık yüzde 70'inin Türkiye'de yapıldığı fındık; vitamin, mineral, yağ ve protein açısından zengin besleyici öğelere sahiptir.

Giresun fındığı ülkemizin diğer yörelerinde yetiştirilen fındığa nazaran daha üstün özelliklere sahiptir. Meyve kalitesinin daha iyi olması, damakta daha güzel bir tat bırakması sebebiyle uluslararası pazarlarda özel bir öneme sahiptir. Bu sebeple dünya pazarlarında Giresun'da yetişen fındık 'Giresun Kalite' olarak ve diğerleri de 'Levant Kalite' olarak anılmaktadır.

Giresun Adası

Giresun'un 1.700 metre açığında bulunan Aretias (Grek döneminde Ares; Roma döneminde Khalkeritis) Adası, Doğu Karadeniz'de Antik dönemde ve Ortaçağ'da yerleşime sahne olmuş tek adadır. 2009'da başlatılan arkeolojik çalışmaların halen sürdüğü 40 dönüm büyüklüğündeki adada, Klasik Döneme ve Ortaçağ'a ait kalıntılar mevcuttur. 1368'de Türklere geçen adanın Osmanlı döneminde özellikle Ruslar'la yaşanan çatışmalarda stratejik bir öneme sahip olduğu bilinir.

Bunları yapmadan;
Giresun Adası'na gitmeden,
Kaleden şehri kuşbakışı seyretmeden,
Yazları akşam üzeri "Mavi Tur"a çıkmadan,
Yaylada ızgara keyfi yapmadan,
Dünyanın en lezzetli fındığını, meşhur
"Pide"si, " Hamsi Böreği" ve "Karahana
Yemeklerini" tatmadan,
Giresun müzesini görmeden,
Peştemal ve Kazancılar Çarşısı'nda satılan el
yapımı hediyeliklerden satın almadan,
dönmeyin...

Albaraka Giresun Şubesi

Soldan sağa: Levent Aksu, Mehmet Tansel Gülaçtı, Engin Uzun, Yunus Kılıç, Ali Rıza Gümüş, Mustafa İbcioğlu, İbrahim Hakkı Karaosmanoğlu, Mustafa Bakar, Hasan Ersan, Kudret Yaman, İsmail Ertunç Çakmakoğlu

09 Ekim 2012 tarihinde müşteri kabul etmeye başlayan Albaraka Giresun Şubesi'nin açılış töreni Genel Müdür Fahrettin Yahşi ve banka üst yönetiminin de katılımıyla 29 Kasım 2012 tarihinde yapıldı. Açılışından itibaren hizmet vermek için kolları sıvayan şube personeli,

müdürleri Mustafa İbcioğlu ile beraber kısa sürede ciddi mesafeler almış durumda.

Albaraka'nın bir katılım bankası olarak sunduğu bütün hizmetleri sunan şube, her kesimden Giresunlular için tam manasıyla bir bereket kapısı olma azmiyle çalışmalarını sürdürmektedir.

Mustafa İbcioğlu / Şube Müdürü

1979 İstanbul doğumlu olan Mustafa İbcioğlu, 2001 yılında Fatih Üniversitesi İngilizce İktisat Bölümü'nden mezun olduktan sonra Bilgi Üniversitesi Uluslararası Finans Bölümü'nde yüksek lisans eğitimi gördü. 2009 yılında "The History and Growth of Islamic Banking in Turkey Comparison with the Conventional Banks" konulu tezinin YÖK tarafından kabulü ile yüksek lisansını tamamladı.

Bankacılık hayatına 2003 yılında Kuveyt Türk'ün Uluslararası Bankacılık Birimi'nde başladı. 2007-2010 yılları arası Türkiye Finans'da sırasıyla, Finansal Kurumlar Müdürlüğü, Karaköy ve Taksim şubelerinde pazarlama yönetmenliği görevleri yaptı. 2010 yılsonunda Albaraka Türk ailesine katılan İbcioğlu bir süre Maltepe Şubesi'nde çalışmıştır ve açılışından bu yana da Giresun Şubesi'nde görev yapmaktadır.

Mustafa İbcioğlu evli ve iki çocuk babasıdır.

AVUSTRALYA...

Dünyanın En Büyük Adası, En Küçük Kıtası...

Uzak Ülke ya da Güney'deki Ülke olarak da anılan Avustralya, güney yarımküre'de Hint Okyanusu ve Pasifik Okyanusu arasında, 7.686.850 kilometre karelik yüzölçüme sahip devasa bir adadır. Avustralya ismi Latince'de 'güneyli, güneye ait olan' anlamına gelen 'Australis' kelimesinden türemiştir.

Yakın komşuları Endonezya, Doğu Timor, Papua Yeni Gine, Solomon Adaları, Vanuatu, Yeni Kaledonya ve Yeni Zelanda olan Avustralya'nın hiçbir komşusuyla kara sınırı yoktur.

Toprak bakımından Rusya, Kanada, Çin, ABD ve Brezilya'dan sonra en büyük 6. ülke olan Avustralya'nın başkenti Canberra, en büyük şehri ise Sidney'dir.

Yaklaşık olarak Türkiye'nin 10 misli büyüklüğünde bir yüzölçümüne sahip olmasına rağmen nüfusunun 22 milyonun biraz üzerinde olması, Avustralya'nın en dikkat çekici taraflarından birisidir.

Avustralya 6 eyaletten (New South Wales, Queensland, South Australia, Tasmania, Victoria, Western Australia) oluşmaktadır (State) ve bunlar 2 Bölgesel Yönetim (Territory) tarafından (Australian Capital Territory, Northern Territory) yönetilmektedir.

1. Dünya Savaşı'na kendi isteği ile katılan ve Yeni Zelanda ile birlikte Anzak Ordusu'nu oluşturan Avustralya'nın, Gelibolu'da yenilmiş olmasını birçok Avustralyalı saygı ile hatırlar ve bu tarihi ülkenin doğuş tarihi olarak kabul ederler.

1942 yılına kadar Birleşik Krallık (İngiltere) ile bağlantılı olan ülke, bu tarihten sonra ABD ile yakınlaşmaya başlamıştır.

Birleşik Krallık ile Avustralya arasındaki yasal bağlar, 1986'da sona ermiştir. Ancak ülke bugün hâlâ sembolik olarak Kraliçe II. Elizabeth'e bağlı anayasal bir monarşi altında parlamenter bir sistemle yönetilmektedir.

Genel olarak pek yüksek olmayan yaylaların yaygın olduğu ülkenin güneydoğusunda verimli ovalar bulunur. Yaklaşık üçte birinde tropik iklim hâkim olan ülkenin büyük bir kesiminde ılıman iklim hâkimdir.

Türkiye'den Avustralya'ya hava yoluyla ve direkt uçuş olmadığı için Singapur, Hong Kong, Seul, Dubai ya da başka bazı merkezler üzerinden aktarmalı olarak gidilebilmekte. Ülke, Türkiye vatandaşlarına vize uygulamak-

ta olup, geçerli bir sebebi olanların vize almaları kolaydır. Hemen hatırlatalım; ülke Güney Yarımküre'de bulunduğu için, ülkemiz yaz aylarını yaşarken Avustralya'da kış; bizde kış yaşanırken de orada yaz hüküm sürmektedir.

Adada yerleşim ağırlıklı olarak kıyılarda olup, iç bölgeler uçsuz bucaksız çöller ve çorak araziden oluşur. Yoğun yerleşim Sidney ve Melbourne'un bulunduğu güneydoğu civarındadır.

Kişi başı milli gelire göre dünyanın en zengin 5. ülkesi olan Avustralya'nın bir başka önemli özelliği de, çeşitli kriterler esas alınarak yapılan Dünyanın En Yaşanabilir Şehirleri değerlendirmelerinde birçok şehrinin dereceye girmesidir. Melbourne, bu listelerde genellikle 1. sırada bulunan bir şehirdir.

Ülkede sosyal devlet özelliği oldukça gelişmiş bir durumdadır ve Aborjinler de dahil her vatandaşın ihtiyaçlarını karşılayacak bir sosyal güvenlik sistemi oluşturulmuş durumdadır.

İnsansız topraklar

İsmi anıldığında öncelikle Kanguru'nun ve sonrasında da Koala'nın akla geldiği ülke, beyazlar tarafından farkına varılıp yerleşme kararı alınıncaya kadar, adanın yerli halkı olan Aborjinlerin ve daha çok kuzeyde bulunan Torres Strait Adalıları'nın yaşadıkları bir yerdi.

Son dönemde yapılan araştırmalar, Avustralya'nın değişik bölgelerinin belki daha önceki tarihlerde de keşfedilmiş olabileceği ihtimallerini besler nitelikte. Mesela 1944'te Avustralya'nın kuzeyindeki Wessel Adaları'nda bulunan Arapça yazılı madeni paraların 900'lü yıllarda tarih sahnesine çıkıp, 1200 ila 1500 arasında Hindistan'la ticari münasebetleri bilinen Hilva Sultanlığı'na ait olması, adanın daha önce Müslümanlar tarafından keşfedilmiş olabileceğini akla getiriyor.

İslam'ın yayılmaya başladığı yıllarda Endonezya'ya kadar tebliğ için geldiği bilinen Müslümanlardan bir grubun, daha 700'lü yıllarda buralara gelmiş ve bir kıs-

mının adanın kuzeyinde kalarak yerleşmiş olabileceğine dair iddialar da zaman zaman dillendiriliyor.

1500 ve 1600'lü yıllarda İspanyol, Portekiz ve Hollandalı denizcilerin kıtanın çeşitli yerlerini keşfetmiş oldukları bilinmektedir. Portekizlilerin adayı bilmelerine rağmen haritalarında göstermeyip gizledikleri; sonraki yıllarda gelen Hollandalıların ise adaya Yeni Hollanda ismini verseler de, beledikleri kadar verimli bulmadıkları için ilgerlerini kestikleri biliniyor.

İngiliz kaşif William Dampier'in adanın kuzeybatı sahiline çıkışının tarihi 1688'dir. İngiliz Kaptan James Cook'un, 1770'de adanın doğu kıyılarında yaptığı araştırmalar sonucu bölgeye hayran kalması ve bölgeye New Wales ismini vermesi ile, buraların Birleşik Krallığa ait olduğu ilan edilir.

Kaptan James Cook'un çalışmaları, adada koloni oluşturulması fikrini doğurur. O dönemde mahkûmları gönderdikleri Kuzey Amerika'daki bağımsızlık savaşı sebebiyle, mahkûm gönderebilecekleri yeni yerler arayan İngilizler, mahkûmları adaya gönderip ucuz işgücü olarak kullanma fikrine de sıcak bakar ve bunu uygulamaya koyarlar.

Avustralya'ya gönderilen ve 11 gemiden oluşan ilk filo (First Fleet) 26 Ocak 1788'de, Sidney'de bugün Port Jackson olarak bilinen bölgeye yanaşır. 26 Ocak tarihi, günümüzde Avustralya Günü olarak kutlanmaktadır ve resmi tatildir.

740'ı mahkûm olmak üzere yaklaşık 1500 kişiden oluşan ilk filo ile gelenler, bölgenin özelliklerini bilmemeleri ve şartlarına alışmakta zorluk çekmeleri sebebiyle sıkıntılarla karşılaşsa da, 1790'da gelen ikinci filonun, ihtiyaç hissedilen malzemeler ve gıda malzemeleri getirmesi ile durum düzelmiş ve adaya yerleşme bundan sonra artarak sürmüştür.

Avustralya tarihinin bu dönemiyle alakalı ilgi çekici ayrıntılar arasında, adaya gelen ilk beyaz kadının, Londra'da mendil çaldığı için mahkûm edilen birisi olduğu; mahkûmlar ve görevliler dışında 5 erkek ve 2 kadından oluşan ilk sivil yerleşimcilerin 1793 tarihinde adaya geldikleri gibi hususlar vardır.

Dönemin İngiliz resmi belgelerinde Avustralya "Terra Nullius" yani "İnsansız Toprak" olarak anılır. Ancak, Avrupalıların yerleşmeye başladıkları dönemde burada yaklaşık olarak 300.000 Aborjin ve Torres Strait Adalı'nın yaşadığı tahmin edilmektedir. Kaptan Cook adaya çıktığında yerlilerle karşılaşmış olduğu bilindiği halde buranın 'İnsansız toprak' olarak adlandırılması, yerlilerin insan kabul edilmemiş olmasından kaynaklanmaktadır.

İlk filonun gelişinden sonraki 80 yılda Avustralya'ya Birleşik Krallık'tan gönderilen suçlu sayısının 160.000 olduğu bilinmektedir. Ancak serbest olarak adaya yerleşmeye başlayan insanların sayısı zaman içerisinde suçlulardan çok daha fazla olmuştur.

Avustralya'daki yün sanayi ve sonrasında yaşanan altın hücum dönemi, kıtaya yerleşme arzusunu artıran bir rol üstlenmiş ve ağırlıklı olarak Avrupa kıtasından ve yakın Asya ülkelerinden gerçekleşen göçler neticesinde, Avustralya'nın nüfusu 1900'lerde 3 milyon 500 bini bulmuştur.

Tarihi boyunca bir göçler ülkesi olan Avustralya, halen bu özelliğini sürdürmektedir. Ülkeye ilk gelen Müslümanların da, develeriyle ülkenin taşımacılık sektöründe önemli işler gören Afganlılar olduğu bilinmektedir. Ülkeye gelen ve yerleşen Afganlı Müslümanların, geri dönüşleri kolay olmadığından ülkede kalmaları üzerine, sadece Aborjin hanımlarla evlenmelerine izin verildiği ve bunlardan çoğunun zaman içerisinde asimile oldukları sanılmaktadır.

Avustralya'da Müslümanlar

Ülkedeki Müslümanların oranı yaklaşık yüzde 2 olarak kabul edilse de, insanlara dinleri sorulmadığı için, bu konuda ciddi bir istatistik yoktur. Verilen rakamlar tahmini olmakla beraber, çeşitli sebeplerle Müslümanların sayısının az gösterilmesi gayreti de işin içine girmektedir. Çeşitli kaynaklarda; resmi olarak 500.000 civarında açıklanan Müslüman nüfusunun 1 milyon civarında olduğu belirtilmektedir. Bu rakama sayıları çok fazla olmasa da İslam'ı sonradan kabul eden Avustralyalılar da dahildir.

Avustralya'ya, imzalanan göç anlaşması sayesinde 1968'den itibaren göç eden ve yerleşen Türkiye kökenlilerin günümüzdeki sayısının da 150.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Ancak hemen tamamı hem Avustralya ve hem de ülkemiz vatandaşı olan Türkiye kökenlilerin 200.000'in üzerinde olduğunu belirtenler de vardır.

Türkiye asıllı Avustralyalılar, yoğun olarak Sidney ve Melbourne'de yaşamaktadırlar. Ülkede yaşayan insanımızın en önemli problemlerinden birisi de, Türkiye'ye yolculuğun uzun ve pahalı olması sebebiyle, memlekete geliş gidişlerin arzu edildiği sıklıkta gerçekleşemeyişidir.

Avustralya'da Müslümanlara genel olarak olumlu yaklaşmakta ve buradaki insanlar dinlerini oldukça rahat bir şekilde yaşayabilmektedirler. Sidney ve Melbourne başta olmak üzere, birçok şehirde çok sayıda cami ve mescit Müslümanlara hizmet vermekte olup, genel olarak mescitler yaygın olsa da, kubbeli ve minareli camiler de mevcuttur.

11 Eylül olaylarından sonra Batı basını tarafından estirilen olumsuz hava buradaki Müslümanları belli ölçüde etkilemiş olsa da, sermaye ve medya sahiplerini oluşturan belli bir kesimin de körüklemeye çalıştığı negatif ayrımcılık dışında, Müslümanların ciddi bir şikâyetleri yoktur.

Özellikle son dönemlerde eğitimin önemini anlayan çeşitli kuruluşlar tarafından Sidney ve Melbourne başta

olmak üzere açılan ve belli ölçüde de olsa İslami eğitim de veren ilköğretim ve lise seviyesindeki okulların sayısında belli bir artış gözlenmektedir. Bu okullarda yetişen gençler sayesinde, Avustralya'nın geleceğinde Müslümanların daha ciddi roller oynayacağı, burada yaşayan insanımız arasında yaygın bir kanaattir.

Broken Hill muamması

Avustralya denilince ülkemizde akla gelen konulardan birisi de, Çanakkale Savaşları'na İngilizlerle beraber katılan Avustralya ve Yeni Zelandalılardan oluşan Anzak'lardır (Australian and New Zealand Army Corps; ANZAC). Avustralya tarihinin önemli olaylarından birisi olan bu husus, halen iki ülke arasında kurulan bir dostluk köprüsünün de sebepleri arasındadır. Her yıl Nisan ayında Çanakkale'ye gelen Avustralyalı ve Yeni Zelandalılar, burada düzenlenen Anzak Günü'nde, 1915'deki savaşta hayatlarını kaybeden dedelerini anarlar.

Melbourne'a 800 kilometre mesafede iç taraflarda bulunan Broken Hill isimli bir yer ise, bir şekilde

Anzak'larla bağlantılı olduğu düşünölen bir olay sebebiyle meşhurdur.

Göl Muhammed ve Molla Abdullah isimli iki Müslöman'ın, Osmanlı'ya karşı savaşmak üzere asker gönderen Avustralyalılara savaş açmaları, bir trene saldırıp 4 kişiyi öldürerek 7 kişiyi de yaralamaları ve sonrasında öldürölmeleri şeklinde gerçekteştiği söylenen olay, üzerinden yüz yıla yakın bir zaman geçmiş olmasına rağmen halen net olarak aydınlatılamamıştır.

Afgan, Hint ya da Türk kökenli olup, bölgede ticaretle uğraşan ve olay sırasında öldürölüp bilinmeyen bir yere defnedilen iki kişi ile alakalı olarak, halen yasak olan birtakım hususlar bulunmakta ve mesele, doğrusu ve yanlışları ile dilden dile aktarılmaktadır.

Meselenin hakikaten anlatıldığı gibi olduğuna inananların yanında, o dönemde mecburi askerlik olmayan Avustralya'da, İngiltere için çatışmaya gönderilecek kişileri provoke etmek amacıyla bu olayın tezgahlanmış olabileceğini düşünöenlerin sayısı oldukça fazladır.

Kaybolmaya müsait çöller

Türkiye'den giden birisinin, hele de değişik Avrupa ölkeleri görmüşse, ilk fark edeceği hususlardan birisi, tarihi derinliği olmayan bir ölkenin görölebilecek fazla yeri de olmayacağı gerçektir. Avustralya, 1770'de kuruluğu başlamış bir ölke olarak, çok fazla tarihi ve kültürel derinliğe sahip değil. Ancak yine de belirtmek gerekir ki, ölkenin muhteşem doğal güzellikleri bu hususu görmezden gelmeyi kolaylaştırıyor.

26 bin kilometre uzunluğunda sahil şeridine sahip olan Avustralya'da nüfusun çoğunluğu genellikle sahillerde ve sahillere yakın yerlerde yaşıyor olmakla beraber iç bölgelerde de yerleşim bölgeleri vardır. Oldukça büyük olan ölkede, uçsuz bucaksız ve özellikle de bilmeyenlerin kaybolmalarına müsait çöller bulunmaktadır.

Ölkenin iç bölgelerini gezmeye meraklı olanlara yapılan uyarılarda şu hususlara rastlayabilirsiniz mesela: "Çölde motosikletle gezinirken aracınız bozulursa bir iki saat içinde ölebilirsiniz... Dört tekerlekli bir araçla yola çıkıyorsanız mutlaka yedek parça, yedek su ve yedek yakıt depolayın. Anayoldan ayrılıp daha ıssız ve değişik bir rota çizmek isterseniz, kolayca kaybolabileceğinizi unutmayın. Her yer birbirine benzer ve yer o kadar ısınır ki ayakkabılarınızın tabanları erir."

Avustralya'ya giriş ve çıkışlarda hassas kontroller yapılarak ölkenin ekolojik yapısını bozabilecek bitki ve hayvanların buraya girmesi ya da çıkarılmasına mani olunmaktadır. Ölke, dünyanın en ilgi çekici ve bazen de en tehlikeli hayvanlarına da ev sahipliği yapmaktadır. Kabaca söylemek gerekirse, en ölümcöl zehirleri taşıdığı bilinen hayvanların çoğu bu kıtadadır. Mesela dünyanın en zehirli 10 örümcek türünden 7'si bu ölkede

dedir. Yine denizlerin en ölümcöl canlısı olarak kabul edilen Kutu Deniz Anası, büyük beyaz köpekbalıkları ve tuzlu su timsahları gibi canlılar Avustralya kıyılarındayarılar.

Yerliler; Aborjinler ve Torres Strait Adalılar

Avustralya'nın tarihi ve kültüründen bahsederken, Aborjinler ve daha az sayıda olsalar da Torres Strait Adalıları'ndan bahsetmemek haksızlık olabilir. Yerlileri insan bile saymama eğilimindeki Beyaz Adam'ın Avustralya'ya yerleşmeye başlamasından itibaren, yaşadıkları alanları terk ederek içörlere çekilen ya da yok edilen Aborjinlerin ve Torres Strait Adalıları'nın kendilerine has bir kültürleri olsa da, süreç içerisinde bunun da bir şekilde yok edildiğini söylemek mümkün.

Avrupalı göçmenlerin Avustralya'ya gelmesinden sonraki süreçte toplamda 600.000 Aborjin'in öldüğu/ öldüröldüğu tahmin edilmektedir. Ölümlerin önemli bir bölümü Avrupa'dan getirilen hastalıklar sebebiyle olmuştur. Mesela ilk beyazlar geldikten sonra görölen çiçek salgını çok sayıda Aborjin'in ölümlüne yol açmıştır. Aborjinler göçmenler tarafından problem olarak kabul edildikleri için de, zaman zaman toplu olarak katledilmişlerdir. Avustralya'nın günümüzdeki yöneticileri, geçmişin hatalarını kabul etmeye başlamışlar ve mesela eski Başbakan Bob Hawke, Aborjinlere yapılanların "uzun ve trajik bir haksızlık ve baskı" olduğunu resmen itiraf etmiş, 1998'de ulusal bir Özür Günü gerçekteştirilmiştir.

ABD'nin önce kızılörliler ve sonrasında da siyahilerle yaşadığı problemlerin benzeri Avustralya'da halen mevcut. Yerlileri ikinci sınıf, hatta yok sayan tavırlar, geçmişe göre azalmış olmakla beraber, halen mevcuttur ve bu davranıştan melez tabir edebileceğimiz kesimler de nasibini almaktadır.

Avustralya yerlilerinden olup normal hayat yaşayan ve toplumun arasına karışarak, edebiyat ve spor gibi çeşitli konularda başarılı olmuş kişiler olsa da, çoğunun iç bölgelerde ve toplumla fazla karışmadan yaşadıkları bilinmektedir.

Tarihi olaylar göz önüne alınarak, son senelerde yerlilere yönelik bazı pozitif ayrımcılıkların hız kazanmaya başladığı gözlenmektedir. Ancak, Avustralya hükümetlerinin Aborjin ve Torres Adalıları'a yönelik müspet uygulamaları ne kadar yoğunlaşsa da, uzun yılların biriktirdiği problemlerin halli için yine uzun yıllar geçmesi gerektiği görölmektedir.

Ölkeye yerleşimin başladığı 1770'lerde nüfusları 350.000 olarak kabul edilen Aborjinlerin şimdiki nüfuslarının da ancak bu kadar olduğu tahmin edilmektedir. Bir dönem insan bile kabul edilmeyen ve çeşitli zulömlere maruz kalan Aborjinlerin normal gelişimlerine çeşitli şekillerde müdahaleler yapılmıştır. Ailelerinden koparılarak Avrupa kökenli aileler yanın-

da yerleştirilen çocuklar (Çalınmış Kuşaklar) ve benzeri bir sürü olay, Avustralya'nın henüz tam manasıyla çözemediği Aborjin meselesinin sadece bir yönüdür.

Son senelerde Aborjinlere (ve Torres Adalılara) karşı uygulanmış olan çeşitli politikalar sebebiyle Avustralya yetkililerince resmen özür dilenen bir döneme girilmiş olsa da, istisnalar haricinde, bu insanlara karşı yürütülen davranışların istenen seviyede olmadığını söylemek mümkündür.

Kanguru ve Koala

Avustralya, hayvan çeşidi bakımından herhalde dünyanın en zengin kıtası olsa da, ülke ismi anılınca akla gelen iki hayvan, Kanguru ve Koala'dır.

Tamamen Avustralya'ya özgü bir tür keseli hayvan olan kangurular, o kadar çoktur ki, bu hayvanları otlayan koyunlarına rakip olarak gören çiftçiler tarafından sistemli bir şekilde avlanmaktadırlar. Kanguru nüfusunun kontrol altında tutulabilmesi için başka tedbirler alındığı da bilinmektedir.

Kanguruları şehirlerin dışına çıktığınızda kolaylıkla görebilirsiniz. Ancak Koalalar, artık derileri için avlanmaları yasak olsa da, sayıları gittikçe azaldığı ve genellikle bir okaliptus ağacının dalları arasında vakitlerini geçirdiklerinden, görülmesi zor hayvanlardır. Aborjin dilinde 'su içmeyen' manasına gelen Koala isminin bu hayvanlara yakıştığı söylenir; çünkü buldukları okaliptus dalında 22 saat uyurlar ve kalan iki saatte de, ağacın yapraklarıyla karınlarını doyururlar.

Sidney (Sydney)

Belki 'hoşgörülü eski suçluların kurduğu bir kent olduğu' ya da iki önemli şehir arasındaki tatlı rekabetten dolayı, en azından bazı Melbourneliler'in Sinney (günah şehri) ismiyle andıkları Sidney, Avustralya denilince akla gelen ilk şehirdir. Güzelliği ile İstanbul'u hatırlatan ülkenin bu en kalabalık (4.000.000) şehri; midye kabuğunu andıran meşhur Opera Binası, Liman Köprüsü (Harbour Bridge), ilk yerleşim merkezi olan Kayalıklar (The Rocks), amfi tiyatrolar, restoranlar, kuleler ve hayvanat bahçesi ve özellikle limanı ile, Avustralya'ya yolu düşenlerin mutlaka görmek istedikleri bir yerdir.

Sidney'in yakınlarında bulunan Avustralya'nın en yüksek tepesinin bulunduğu Mount Kosciuszko Milli Parkı ve yine içinde efsanelere konu olan Three Sisters kayalarını barındıran Blue Mountain, görülmesi gereken yerlerdir.

Ülkenin sembollerinden birisi olan Opera Binası, yapıyla olduğu kadar gerçekleştirilen gösterileri ile de ilgi odağıdır.

1932'de hizmete giren Liman Köprüsü, şehrin görülmesi gereken anıtlarından birisi olmanın yanında, meraklı ve cesur olanlara şehri yukardan görme

imkânı da sağlar. Rivayete göre, işleri bozulduğu için intihar etmek üzere köprüye tırmanan ve sonra vazgeçen bir şahıs, köprü korkuluklarından yürüyerek karşıya geçme fikrini ortaya atar ve yetkililerin rızasıyla bu işi yapmaya başlar. Şimdilerde 100'ün biraz üzerinde Avustralya Dolarını (Avustralya Doları, ABD Doları'nın biraz altında bir değerdedir) gözden çıkarırlar, gerekli emniyet tedbirleri alınmış bir şekilde, köprü'nün kenar korkulukları üzerinden yürüyerek karşıya geçebilirler.

Kalabalıklığının yanında oldukça kozmopolit bir yapıya sahip olan Sidney'de, tabir caizse, insanlığın bütün renklerini bulabilmek mümkündür. Şehrin yerlileri kabul edilebilecek az sayıda Aborjin'in yanısıra, Avrupa kökenliler, kabarık sayıda Çinli, Yeni Zelandalı, Yunanlı, Japon, Lübnanlı, Rus, Alman, Vietnamlı, Macar ve tabii ki Türkler...

Birçok Avrupa şehrinde belirli bir semtte bulunmayı tercih eden Türkler, Sidney'de de Auburn semtinde yoğunlaşmışlardır. Burada bulunan kubbeli ve çifte minareli Gelibolu Camii, Avustralyalı Türklerin vatan hasretini biraz olsun dindirirken, bir yandan da Avustralyalıların Çanakkale'ye olan ilgisini vurgular.

Görülecek yerler

Bir şekilde ülkeye yolunuz düşerse, Büyük Set Resifi'ni, Sidney Opera Evi'ni, Liman Köprüsü'nü, Blue Mountain'ı, Kanguruları, Koalaları, Aborjinleri mutlaka görmelisiniz. Sidney yakınlarındaki Wollongong şehri de, doğal güzelliği, parkları ve dalgalı günlerde fıskiye şeklinde su fışkırtan Kiama Blowhole'u ile görülecek yerlerdir. Yine Wollongong yakınlarında bir ormanda, rüku eden bir insanı andıran ağaç da, özellikle Müslüman ziyaretçilerin ilgisini çekmektedir.

ÇENGEL BULMACA

İstanbul'da bir oda	Küçük bir kuş türü	Bir nota	İnşaat köpüğü	Yapma yapıtma	Üretim, meydana getirme	Mililitre	Bir şeyi ifade şekli			
Sayımlama	Maliyet belgesi	Deriden çıkan vergi	Bir tahıl ölçüsü	Fikrini açıklama	Para ile ilgili	Merhale				
					Niyaz, yakarma					
Adet			Dost, refik				Meyve sebze dükkanı			
Pay akçesi			Bir ağırlık ölçüsü							
			Utarma duygusu		Ekleme					
					Zevk, keyif					
Isık, ziya		Geçim parası				Yılan				
Eski dilde su		Zehirli bir böcek				Haberler				
	Ölüm üzüntüsü		O yer		Oturulan yer, ev					
	Ümitsizlik									
Kafiye			Tabii olmayan yumru	Maden arama kurumu		Bir binek hayvanı				
Bir bağlaç						Yarı karanlık				
		Bir dövüş sporu				Arapçada bir harf		İsmarlanan şey		
Parça								Ağaç kolu		Önemsiz, zavallı
Zenginliğin alt sınırı										
								Deha sahibi		
								Mahabiyet		
Ticari kayıp	Tereye benzeyen bir bitki	Çök cisimlerini gözleme								
								Bir tür kuş		
Gemi yolu								Süre		
Hasis, cimri									Leke	
									Beyin, akıl	
			Nikelin sembolü	Kimyada kükürt	İdare ile ilgili					
			Yat limanı	Aydınlığı yetersiz yer	Bir meyve					
Uzaklık belirtir		Sebebi			Haklarında ilgili		Kimyada potasyum			
Kimyada molibden		Bozulma			Bir kiş sporu					
	Ced, sülale			Okumasını sağlamak			Atak, hamle			
	Meydan			Müzikte duraklama						
Genişin zıddı			Doğru yolda yürüme			Kısa zaman	Yaramaz çocuk			
Badur otsu bitki						Araba, araç				
		Duman kiri		Eski dilde su	Keçi yavrusu					
		Kırmızı								
Bir tatlı su balığı				Bir bahar ayı		Sıcaklık				
Kına çalmak										
					Bir erkek adı					